

ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน
กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

ปริญญานิพนธ์
ของ
จรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กันยายน 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน
กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

๑๔ ม.ค. ๒๕๖๘

บทคัดย่อ
ของ
จรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กันยายน ๒๕๖๗

๒ ๒๕๖๗๕๖ ๕๖

จริยศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น. ปรินุญานินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินท์ ชูชม.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นจากการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ 2) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น และ 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ใน 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 384 คน ตัวแปรต้นที่ใช้ในการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ ได้แก่

1) การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว แบ่งได้ 3 ลักษณะ การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร
2) การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน แบ่งได้ 2 ลักษณะ การเป็นแบบอย่างของเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน 3) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แบ่งได้ 2 ลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร
4) บุคลิกภาพแสดงตัว และ 5) เพศ ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ ปรีชาเชิงอารมณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ for Window ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวแปรที่สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ได้แก่ การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนของบิดามารดา โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 36.20

2. ไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่น

3. ไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่น

4. วัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมน้อย และพบผลเช่นเดียวกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน

5. วัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวน้อย

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัวที่มีต่อปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

THE RELATIONS BETWEEN PARENTS' AND PEERS' EMOTION SOCIALIZATION
AND EARLY ADOLESCENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE

AN ABSTRACT
BY
JARANSAK PEERASAKSOPON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Science degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University
September 2004

Jaransak Peerasaksohon. (2004). *The Relations Between Parents' and Peers' Emotion Socialization and Early Adolescents' Emotional Intelligence*. Master thesis, M.S. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Wiladlak Chuawanlee, Assoc. Prof. Dr. Oraphin Choochom.

The objectives of this study were to good find predictors of early adolescents' emotional Intelligence by using parents' emotion socialization, peers' emotion socialization, relationship in family and adolescents' extraversion and sex as predictors, 2) to investigate interaction effects among parents' and peers' emotion socialization and relationship in family on adolescents' emotional Intelligence and 3) to investigate interaction effects among parents' and peers' emotion socialization and adolescents' extraversion on emotional intelligence.

The sample comprised 384 Mathayom suksa II students who lived with parents from 4 schools of Office of the Basic Education Commission in Nakhonsawon in 1st semester during the 2004 academic year. Independent variables in this study consisted of 1) three types of parents' emotion socialization : parents' coaching, parents' modeling and parents' emotional contingency on child, 2) two types of peers' emotion socialization : peers' modeling and peers' emotional support, 3) two types of family relationships : parents relationship and parents-child relationship, 4) extraversion and 5) sex. A dependent variable was emotional Intelligence. The data was collected by utilizing questionnaires. The SPSS/PC⁺ was used for analyzing the data by applying the Stepwise Multiple Regression and Three-way Analysis of Variance.

Research results indicated that :

1. The variables of parents' emotional contingency on child, extraversion, peers' emotional support and parents' coaching predicted 36.20 % of the variance of early adolescents' emotional intelligence.

2. There were no interactions among parents' emotion socialization, peers' emotion socialization and family relationships on adolescents' emotional intelligence.

3. There were no interactions among parents' emotion socialization, peers' emotion socialization and extraversion on adolescents' emotional intelligence.

4. Adolescents who received more appropriate emotion socialization from parents were higher in emotional intelligence than those received less appropriate emotion socialization. Similar result was found in peers' emotion socialization.

5. Adolescents who were more extraverted were higher on emotional intelligence than those who were less extraverted.

The above research results clearly underscored the importance of parents' and peers' emotion socialization and extraversion through early adolescents' emotional intelligence.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน
กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

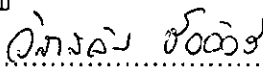
ของ
นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

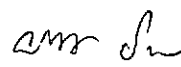

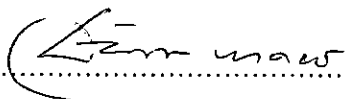
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ ๑๗ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

ประกาศขอบคุณการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชุชม กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการ จัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน และอีกทั้งยังได้รับความกรุณาจากอาจารย์ประยงค์ สนวนดอน อาจารย์ สมชาย สนวนดอน อาจารย์สุจิตรา แสงสนธิ์ และอาจารย์พัชร จิตติ ได้อำนวยความสะดวกในการเก็บ ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตร การวิจัยพหุติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษพหุติกรรมมนุษย์มิได้มีที่สิ้นสุด ต้องศึกษาพร้อมกับนำไปใช้ประโยชน์ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึง ความสำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการเรียนรู้จากการถ่ายทอดทางสังคมที่เหมาะสมของกลุ่มสังคม ต่างๆ และจะต้องนำเอาความรู้นั้นไปยังประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไปอีกด้วย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณแม่ และขอขอบคุณพี่พยาบาลโรงพยาบาลไพศาลี ขอขอบใจ น้องพยาบาลและผู้ช่วยโรงพยาบาลตากฟ้า และเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจ และ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธีวรรณ พิศักดีโสภณ ให้ทั้งกำลังใจ ทุนทรัพย์ และ คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

จรัญศักดิ์ พิศักดีโสภณ

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
	ความสำคัญของการวิจัย.....	6
	ขอบเขตของการวิจัย.....	6
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
	นิยามปฏิบัติการ.....	10
	สมมติฐานการวิจัย.....	13
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
	ปรัชญาเชิงอารมณ์.....	14
	แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	14
	การวัดปรัชญาเชิงอารมณ์ในประเทศไทย.....	21
	การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์.....	22
	ความหมายการถ่ายทอดทางสังคม.....	22
	การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	24
	ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	33
	ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา กับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	35
	ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา กับบุตร กับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	37
	การวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว.....	41
	การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	42
	บุคลิกภาพและลักษณะชีวสังคมกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	50
	บุคลิกภาพแสดงตัวกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	50
	การวัดบุคลิกภาพแสดงตัว.....	55
	เพศกับปรัชญาเชิงอารมณ์.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	60
กำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	60
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	71
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	75
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	84
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า.....	84
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	86
อภิปรายผล.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก.....	116
ภาคผนวก ข.....	118
ภาคผนวก ค.....	146
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	151

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้อ และคำสัมประสิทธิ์แอลฟาของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย.....	67
2 ข้อมูลพื้นฐานลักษณะชีวสังคมของนักเรียน.....	71
3 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรที่ทำการศึกษานักเรียน.....	72
4 ข้อมูลพื้นฐานของปรีชาเชิงอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต้น.....	74
5 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม.....	76
6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรที่ละขั้นตอนในการทำนาย ปรีชาเชิงอารมณ์.....	78
7 คำสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ คำสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูป คะแนนมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ ถดถอยของตัวพยากรณ์ในการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์.....	79
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปรีชาเชิงอารมณ์ ที่จำแนกตามการถ่ายทอด ทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว.....	80
9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปรีชาเชิงอารมณ์ ที่จำแนกตามการถ่ายทอด ทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว.....	82

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

อารมณ์เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของสังคมออกมา อารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรมของแต่ละบุคคลย่อมจะแตกต่างกัน เพราะอารมณ์นั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรมและการปรับตัวของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขได้ (Dadds, et al. 1999 : 95-196) อารมณ์ให้ทั้งคุณและโทษพร้อมกัน อารมณ์ทำให้เกิดความหุนหันพลันแล่น อารมณ์วูบเดียว ทำให้มนุษย์สร้างปัญหาหรือทำลายอนาคตของตนเองได้ อารมณ์ทำร้ายตนเอง และทำร้ายผู้อื่น ปัญหาสังคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์แสดงออกทางอารมณ์ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์สังคมอย่างมาก และเป็นการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีปัญหาทางอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพมากกว่าวัยอื่นๆ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นของวัยรุ่นจากการแสดงอารมณ์รุนแรงของวัยรุ่น เช่น อารมณ์โกรธที่รุนแรงที่แสดงออกมาโดยการทะเลาะวิวาทในสถานที่ต่างๆ อารมณ์ชั่ววูบสามารถก่ออาชญากรรม ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคม เหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากอารมณ์ของวัยรุ่น

อารมณ์เป็นสิ่งที่ควรดูแลจัดการ ดังที่พบว่าบุคคลที่มีความสามารถในการระงับควบคุม และข่มอารมณ์ของตนเอง หรือมีปรีชาเชิงอารมณ์นั้นมักจะเป็นผู้ที่ฉลาดและประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จเสมอ ปรีชาเชิงอารมณ์ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ให้เกิดประโยชน์ ยอมรับ เกื้อหนุนแก่กันและกัน เพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยง กล้าคิดริเริ่ม ลดการโจมตี การินทา ก้าวร้าวและความไม่ยืดหยุ่นต่อกัน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 80) โกลแมน (Goleman. 1998) ได้กล่าวว่า การทำนายการประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นเขาวนัปัญหาามีผลเพียง 20% ส่วนที่เหลืออีก 80% มาจากปัจจัยอื่น ซึ่งหมายรวมถึงปรีชาเชิงอารมณ์ด้วย สอดคล้องกับ ชวนจิตร ฐะทอง (2544) ที่พบว่าเขาวนัปัญหาไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงาน แต่ปรีชาเชิงอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย เช่นเดียวกับผลการศึกษากับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล (ประชัน จันทรสุข. 2543) ปรีชาเชิงอารมณ์นั้นก่อให้เกิดการทำงานร่วมมือที่สร้างสรรค์สนองเป้าหมายที่กำหนดไว้แต่แรก ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ปรีชาเชิงอารมณ์ยังทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างราบรื่น อุดหนุนเข้าใจต่อกัน เกื้อหนุนให้มีการใช้ศักยภาพของคนอย่างสูงสุด เมื่อนำไปประกอบกับภูมิปัญญาจะก่อให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ โกลแมน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 31 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with Emotional Intelligence*. p. 317) เชื่อว่าปรีชาเชิงอารมณ์นั้นแตกต่างจากเขาวนัปัญหา แต่เสริมเกื้อกูลกัน จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าไม่ใช่ผู้ที่มีเขาวนัปัญหาสูงเพียงอย่างเดียวจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ยังต้องมีปรีชาเชิงอารมณ์เพราะมันมี

อิทธิพลต่อความนึกคิดและพฤติกรรมของคนเราเป็นอย่างมาก ซึ่งหากเราสามารถควบคุม และใช้อารมณ์ให้เกิดประโยชน์ อารมณ์ก็จะเป็นสิ่งที่ให้คุณมากกว่าให้โทษ ปรีชาเชิงอารมณ์สามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาได้ตลอดชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ (Emotion Socialization) ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศการพัฒนาคนให้มีคุณภาพย่อมต้องเริ่มที่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศเพราะเป็นวัยที่เหมาะสมที่จะได้รับการถ่ายทอดทางสังคมไม่ว่าจะเป็น บุคลิกภาพ ค่านิยม ทัศนคติ การแสดงออกทางอารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเกิดจากการถ่ายทอดทางสังคมจากสถาบันทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน วัด เพื่อน เป็นต้น

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์เริ่มจากหน่วยที่เล็กที่สุดคือครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลในการปลูกฝัง และสร้างบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวได้แก่ พ่อแม่ และญาติพี่น้อง ซึ่งมีอิทธิพลมากในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของเด็ก เป็นสิ่งแวดล้อมแรกที่เด็กรู้จักและใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด และนานที่สุด ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่นหนุ่มสาว เด็กจะจดจำเอาอย่างพ่อแม่ ซึ่งจะซึมซาบเข้าไปทีละน้อย เดนแฮม (Denham. 1998 : 105-146) กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ในครอบครัว แบ่งได้ 3 ประการ คือ ประการแรก การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา ในการแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งแสดงออกทั้งทางสีหน้า กิริยา ท่าทางและพฤติกรรม เมื่อเกิดอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ กัน เด็กจะเรียนรู้ได้จากการสังเกตเห็นโดยตรงเด็กจะเลียนแบบการแสดงออกทางอารมณ์ของพ่อแม่ ไปใช้ในสังคมที่โรงเรียน เชียร์ส และคณะ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก. 2520 : 11-12 ; อ้างอิงจาก Sears, Maccoby & Levin. 1957. *Patterns of Child Rearing.*) ได้อธิบายว่า เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูที่ตนรักใคร่เพราะการเลียนแบบหรือการทำตนคล้ายผู้เลี้ยงดู จะทำให้เด็กเกิดความพอใจเหมือนดังว่าตนได้อยู่ใกล้ชิดผู้เลี้ยงดูขณะนั้น และการที่บิดามารดาให้ความรักและการสนับสนุนบุตร ซึ่งจะทำให้บุตรยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัวเช่นกัน ประการที่สองคือ การสั่งสอนของบิดามารดา เป็นการถ่ายทอดทางสังคมโดยตรง ด้วยวิธีการสอน ชี้แนะ ในการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เป็นการเรียนรู้โดยพ่อแม่เป็นผู้กำกับดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักและให้การสนับสนุน ไข่เหตุผลในการสั่งสอนการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและความเข้าใจในอารมณ์ของเด็ก ฉะนั้นบิดามารดาที่เลี้ยงลูกแบบรักสนับสนุนบุตรจะเห็นความสำคัญของบิดามารดา ซึ่งจะทำให้บุตรยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของบิดามารดาได้โดยง่าย ประการสุดท้าย การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร เป็นการถ่ายทอดโดยการเสริมแรงต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็ก เมื่อเด็กแสดงอารมณ์หรือจัดการอารมณ์ทั้งในทางบวกและลบ พ่อแม่แสดงออกทางบวกกับเด็ก เช่นแสดงความเข้าใจ ห่วงใย อธิบายเพื่อให้เด็กอารมณ์สงบ และแสดงความพอใจ ยินดีกับเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัวของเด็กเอง บิดามารดาที่สั่งสอนบุตร ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างให้บุตรเห็นและ

มีความคงเส้นคงวา และมีความสม่ำเสมอ และแบนดูว่า ยังให้ความเห็นว่าการให้การสนับสนุนบุตร โดยให้แรงเสริมร่วมกับการเป็นแบบอย่างของบิดามารดา จะทำให้บุตรทำตามอย่างมากขึ้นด้วย

สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกแต่ละคน เพราะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัว จะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่น ทุกคนมีความสุขกายสบายใจ และเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กจะได้เรียนรู้เรื่องอารมณ์ ซึ่งบิดามารดาเป็นผู้ถ่ายทอดให้ เชียร์สและคณะ (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชวัลลี. 2524 : 147 ; อ้างอิงจาก Sear, Maccoby & Levin. 1957. *Patterns of Child Rearing*. p. 372) กล่าวว่าเด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะเกิดความรักความพอใจในผู้เลี้ยงดูตน ก่อนที่เด็กจะยอมรับการถ่ายทอดลักษณะทางสังคมจากบุคคลนั้น นอกจากนี้เด็กจะต้องเกิดความรักในผู้เลี้ยงดูตนเป็นอันดับแรกก่อนที่จะสามารถรักบุคคลอื่นๆ และยอมเลียนแบบบุคคลอื่นๆ ต่อไป ดังนั้นบิดามารดาจึงควรให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคู่ไปกับการสอนและการทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ดังที่พบในงานวิจัยของ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2536) พบว่าผลที่สำคัญยิ่งกว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดู กล่าวคือ ครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันแต่ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำทำให้เด็กมีความเครียด และวิตกกังวลสูง และเด็กที่อยู่ในครอบครัวเครียดที่บิดามารดาทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ จะมีผลเสียต่อจิตใจและพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาปรองดองกัน หรือขาดบิดา หรือมารดา โดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศของการทะเลาะวิวาทกัน จะเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อบิดาหรือมารดา เด็กจะไม่ยอมรับการเลียนแบบการปฏิบัติตนจากบิดามารดา แต่จะแสวงหาตัวแบบจากบุคคลอื่นนอกครอบครัวซึ่งเป็นตัวแบบที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือเด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว คบเพื่อนไม่เหมาะสมและยังพบในการศึกษาของ กุลวรรณ วิทยาวงศจุ (2526) พบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลเสียต่อการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น คัมมิง และคนอื่นๆ

(Cumming, et al. 1993 : 978-980) ศึกษาพบว่าเมื่อพ่อแม่เกิดความขัดแย้งกันขึ้น จะทำให้ลูกมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ไม่มั่นคงทำให้เด็กเกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ เด็กขาดความรัก ความอบอุ่นและไม่ได้รับการเอาใจใส่ อีริกสัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2530 : 40 ; อ้างอิงจาก Erikson. 1950) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับครอบครัวเป็นวัฏกระต้นให้มนุษย์มีพฤติกรรมนานาประเภท และหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ดังนั้นความสัมพันธ์ของครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นต่อการเอื้อให้เกิดบุคลิกภาพและการแสดงและการจัดการอารมณ์ที่เหมาะสม

ลักษณะของบุคลิกภาพแสดงตัว เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมาก จากการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนทัศนคติและแสดงออกทางอารมณ์เป็นพฤติกรรม ถ้าวัยรุ่นมีบุคลิกภาพชอบแสดงตัวมากกว่าเก็บตัวจะคบหาสมาคมกับผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ทางสังคมมาก

ดังที่ วัทเลย์ (สุสินี อินทร์สว่าง. 2516 : 18 ; อ้างอิงจาก Watley. 1965 : 20-23) กล่าวว่า คนที่ปรับตัวได้ดีก็เป็นลักษณะของคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว และคนที่ปรับตัวได้ไม่ดีก็เป็นลักษณะของคนบุคลิกภาพแบบเก็บตัว

ในวัยรุ่นอิทธิพลของครอบครัวต่อบุคคลจะลดน้อยลง อิทธิพลของเพื่อนมากขึ้น ดังที่ อีริสัน ย้ำไว้ว่าเด็กมีพื้นฐานอบอุ่นมากในครอบครัว เด็กคนนั้นจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาออกมาในเชิงบวก แต่ถ้าพื้นฐานเริ่มแรกในครอบครัวไม่อบอุ่นเสียแล้ว เด็กก็จะมีแนวโน้มสูงที่จะพัฒนาออกมาในเชิงลบ แต่ในวัยและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา นั้น เด็กที่อบอุ่นในวัยทารกอาจจะมีพัฒนาไปในเชิงลบเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นก็อาจจะเป็นไปได้เช่นกัน เกิดการถ่ายทอดทางสังคมโดยการเลียนแบบเพื่อน สร้างเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนขึ้นมา ดังที่โสภา ชูพิกุลชัย ชปิลมันน์ (2533) พบว่า แรงจูงใจที่สำคัญอันดับแรกที่ทำให้เด็กและเยาวชนใช้สารเสพติดครั้งแรกเนื่องมาจากความต้องการเลียนแบบเพื่อนและการที่นักเรียนมีเพื่อนที่ใช้สารเสพติด เช่นเดียวกับ สมพร สุทัศน์ีย์ (2529) พบว่า อิทธิพลกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวสูงที่สุดมากกว่าการอบรมเลี้ยงดู ถ้าเข้ากลุ่มที่ทำตัวเป็นประโยชน์ต่อสังคม วัยรุ่นจะเลียนแบบพฤติกรรมสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม อุทิศตนเพื่อส่วนรวม ถึงอย่างไรก็ตามยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าครอบครัวมีความสำคัญน้อยกว่าเพื่อนของเด็กในช่วงวัยรุ่น การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน นอกจากการเลียนแบบแล้วยังมีปัจจัยการได้รับแรงเสริมจากเพื่อน ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน

ดังที่ แมนเทล (หรรษา เลหาเสรีกุล. 2537 : 69 ; อ้างอิงจาก Mantell. 1974) กล่าวว่า แม้กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่น แต่กลุ่มเพื่อนเหล่านี้มิได้มีบทบาทในฐานะผู้ก่อการเกิดทัศนคติและค่านิยมต่างๆ กลุ่มเพื่อนทำหน้าที่เพียงสนับสนุนหรือเป็นแรงเสริมค่านิยมตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งได้เกิดขึ้นและพัฒนามาก่อนแล้วจากครอบครัวนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มเพื่อนก็ยังมีอิทธิพลต่อการแสดงออกหรือ พฤติกรรมของวัยรุ่นมาก เปรียบเสมือนดาบ 2 คม ถ้าคบเพื่อนไม่ดีอาจถูกพาไปในทางดกดำ แต่ถ้าคบเพื่อนดีก็ช่วยเสริมให้การสนับสนุน ดังที่ พบในการศึกษาของลักขณา แพทยานันท์ (2542) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ และร่วมพยากรณ์ปรึกษาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลได้ การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน การแสดงความรัก ความห่วงใยเอื้ออาทรต่อกัน และการยอมรับ ทำให้วัยรุ่นมีความไว้วางใจ มีความผูกพันเป็นที่ปรึกษา เป็นที่พึ่ง ทำให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการแสดงออก และพฤติกรรมต่างๆ ดังที่พบในการวิจัยของ สมนึก ชัชวาล (2529) ; สมพร สุทัศน์ีย์ (2530) ; ผ่องพรรณ แววิเศษ (2534) และอุษา ศรีจินดารัตน์ (2533) และยังพบในงานวิจัยของ ประทีน มหาจันทร์ (อริญ สุวรรณ. 2527 : 38 ; อ้างอิงจาก ประทีน มหาจันทร์. 2521 : 54) ซึ่งได้ศึกษาการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน พบว่า การกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีปัจจัยสำคัญมาจากการเสียความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เด็กเบื่อหน่ายในสภาพความเป็นอยู่ ขาดที่พึ่งและผู้ที่จะให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาต่างๆ ตลอดจนขาดที่ระบายความคับข้องใจ จึงหาทางออกโดยการคบเพื่อน ซึ่งคำแนะนำของเพื่อนทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจ เด็กจึงมีโอกาสดูถูกชักนำให้กระทำ

ความผิดได้ง่าย ดังนั้นช่วงวัยรุ่นได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมากขึ้นย่อมมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กมากขึ้นด้วย

การได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวในวัยเด็ก และจากเพื่อนเมื่อเริ่มมีสังคมนอกบ้านมากขึ้นเกิดการเรียนรู้มาโดยตลอด จนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่น เมื่อได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ไม่เหมาะสม วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ นานาในสังคม เช่น ปัญหาวัยรุ่นใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ปัญหายาเสพติด ปัญหาเยาวชนอาชญากร ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไขหรือป้องกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของครอบครัวที่มีบทบาทในการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ ในการสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น และการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนและการเป็นแบบอย่างในการแสดงอารมณ์ของเพื่อน ในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และบุคลิกภาพของนักเรียนวัยรุ่นที่ต่างกัน จะมีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกันเพียงใด และปัจจัยทางด้านครอบครัวและเพื่อน บุคลิกภาพแสดงตัวและเพศมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดต่อปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่น เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางให้บิดามารดาและผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพของครอบครัวและส่งเสริมให้การสนับสนุนทางสังคมจากภายนอกครอบครัว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นจากการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว (การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร) การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน (การเป็นแบบอย่างของเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร) บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพแสดงตัว เพศ การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน มีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นมากน้อยเพียงใด แล้วนำไปพัฒนาและส่งเสริมให้บิดามารดานำไปใช้ เพื่อพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของเด็ก

2. เพื่อให้ครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ที่เหมาะสม และเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมแก่บิดามารดา

3. เพื่อเป็นแนวทางให้บิดามารดาได้ช่วยเหลือและสนับสนุนการแสดงออกทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นที่เหมาะสม และแสดงความเข้าใจและเอาใจใส่ลักษณะการคบเพื่อนของเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ทั้งชายและหญิง ที่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างละ 1 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 384 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น แบ่งเป็นดังนี้

1.1 การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ได้แก่

1.1.1 การสั่งสอนของบิดามารดา

1.1.2 การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา

1.1.3 การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดง

อารมณ์ของบุตร

1.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

1.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา

1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร

1.3 การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน ได้แก่

1.3.1 การเป็นแบบอย่างของเพื่อน

1.3.2 การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน

1.4 บุคลิกภาพแสดงตัว

1.5 ลักษณะชีวสังคม ได้แก่ เพศ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ปรีชาเชิงอารมณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

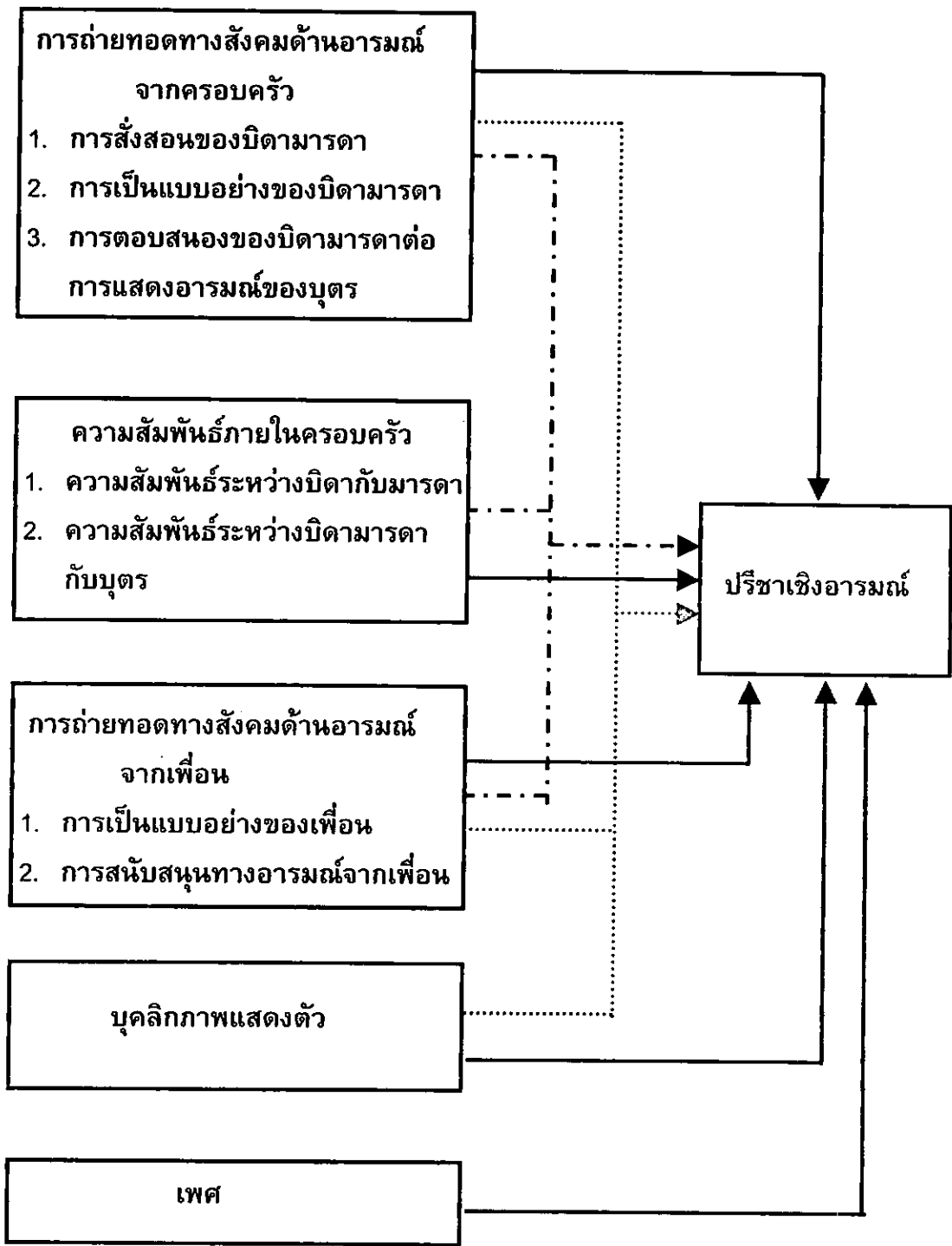
ผู้วิจัยได้แนวคิดของ เดนแฮม (Denham. 1998) และ ซาร์นี (Saarni. 1999) เรื่องการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ที่ว่าประกอบด้วย 1) การสั่งสอนของบิดามารดาในเรื่องอารมณ์ 2) การเป็นแบบอย่างของบิดามารดาในการแสดงอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง และ 3) การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ในการอบรมสั่งสอนของบิดามารดาจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. 2536) ถ้าสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรดี บุตรย่อมเชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมในครอบครัวซึ่งได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา ตามการรับรู้ของบุตรก็เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าบุตรอยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีความตึงเครียดต่อกันย่อมกระทบถึงสภาวะอารมณ์ของบุตรได้ ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างบิดากับมารดาจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่น่าจะส่งผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ของบุตรด้วย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นตอนต้นที่เพื่อนเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญยิ่งของวัยรุ่น การถ่ายทอดทางสังคมที่วัยรุ่นมักได้รับจากเพื่อนคือ การเห็นแบบอย่างจากเพื่อน แล้วนำมาปฏิบัติตาม และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน เมื่อวัยรุ่นมีปัญหา ความไม่สบายใจ หรือเมื่อต้องการคำปรึกษา แนะนำ ก็หันไปหาเพื่อน การสนับสนุนทางอารมณ์จึงเป็นการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งจากเพื่อนด้วย

นอกจากนี้ การที่วัยรุ่นจะมีปรีชาเชิงอารมณ์มากน้อยเพียงใดก็น่าจะขึ้นกับว่า วัยรุ่นมีบุคลิกภาพอย่างไร หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าวัยรุ่นเป็นคนอย่างไร บุคลิกภาพแบบหนึ่งที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์คือ บุคลิกภาพแบบแสดงตัว ซึ่งตามความหมายของ คอสตา และแมคแคร (Costa & Mc Crae. 1992) จะหมายถึง การเป็นผู้มีความอบอุ่น ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา การชอบมีกิจกรรม ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และการมีอารมณ์บวก

ลักษณะชีวสังคมที่งานวิจัยนี้ได้นำมาศึกษาในฐานะตัวแปรทำนายคือเพศ เนื่องจากมีผลการวิจัยของ ชิดกมล สังข์ทอง (2536) และ ซูทาร์โซ (Sutarso. 1998) ที่พบว่า เพศหญิงมีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าเพศชาย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ศึกษาปฏิสัมพันธ์สำหรับตัวแปรเพศ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการผลที่สามารถนำไปพัฒนาต่อไปได้

จากแนวความคิดที่กล่าวมา ประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ผาณิตา บัวข้า (2547) ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524) ; ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่นๆ (2536) ; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, ประทีป จินนี่ และคนอื่นๆ (2539) ; สมพร สุทัศนีย์ (2530) และ ทะนงค์ สุขเกษม (2544) ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งสามารถแสดงด้วยภาพประกอบในหน้า 9

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามปฏิบัติการ

ปรีชาเชิงอารมณ์ หมายถึง การรายงานของเด็กว่าเป็นผู้รู้จักภาวะอารมณ์ของตน สามารถรับรู้ ระบุ และจำแนกภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตนและสามารถปรับการแสดงออกทางอารมณ์ได้ สามารถรับรู้อารมณ์ตนเองและผู้อื่นที่ไม่แสดงออกทางวาจา สามารถมีความรู้สึกร่วมและเข้าใจผู้อื่น สามารถตรวจสอบประเมินผล ควบคุม กำกับ และดูแลภาวะอารมณ์ของตนและผู้อื่นได้ และนำอารมณ์แบบต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการคิดวางแผน แก้ปัญหา สร้างแรงจูงใจ วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 33 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 33 กับ 165 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว หมายถึง กระบวนการที่บิดามารดา ทำให้บุตรได้เรียนรู้เข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้ สามารถใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อการเรียนและเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จ การถ่ายทอดทางอารมณ์ด้านสังคมจากครอบครัว แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การสั่งสอนของบิดามารดา หมายถึง การรายงานของเด็กว่าบิดามารดา

พูดคุยเรื่องสาเหตุและผลของอารมณ์ต่างๆ สอนให้รู้จักจัดการอารมณ์และแสดงออกอย่างเหมาะสม ให้เด็กเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และให้เด็กรู้จักใช้อารมณ์ทางบวก เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิด และการเรียนของเด็กได้ การสั่งสอนของบิดามารดา วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง

ค่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 26 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 26 กับ 156 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอย่างเหมาะสมมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา หมายถึง การที่เด็กรายงานว่าได้

สังเกตเห็นบิดามารดาแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งแสดงถึงวิธีการจัดการกับอารมณ์ตนเองของบิดามารดา และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น และการที่บิดามารดาใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดและการทำกิจกรรมต่างๆ การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ

ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 16 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 16 กับ 96 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้เห็นการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาอย่างเหมาะสมมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3. การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร

หมายถึง การที่เด็กรายงานว่า บิดามารดาแสดงกิริยาหรือวาจาที่สงบ เมื่อบุตรแสดงอารมณ์หรือจัดการอารมณ์ของตนในทางลบหรือไม่สร้างสรรค์ แต่แสดงความเข้าใจ ห่วงใย และอธิบายเพื่อให้เด็กอารมณ์สงบ และให้มีมุมมองต่อสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ในทางบวก และเมื่อเด็กแสดงอารมณ์หรือจัดการอารมณ์ของตนในทางบวกหรือทางสร้างสรรค์ บิดามารดาก็แสดงความพอใจ และยินดีกับเด็กด้วย การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ก่อนข้างไม่จริง ก่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 20 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 20 กับ 120 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการตอบสนองของบิดามารดาอย่างเหมาะสมมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน หมายถึง กระบวนการที่เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางสังคมจากเพื่อนในเรื่องการเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อการเรียนและเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จ การถ่ายทอดอารมณ์ด้านสังคมจากเพื่อน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การเป็นแบบอย่างของเพื่อน หมายถึง การที่เด็กรายงานว่า ได้สังเกตเห็น

เพื่อนแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งแสดงถึงวิธีการจัดการกับอารมณ์ตนเองของเพื่อน และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น และการที่เพื่อนใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดและการเรียนของเพื่อนได้ การเป็นแบบอย่างของเพื่อน วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ก่อนข้างไม่จริง

ก่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 24 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 24 กับ 144 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้เห็นการเป็นแบบอย่างของเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน หมายถึง การรายงานของเด็กว่า

เมื่อเด็กแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งแสดงถึงวิธีจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น และการที่ใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดและการเรียน แล้วเพื่อนให้การยอมรับ ยกย่อง ห่วงใยเอาใจใส่ ไว้วางใจ เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ซึ่งแสดงออกด้วยวาจาและท่าทาง หรือการกระทำ วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ก่อนข้างไม่จริง ก่อนข้างจริง จริง

จริงที่สุด จำนวน 11 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 11 กับ 66 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ทั้งด้านดี และไม่ดี ของบุคคลในครอบครัว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา หมายถึง การรายงานของเด็กที่

เกี่ยวกับปริมาณด้านดีและไม่ดีเกี่ยวกับ ความขัดแย้ง ความห่างเหิน ความไม่เข้าใจกัน ตลอดจนการเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือกัน ระหว่างบิดามารดา วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 10 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 กับ 60 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาดี มากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. 2536)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร หมายถึง การรายงานของ

เด็กที่เกี่ยวกับปริมาณด้านดีและไม่ดี เกี่ยวกับการติดต่อกัน ความเข้าใจกัน การช่วยเหลือสนับสนุนกัน รวมทั้งความขัดแย้งและการที่เด็กรู้สึกว่บิดามารดาไม่เข้าใจตน วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 10 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 กับ 60 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดามารดามากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. 2536)

บุคลิกภาพแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่แสดงถึงการเป็นมิตรต่อผู้อื่น มีความรักผู้อื่นอย่างแท้จริง ความชอบที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นหมู่คณะ กล้าที่จะแสดงความเป็นผู้นำ หรือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในสังคม มีความไว้วางใจในตัวต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ ชอบสิ่งแวดล้อมที่มีสีสันสดใส มีความสนุกสนาน มีความสุข มีความหวังและมองโลกในแง่ดี(วัลภา สบายยิ่ง. 2542 : 59 ; อ้างอิงจาก Costa & Mc Crae. 1992. *Revised NEO Personality Inventory and Neo Five-Factor Inventory : Professional Manual.* p.13-18) วัดโดยแบบสอบถาม แบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยเลย ไม่เห็นด้วย ปานกลาง เห็นด้วยมาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 12 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 12 ถึง 60 คะแนน เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีบุคลิกภาพแสดงตัวมากกว่าเด็กที่ได้คะแนนต่ำกว่า

สมมติฐานการวิจัย

1. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว 3 ลักษณะ การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน 2 ลักษณะ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 ลักษณะ บุคลิกภาพแสดงตัวและเพศ สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนได้

2. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ

3. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ปรีชาเชิงอารมณ์
 2. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์
 3. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวกับปรีชาเชิงอารมณ์
 4. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับปรีชาเชิงอารมณ์
 5. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์
 6. บุคลิกภาพและลักษณะชีวสังคมกับปรีชาเชิงอารมณ์
- ซึ่งแต่ละหัวข้อมียละเอียด ดังต่อไปนี้

ปรีชาเชิงอารมณ์

ในประเทศไทยนักวิชาการได้ใช้คำภาษาไทยหลากหลาย เช่น เซาว์อารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ สติปัญญาทางอารมณ์ และความสามารถทางอารมณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำว่าปรีชาเชิงอารมณ์ ซึ่งเป็นศัพท์ที่พระธรรมปิฎก (2542) บัญญัติขึ้นในการเขียนบทความเรื่องนี้ครั้งแรกให้ในการประชุมเรื่อง อีคิว ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แนวคิดเกี่ยวกับปรีชาอารมณ์

แนวคิดของซาโลเวย์ และเมเยอร์ (อรพินทร์ ชูชม. 2542 : 68-69 ; อ้างอิงจาก Salovey & Mayer. 1990. *Imagination, Cognition, and Personality*. ; Mayer and salovey. 1997. *Emotional development and emotional intelligence*. ; Mayer, salovey & Caruso. 2000. *The Handbook of Human Intelligence*.) ที่เน้นในโครงสร้างเรื่องความสามารถนั้น ในระยะแรก ซาโลเวย์ และเมเยอร์ (1990) เสนอว่าปรีชาเชิงอารมณ์ประกอบด้วยความสามารถที่ปรับได้ (adaptive ability) 3 ประเภทได้แก่ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การจัดระบบอารมณ์ และการใช้ประโยชน์ของอารมณ์ในการแก้ปัญหา โดยแต่ละประเภทมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

1. การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ (appraisal and expression of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบการประเมินค่าและแสดงออกทางอารมณ์ตนเอง (ได้แก่องค์ประกอบย่อย

ทางด้านถ้อยคำ และองค์ประกอบย่อยที่ไม่ใช้ถ้อยคำ) และองค์ประกอบการประเมินค่าอารมณ์ผู้อื่น (ได้แก่องค์ประกอบย่อยด้านการรับรู้ที่ไม่ใช้ถ้อยคำ และความเข้าใจผู้อื่น)

2. การจัดระบบอารมณ์ (regulation of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบการจัดระบบอารมณ์ตนเองและการจัดระบบอารมณ์ผู้อื่น

3. การใช้ประโยชน์ของอารมณ์ (utilization of emotion) ประกอบด้วยองค์ประกอบการวางแผนที่ยืดหยุ่น การคิดอย่างสร้างสรรค์ ความเอาใจใส่ และการจูงใจ

โครงสร้างความสามารถของปรีชาเชิงอารมณ์ของชาโลเวย์ และเมเยอร์ ในระยะแรกนั้น เน้นเรื่องอารมณ์เป็นหลัก โดยมีโครงสร้างทางการรู้คิดและทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออก การจัดระบบ และการใช้ประโยชน์ของอารมณ์ประกอบอยู่ด้วย

ในปี ค.ศ. 1997 เมเยอร์และชาโลเวย์ (ญาดา หลาวเพ็ชร. 2544 : 31-33 ; อ้างอิงจาก Mayer & Salovey. 1997. *Emotional development and emotional intelligence : Education implication.*) ได้ปรับปรุงรูปแบบของปรีชาเชิงอารมณ์ใหม่ เนื่องจากนิยามขององค์ประกอบเดิม มีขอบเขตจำกัดไม่สามารถอธิบายในมุมกว้างได้ โดยเฉพาะบทบาทของการคิดที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคล จึงได้เสนอรูปแบบที่ปรับปรุงใหม่ไว้เป็น 4 ขั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้

1. การรับรู้ การประเมิน หรือการตีความ และการแสดงออกของอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย

1.1 ความสามารถในการระบุภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างถูกต้อง

1.2 ความสนใจในการระบุภาวะอารมณ์ของผู้อื่นได้ถูกต้อง

1.3 ความสามารถในการแสดงออกของอารมณ์ได้ถูกต้อง แสดงความต้องการได้ตรงตามความรู้สึกอย่างเหมาะสม และถูกกาลเทศะ

1.4 ความสามารถในการจำแนกรู้สึกต่างๆ ได้ถูกต้อง

2. การเกื้อหนุนของอารมณ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.1 ความรู้สึก หรือ อารมณ์ สามารถช่วยในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อแก้ปัญหาได้

2.2 อารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน จะเกื้อหนุนในการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น โดยรู้ว่า จะไม่ให้เหตุการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นอีกและจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น เช่น ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกเสียใจ ก็จดจำไว้เป็นบทเรียนและไม่ให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีก

2.3 อารมณ์หรือความรู้สึกที่เปลี่ยนไป ทำให้ความคิดเปลี่ยนไปด้วย สามารถคิดในทางสร้างสรรค์ ละเอียดรอบคอบ และมองสถานการณ์หรือปัญหาได้หลายด้านมากยิ่งขึ้น

2.4 ภาวะอารมณ์ต่างๆ ทำให้บุคคลคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น
ความรู้สึกเป็นสุข ช่วยทำให้จิตใจเปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การเข้าใจ การวิเคราะห์ และการใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.1 สามารถระบุความรู้สึกหรือ อารมณ์ได้ เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง
อารมณ์ กับพฤติกรรมและคำพูดได้ เช่น ความรู้สึกไม่ชอบกับเกลียด ความสมหวังกับการดีใจ ความ
ชอบกับรัก

3.2 สามารถตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากอารมณ์หนึ่งๆ ได้
เช่น การพลัดพรากสูญเสีย ทำให้เกิดความเศร้าใจ

3.3 สามารถเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนได้ เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกหลายอย่างที่เกิดขึ้น
ขึ้นใกล้เคียงกันได้ เช่น ความรู้สึกทั้งรักทั้งเกลียด เป็นผลจากอารมณ์ร่วมของความโกรธและความ
กลัว

3.4 สามารถเข้าใจถึงความผันแปรของอารมณ์ หรือความรู้สึกต่างๆ ได้ เช่นการ
เปลี่ยนจากความโกรธเป็นความละอายใจ

4. อารมณ์ช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ
ย่อยดังนี้

4.1 สามารถรับหรือเปิดรับต่อความรู้สึกหรืออารมณ์ต่างๆ ทั้งในด้านบวกและ
ด้านลบได้ตามความเป็นจริง

4.2 สามารถคิดใคร่ครวญได้ว่าจะยึดถือหรือปล่อยวางตนออกจากอารมณ์ความ
รู้สึกอันใดอันหนึ่งได้ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับ และคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง
และผู้อื่น

4.3 รับรู้และเข้าใจ ความรู้สึกหรืออารมณ์ เหล่านั้น อย่างชัดเจน และถูกต้องมี
เหตุผล รู้ว่าอารมณ์เหล่านั้น จะส่งผลต่อการปฏิบัติของตนเองได้อย่างไร

4.4 สามารถบริหารจัดการภาวะอารมณ์ของตนและผู้อื่นได้ ลดความรุนแรงของ
อารมณ์ทางลบได้ รวมทั้งสามารถแสดงอารมณ์ในทางบวกได้ โดยไม่บิดเบือนหรือใช้กลวิธีในการ
ป้องกันตนเองมากเกินไป

ที่กล่าวมาจะเห็นว่าเมเยอร์และชาโลเวย์ เห็นว่ากระบวนการของปรีชาเชิงอารมณ์มีการ
พัฒนาจากขั้นแรกๆ ซึ่งง่ายไม่ซับซ้อนไปสู่กระบวนการของจิตใจที่ซับซ้อนมากขึ้นในขั้นๆ ต่อๆ ไป
จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นจะมีระดับขีดความสามารถของปรีชาเชิงอารมณ์ 4 ระดับจากง่ายไปสู่ยาก
เช่นกัน

ในปี ค.ศ. 1998 โกลแมน (Goleman) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปรีชาเชิงอารมณ์ไว้ 2 หมวด 5 องค์ประกอบ และ 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 35-38 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with emotional intelligence*. p. 26-27)

องค์ประกอบด้านความสามารถส่วนบุคคล

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (personal Competence) หมายถึง การตระหนักรู้ในอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองตามความเป็นจริง รวมทั้งรู้ผลของอารมณ์ที่เกิดขึ้นสามารถประเมินตนได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและคุณค่าของตนเอง

1.1 การตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง (Emotional Awareness) มีความสามารถในการระบุภาวะอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้อง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกนั้นๆ และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้

1.2 ประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง (Accurate Self-Assessment) สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริงรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง

1.3 ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและคุณค่าภายในตนเอง

2. ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self Regulation) คือความสามารถในการจัดการกับอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในได้อย่างเหมาะสม เป็นคนซื่อสัตย์ น่าไว้วางใจ มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ มีความสามารถในการปรับตัวยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ชอบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ มีความคิดเปิดกว้างกับข้อมูลใหม่

2.1 การควบคุมตนเอง (Self Control) สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตนเองได้อย่างเหมาะสม

2.2 เป็นที่ไว้วางใจ (Trustworthiness) เป็นคนซื่อสัตย์ เป็นที่ไว้วางใจ มีคุณธรรม

2.3 รู้จักคิดในการทำสิ่งต่างๆ แสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติของตน (Conscientiousness)

2.4 มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

2.5 สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Innovation) หมายถึงการเปิดกว้างกับความคิด วิธีการ และข้อมูลใหม่ๆ

3. มีแรงจูงใจ (Motivation) สามารถสร้างแรงจูงใจและจูงใจตนเองได้ โดยใช้แนวโน้มจากอารมณ์ นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ มีความผูกพันยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่มและองค์การ มีความคิดริเริ่ม และพร้อมที่จะปฏิบัติเมื่อมีโอกาส มองโลกในแง่ดี เผชิญกับปัญหา และอุปสรรคได้ อย่างไม่ย่อท้อจนสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

3.1 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Drive) หมายถึง พยายามที่จะปรับปรุงให้ได้มาตรฐานอันดีเลิศ

3.2 มีความผูกพัน (Commitment) ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่มและองค์การ

3.3 มีความคิดริเริ่ม (Initiative) หมายถึง มีความคิดใหม่ๆ และพร้อมจะปฏิบัติเมื่อมีโอกาส

3.4 มองโลกในแง่ดี (Optimism) หมายถึงสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อจนสำเร็จตามเป้าหมาย

องค์ประกอบด้านความสามารถทางสังคม (Social Competence)

4. ความสามารถในการหยั่งรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น (Empathy) หมายถึง มีความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น สนใจและห่วงใยในผู้อื่น รับรู้ในความต้องการของผู้อื่นที่มาติดต่อสัมพันธ์กับเราได้ดี เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสผู้อื่น และตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่มและคาดคะเนถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

4.1 การเข้าใจผู้อื่น (understanding Other) มีความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น

4.2 การพัฒนาผู้อื่น (Developing Other) สามารถทราบถึงข้อควรปรับปรุงของผู้อื่นและการส่งเสริมพัฒนาตามความรู้ความสามารถของเขา

4.3 การมีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) หมายถึง การรับรู้คาดคะเนถึงความต้องการของผู้ที่มาติดต่อสัมพันธ์กับเราได้ดี

4.4 เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล (Leveraging Diversity) หมายถึง การให้โอกาสผู้อื่น มองเห็นความเป็นไปได้จากการมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ถือเขาถือเรา

4.5 ตระหนักถึงความคิดเห็นในกลุ่ม (Political Awareness) หมายถึง ความสามารถในการตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่มและทราบความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

5. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นความคล่องในการติดต่อกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่นได้ดี โดยสามารถโน้มน้าวบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวล แบนเนียน และได้ผล มีทักษะในการสื่อสาร และการบริหารจัดการกับข้อขัดแย้ง มีความเป็นผู้นำ

กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างพันธะความผูกพัน เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมาย สร้างสมรรถนะของทีมงานเพื่อให้เกิดพลังความร่วมมือ

5.1 การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (Influence) หมายถึง กลยุทธ์ในการโน้มน้าวบุคคลอื่น อย่างได้ผล

5.2 การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การมีทักษะในการสื่อสาร คือ สามารถสื่อสารได้ชัดเจน ถูกต้อง นุ่มนวล น่าเชื่อถือ

5.3 การบริหารข้อขัดแย้ง (Conflict Management) หมายถึง การเจรจาแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

5.4 ความเป็นผู้นำ (Leadership) สามารถแนะนำและเป็นตัวอย่างให้บุคคลหรือกลุ่มได้

5.5 กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

5.6 การสร้างพันธะผูกพัน (Building Bonds) การสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

5.7 การร่วมมือร่วมใจ (Collaboration and Cooperation) หมายถึง การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี และการให้ความร่วมมือ

5.8 การสร้างทีมงาน (Team Capability) หมายถึง การสร้างพลังร่วมของกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมาย

บาร์ออน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542 : 28-29 ; อ้างอิงจาก Bar-on. 1992) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของ อีคิว โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ซึ่งเป็นความสามารถที่มืองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน

1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน

1.3 การตระหนักรู้งาน คือ มีสติ

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่

2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น (concern)

2.3 ตระหนักรู้เท่าทัน ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย

- 3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน
- 3.2 เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง
- 3.3 มีความยืดหยุ่น ในความคิดและความรู้สึกของตนเองเป็นอย่างดี
- 3.4 มีความสามารถในการแก้ปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย

- 4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด
- 4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจูงใจในตนเอง และสภาวะอารมณ์ ได้แก่

- 5.1 การมองโลกในแง่ดี
- 5.2 การแสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้
- 5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

ซัทท์ และคนอื่นๆ (ออร์พินท์ ซูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2542 ; อ้างอิงจาก Schutte, et al. 1998. *Personality and Individual Differences*. p. 167-177) ที่อิงแนวคิดตามทฤษฎีของซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1990) ทั้งนี้เนื่องจากให้ภาพพัฒนาการทางอารมณ์ของบุคคลในมิติต่างๆ ได้ดี และมิติส่วนใหญ่ของรูปแบบอื่นๆ สามารถบูรณาการเข้ากับรูปแบบของแนวคิดนี้ได้ เสนอว่าปริชาเชิงอารมณ์ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ เป็นความสามารถที่จะประเมินค่าและแสดงออกทางอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง สามารถรับรู้อารมณ์ของคนอื่น ที่ไม่ได้แสดงออกทางวาจาและสามารถมีความรู้สึกร่วม เข้าใจคนอื่น

2. การควบคุมอารมณ์ เป็นความสามารถที่จะตรวจสอบประเมินผลและจัดการอารมณ์ควบคุมหรือปรับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้

3. การใช้ประโยชน์อารมณ์ เป็นความสามารถที่จะใช้อารมณ์แบบต่างๆ ในการวางแผนอนาคต การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และช่วยจูงใจให้พากเพียรพยายาม กับงานที่ท้าทาย

จากแนวคิดของนักจิตวิทยา นักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบปริชาเชิงอารมณ์ที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ประกอบเชิงอารมณ์ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ตามแนวคิดของ ซัทท์ และคนอื่นๆ (ออร์พินท์ ซูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2542 ; อ้างอิงจาก Schutte, et al. 1998. *Personality and Individual Differences*. p. 167-177)

การวัดปรีชาเชิงอารมณ์ในประเทศไทย

การวัดปรีชาเชิงอารมณ์ในประเทศไทยมีการทำหลายรูปแบบดังต่อไปนี้ (ผจงจิต

อินทสุวรรณ และคนอื่นๆ. 2545 : 21-22)

1. การวัดปรีชาเชิงอารมณ์โดยใช้แบบทดสอบจากต่างประเทศ การวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวทางนี้เป็นการนำเอาแบบทดสอบ ปรีชาเชิงอารมณ์จากต่างประเทศที่มีอยู่แล้ว มาแปลกลับไปกลับมาให้เป็นภาษาไทย แล้วนำมาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของผลการวัดกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทย เช่น การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพการวัดปรีชาเชิงอารมณ์ของ ชัทท์ และคณะ ที่ อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2542) ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพระนคร และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล

2. การวัดปรีชาเชิงอารมณ์โดยอาศัยนิยามต่างประเทศ การวัดปรีชาเชิงอารมณ์ในรูปแบบนี้เป็นการนำแนวคิดปรีชาเชิงอารมณ์ ในฐานะเป็นบุคลิกภาพของนักทฤษฎีปรีชาเชิงอารมณ์ทางตะวันตกมาใช้แล้วพัฒนาเครื่องมือวัดปรีชาเชิงอารมณ์ขึ้นเอง การสร้างเครื่องมือวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวนี้มักนิยมใช้แนวคิดปรีชาเชิงอารมณ์ของโกลแมน และบาร์ออน เช่นงานวิจัยเรื่อง การสร้างแบบทดสอบวัดปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ สุภาพร พิสิฐฐพัฒนะ (2543) งานวิจัยเรื่องการศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ของชอลดา ขวัญเมือง (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 2544) และงานวิจัยเรื่อง การสร้างมาตรประเมินและปกติวิสัยของปรีชาเชิงอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย ของคมเพชร จิตรศุภกุล ; ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) และ ญาดา หลาวเพชร (2544)

3. การวัดปรีชาเชิงอารมณ์โดยกำหนดนิยามขึ้นมาใหม่ การวัดปรีชาเชิงอารมณ์ในรูปแบบนี้ได้อาศัยการกำหนดนิยามปรีชาเชิงอารมณ์ขึ้นมาใหม่ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งการสร้างเครื่องมือวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวนี้ไม่มากนัก เช่นแบบประเมินปรีชาเชิงอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต. 2543) เป็นแบบประเมินตนเอง (self-report) ที่ใช้กับประชาชนไทย อายุ 12-60 ปี แบบประเมินนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาภายใต้กรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนดี คนเก่ง และคนที่มีความสุขทางอารมณ์ แบบประเมินนี้ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข และมีองค์ประกอบด้านละ 3 องค์ประกอบ รวมเป็น 9 องค์ประกอบย่อย มีข้อคำถามทั้งหมด 52 ข้อ ในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบระดับใดระดับหนึ่งจาก 4 ระดับได้แก่ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมาก แบบประเมินปรีชาเชิงอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตมี 2 ชุด ได้แก่ แบบประเมินปรีชาเชิงอารมณ์สำหรับวัยรุ่น (อายุ 12- 17 ปี) และแบบประเมินปรีชาเชิงอารมณ์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุ 15-60 ปี) และผจงจิต อินทสุวรรณ และคนอื่นๆ (2545) ได้สร้างและพัฒนามาตรวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาสำหรับวัยรุ่นไทย สร้างขึ้นตามนิยามและโครงสร้างที่อาศัยการประยุกต์หลักในพุทธศาสนา ตามหลักไตรสิกขาได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา คือ

กระบวนการพัฒนามนุษย์ (พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา) เพื่อให้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา แต่ละข้อประกอบด้วยสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้ตอบ ในแต่ละสถานการณ์มีคำถาม 3 คำถาม คือ ท่านมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร ท่านคิดอย่างไร และท่านทำอย่างไร แต่ละคำถามมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดปรีชาเชิงอารมณ์ของ อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชวัลลสี (2542) ที่ได้แปลและเรียบเรียง แบบวัดของซัทท์ และคนอื่นๆ (1998) นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์

ความหมายการถ่ายทอดทางสังคม

คำว่า "การถ่ายทอดทางสังคม (Socialization)" อาจใช้คำที่แตกต่างกันออกไป เช่น การสังคมประกิต การขัดเกลาทางสังคม การอบรมบ่มนิสัย การสังคมกรรม การอบรมขัดเกลาทางสังคม เป็นต้น

การถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของบุคคล การถ่ายทอดทางสังคมทำให้บุคคลเป็นผู้มีวัฒนธรรม มีสภาพแตกต่างจากสัตว์ร่วมโลกชนิดอื่น มีผู้ให้ความหมายของการถ่ายทอดทางสังคมไว้ ดังนี้

การถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) คือ กระบวนการจัดประสบการณ์ทางสังคมแก่บุคคลผู้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม แรงจูงใจ และบุคลิกภาพของบุคคลโดยรวม โดยผ่านกระบวนการนี้ บุคคลแต่ละคนจะเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐาน จารีต ประเพณี และวิถีปฏิบัติต่างๆ ของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ การถ่ายทอดทางสังคมจะหล่อหลอมให้บุคคลมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมสอดคล้องกับลักษณะที่สังคมปรารถนาและเห็นว่าเหมาะสมกับบทบาทของบุคคล ทั้งบทบาทที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันและที่จะมีมาในอนาคต ในความซับซ้อนของกระบวนการนี้ สังคมเป็นแหล่งที่กำหนดรางวัล ข้อห้ามหรือบทลงโทษสำหรับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้ทำหน้าที่ให้การอบรมแก่สมาชิกของสังคมจะสามารถนำรางวัลและข้อห้ามต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมต่อไป (งามตา วนิทนานนท์. 2536 : 34 ; อ้างอิงจาก Watson and Lindgren. 1979. *Psychology of the Child and the Adolescent*. p. 95 – 96)

การถ่ายทอดทางสังคม เป็นคำที่อธิบายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามหาความรู้ (Knowledge) ความชำนาญ (Skill) และความรู้สึทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Disposition) ที่จะช่วยให้เขาสามารถที่จะมีส่วนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มในสังคมได้ด้วยดี ไม่มีสังคมใดในโลกที่จะไม่มีกระบวนการนี้ และเป็นการเตรียมตัวให้สมาชิกใหม่ในสังคมได้ทำกิจกรรมและมีความรับผิดชอบต่อ

สังคมต่อ ๆ ไป (พรทิพา หอมจันทร์. 2528 : 46 ; อ้างอิงจาก Kerckhoff. 1972. *Socialization and Social Class*. p. 1)

การถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เกิดใหม่ (neonates) สามารถอยู่ในสังคมได้หรือหมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นช่วงที่ติดต่อกันไป ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม (value) ความคิด (idea) ความรู้ (knowledg) ทักษะความชำนาญ (skill) หรือความเชื่อ (belief) มักจะมีจุดเริ่มต้นที่ครอบครัวและแพร่ขยายไป เป็นวงจรของชีวิตที่ทำให้บุคคลกว้างขวางออกไปจากการเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในแต่ละช่วงอายุแต่ละรุ่นจะเป็นผู้กระทำและเป็นผู้ถูกกระทำ คือได้รับการเลี้ยงดูจากคนรุ่นก่อน และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง (พรทิพา หอมจันทร์. 2528 ; อ้างอิงจาก Koller. 1974. *Families : A multigenerational Approach*. p. 264)

ในทางสังคมวิทยาการถ่ายทอดทางสังคม เป็นการควบคุมทางสังคม เนื่องจากสมาชิกถูกโน้มน้าให้ปฏิบัติตามวิถีทางของกลุ่มโดยสมัครใจ โดยการทำให้บรรทัดฐานและค่านิยมต่าง ๆ ของกลุ่มกลับกลายเป็นบรรทัดฐานและค่านิยมของตนเองโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและสังคม (วิริติ ปานศิลา. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก Goslin. 1973. *Handbook of Socialization : Theory and Research*. p. 2)

การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการหรือวิถีทางที่บุคคลได้เรียนรู้ทักษะ ความรู้ ค่านิยม แรงจูงใจ และบทบาทที่เหมาะสมกับตำแหน่งของเขาในกลุ่มหรือในสังคม (วิริติ ปานศิลา. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. 2529 : 1)

การถ่ายทอดทางสังคม มีความหมายสองนัย คือ หมายถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้บุคคลได้เรียนรู้วัฒนธรรม เช่นการใช้ภาษาพูด เขียน มารยาทสังคมและระเบียบประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น และหมายถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เนื่องจากสังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน และกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมากกว่าสภาพธรรมชาติ บุคคลจำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดทางสังคม เพื่อที่จะได้มีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับบุคคลอื่นและรู้จักระเบียบของสังคมหรือวัฒนธรรม มิฉะนั้นแล้วเขาก็จะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่นไม่สามารถเข้าสังคมกับมนุษย์ได้ (วิริติ ปานศิลา. 2542 : 35 ; อ้างอิงจาก จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2540. *สังคมวิทยา*. หน้า 43)

เอลกิน และแฮนเดล (Elkin and Handel. 1984) ได้กล่าวโดยสรุปว่าการถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง เป็นกระบวนการเกิดขึ้นตลอดเวลา โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีนัยสำคัญ มีการติดต่อสื่อสารกัน และเป็นสังคมแวดล้อมที่ใช้อารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวข้องด้วยและเป็นการรวมกลุ่มทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

โดยสรุปความหมายของการถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ ความรู้ ความคิดความชำนาญหรือทักษะ และความรู้สึกทางด้านจิตใจและอารมณ์ ยอมรับบรรทัด

ฐานและค่านิยม วัฒนธรรม หล่อหลอมลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาและเห็นว่าเหมาะสม สามารถอยู่ร่วมในสังคม ปรับตัวได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เป็นการถ่ายทอดตั้งแต่เกิดใหม่ตลอดช่วงชีวิต จึงเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะความชำนาญ ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อของมนุษย์ การถ่ายทอดทางสังคม จึงเป็นกระบวนการซับซ้อนเกี่ยวกับบุคคลตลอดช่วงชีวิตอย่างต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับขั้นตอนแต่ละขั้นของชีวิต ซึ่งกระบวนการนี้เด็กจะได้รับโดยตรงและทางอ้อมในการถูกอบรมสั่งสอนและจากประสบการณ์ทางสังคม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ ซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดจากประสบการณ์ของเด็กที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งภายในครอบครัวและสังคมนอกบ้าน

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวกับปรีชาเชิงอารมณ์

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ (Emotion Socialization) เป็นงานชิ้นสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมโดยทั่วไป การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์เป็นไปเพื่อถ่ายทอดการแสดงออกทางอารมณ์ ความเข้าใจอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ แนวทางการประพฤติปฏิบัติในสังคมการดำเนินชีวิตของบุคคล ให้แก่สมาชิกในสังคม สั่งสอน และควบคุมเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังพัฒนาให้ได้เรียนรู้การประพฤติปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข และประสบผลสำเร็จ สถาบันครอบครัวจะเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทางสังคมมากที่สุด เพราะเป็นหน้าที่หลักของครอบครัวในสังคมส่วนใหญ่ ในการที่จะพัฒนาเด็กเพื่อให้เป็นสมาชิกของครอบครัวและสังคมต่อไป

โครงสร้างภายในครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกหลักคือ บิดามารดาและบุตรหรืออาจมีญาติพี่น้องมาอาศัยอยู่ร่วมกันอยู่ด้วย แต่ปัจจุบันโครงสร้างครอบครัวมีความซับซ้อนน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามบิดามารดาถือเป็นบุคคลหลักในการถ่ายทอด โดยการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการถ่ายทอดทางอารมณ์ซึ่งส่วนมากเกิดจากการเรียนรู้และการเลียนแบบ การถ่ายทอดทางสังคมแบ่งได้ 2 ประเภท (สุพัตรา สุภาพ. 2538) 1)การถ่ายทอดโดยตรง เป็นการถ่ายทอดที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง การถ่ายทอดโดยตรงจะพบเห็นเสมอในครอบครัว โรงเรียน วัด เป็นต้น เช่น ครอบครัวจะอบรมสั่งสอนบุตรในรูปแบบของการบอกเล่าสั่งสอน ชมเชย ดุด่า เป็นต้น ส่วนโรงเรียนจะอบรมแบบเป็นทางการมากกว่าครอบครัว เพราะเป็นสถาบันอบรมสั่งสอนคนจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการลงโทษอย่างเป็นทางการ 2)การถ่ายทอดโดยทางอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลจะได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือการเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น เช่น ในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเลียนแบบการกระทำของเพื่อนและนำพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง

สรุปได้ว่าครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญ โดยมีบิดามารดาเป็นผู้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด โดยมีวิธีการถ่ายทอดให้แก่บุตรในขณะที่บุตรอยู่ในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด

วิธีการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวจากเอกสารและผลงานวิจัยที่มีผู้ได้ศึกษามาก่อนหน้านี้ ดังต่อไปนี้

กลไกการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว เดนแฮม (Denham, 1998 : 105-146) ได้ให้แนวคิดว่าประกอบไปด้วย 1)การเป็นแบบอย่าง 2)การสั่งสอน และ3)การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บิดามารดาจะถ่ายทอดโดยการแสดงอารมณ์ซึ่งเด็กได้เรียนรู้จากการสังเกตเห็นแบบอย่าง หรืออาจโดยการสั่งสอนจากบิดามารดาเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็ก

1. การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์ของบิดามารดา รูปแบบการแสดงออกทางอารมณ์ของบิดามารดาเป็นแหล่งสำคัญ ที่เด็กจะเรียนรู้ได้ตลอดเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กันภายในครอบครัว บาร์เรทและแคมพอส (Barrett & Campos, 1991) กล่าวว่าเด็กจะเรียนรู้การแสดงออกทางอารมณ์ อย่างน้อย 4 ลักษณะแบบอย่างจากบิดามารดา ดังต่อไปนี้

1.1 เด็กเรียนรู้รูปแบบการแสดงออกของบิดามารดาที่เป็นลักษณะเด่นและชัดเจน ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และเป็นที่ยอมรับของครอบครัว

1.2 เด็กเรียนรู้แบบอย่างของบิดามารดาที่แสดงออกที่มีลักษณะเฉพาะของอารมณ์ต่างๆ

1.3 เด็กเรียนรู้จากบิดามารดาที่แสดงพฤติกรรมทางอารมณ์ที่แสดงถึงการใช้วิธีต่างกันในการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น

1.4 บิดามารดาเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมทางอารมณ์ต่างๆ ให้บุตร ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันทำให้เกิดเป็นบุคลิกภาพในเด็ก ทอมคินส์ (Thomkins, 1962) กล่าวว่ารูปแบบสภาพแวดล้อมทางอารมณ์ 4 แบบ

1.4.1 รูปแบบอารมณ์เป็นลักษณะเด่น (Monopolistic) กล่าวคือเด็กมีอารมณ์เดียวที่เป็นลักษณะที่เด่น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาแสดงออกทางอารมณ์ทางลบเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวนี้เกิดอารมณ์ทางลบได้ง่าย เช่น เป็นคนมีอารมณ์โกรธง่าย

1.4.2 รูปแบบอารมณ์เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Intrusion) กล่าวคือบิดามารดาที่กำลังมีอารมณ์ดีอยู่ ขณะเดียวกันมีสภาวะบางอย่างทำให้เกิดเสียอารมณ์หรืออารมณ์ไม่ดีเกิดขึ้น บุตรจะรับรู้และตอบสนองอารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นด้วย

1.4.3 รูปแบบอารมณ์ไม่คงที่ (Competitive affect) กล่าวคือบุคลิกภาพที่เป็นพื้นฐานทางอารมณ์ของบิดามารดาเปลี่ยนเป็นอีกอารมณ์หนึ่ง เปลี่ยนแปลงไม่สม่ำเสมอ ทำให้เด็กไม่เข้าใจอารมณ์ที่แปรเปลี่ยนไป ทำให้เด็กมีอารมณ์อ่อนไหว และแปรปรวนได้ง่าย

1.4.4 รูปแบบความสมดุลของอารมณ์ (Affectively balanced)

กล่าวคือบิดามารดาเป็นแหล่งการแสดงออกทางอารมณ์ที่สำคัญ ให้ประสบการณ์ทางอารมณ์ ความเข้าใจและการจัดการกับอารมณ์ที่หลากหลาย ที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้บุตรมีการเรียนรู้อารมณ์ต่างๆ และเกิดอารมณ์ของตนเองที่หลากหลายในการมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

การแสดงออกของเด็กเป็นภาพสะท้อนของการแสดงออกทางอารมณ์ของบิดามารดา รวมทั้งการแสดงออกของลักษณะอารมณ์ต่างๆ เช่น โกรธ เศร้า ความสุข การมีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดากับบุตร มีผลต่ออารมณ์ของบุตร ถ้าบิดามารดามีอารมณ์ทางบวก ส่งผลต่ออารมณ์ของบุตร เช่น บิดามารดามีความสุข บุตรมีความสุขด้วย และถ้ามีอารมณ์ทางลบส่งผลต่อบุตร เช่น ถ้ามารดามีอารมณ์โกรธ เครียด และเศร้ามีผลทำให้บุตรมีอารมณ์เศร้า เครียด อารมณ์ทั้งบวกหรือลบของมารดาที่บุตรสังเกตเห็นจะทำให้เด็กจะแสดงออกในสถานการณ์ต่างๆ และอิทธิพลอารมณ์ของบิดามารดาจะมีผลต่อเด็กตลอดเวลาและในสิ่งแวดล้อมต่างๆ บุตรที่มีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ในสถานการณ์ตึงเครียดเมื่อไม่ได้อยู่กับบิดามารดา พบว่ามารดาที่แสดงอารมณ์ทางบวกมีความสัมพันธ์กับอารมณ์บวกในบุตรได้ ในทางตรงข้ามบิดามารดาที่แสดงอารมณ์ทางลบมากกว่าอารมณ์ทางบวกในสถานการณ์ต่างๆ บุตรไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ได้ดีในสถานการณ์นั้น การแสดงอารมณ์ทางลบโดยเฉพาะอารมณ์โกรธจะไปขัดขวางกระบวนการเข้าใจในอารมณ์ของบุตรส่วนอารมณ์เศร้าของมารดามีบทบาทน้อยกว่า อารมณ์ของบุตรจึงเป็นภาพสะท้อนของอารมณ์ของบิดามารดา กล่าวคือบิดามารดาเป็นสิ่งแวดล้อมที่บ้านเมื่อแสดงอารมณ์ทางลบ บุตรจะแสดงการควบคุมอารมณ์ไม่ได้เมื่อเล่นกับเพื่อน และบุตรที่แสดงอารมณ์ทางบวกมากกว่าพบในมารดาที่รายงานว่าบุตรไม่ใช่สาเหตุของความโกรธและยังรายงานว่าบุตรทำให้มารดามีความสุข

2. การสั่งสอนทางอารมณ์ของบิดามารดา การสั่งสอนเป็นการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดสื่อถึงความรู้สึก หมายถึงอะไร ทำอะไร ในสถานการณ์ต่างๆ ยังเป็นตัวแทนของประสบการณ์ที่บุตรได้รับจากคำสั่งสอนของบิดามารดา และลักษณะของน้ำเสียงบ่งบอกถึงสภาวะอารมณ์นั้นได้ บิดามารดาใช้คำพูดสั่งสอนวิธีแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม อาจใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือสื่อประกอบการสอน เช่น รูปภาพ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การสั่งสอนบุตรเรื่องการแสดงออกทางอารมณ์ร่วมกับการแสดงให้ดูจะส่งผลให้บุตรเรียนรู้ได้มากกว่า และบุตรจะแสดงออกอย่างเหมาะสม การสั่งสอนนั้นมีความสำคัญเพราะว่าเป็นการสอนและเกิดการเรียนรู้ได้โดยตรง และมารดาสั่งสอนบุตรโดยวิธีแสดงอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ได้ดีกว่าบิดา

3. การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร เป็นสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของตนเอง การตอบสนองของบิดามารดาเป็นสิ่งสำคัญทำให้บุตรเรียนรู้ว่าวิธีการแสดงออกที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งการตอบสนองอาจส่งเสริมสนับสนุนหรือไม่ต่อการแสดงออกทางอารมณ์นั้นๆ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประการแรกคือการให้รางวัล (Rewarding Contingency) เมื่อบุตรแสดงอารมณ์ในทางลบหรือไม่สร้างสรรค์ แล้ว

บิดามารดาแสดงกิริยาหรือวาทะด้วยความเข้าใจ ห่วงใย และอธิบายเพื่อให้เด็กอารมณ์สงบ และให้มีมุมมองต่อสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ในทางบวก เมื่อบุตรแสดงอารมณ์ในทางบวกหรือสร้างสรรค์ แล้วบิดามารดาแสดงกิริยาหรือวาทะด้วยความพอใจ และยินดีกับบุตร และประการที่สองคือการลงโทษ (Punishing Contingency) เมื่อบุตรแสดงอารมณ์ในทางบวกหรือลบ บิดามารดาแสดงกิริยาหรือวาทะ ปฏิเสธสิ่งที่บุตรแสดงออกมา มองเห็นเป็นสิ่งที่不重要 น่ารำคาญ จึงเพิกเฉยและไม่ให้ความสนใจ ดูว่า และทำโทษเด็ก การตอบสนองมีทั้งทางบวกและทางลบกับผลที่จะเกิดขึ้นกับบุตร การตอบสนองทางบวกต่ออารมณ์ของบุตร เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดการด้านอารมณ์ ความเข้าใจ และการแสดงออกที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้ การตอบสนองทางบวกยังช่วยให้บุตรได้รับผลทางบวกแก่บุตร ส่วนการตอบสนองทางลบมีผลต่อเด็กในด้านบวกน้อยกว่า

นักวิชาการต่างประเทศ เดเนียล โกลแมน (โสภานุภรณ์ สุขเฟื่องฟู. 2545 : 26-27 ; อ้างอิงจาก Daniel Goleman. 1995. *Emotional Intelligence*.) กล่าวว่าครอบครัวเป็นโรงเรียนด่านแรกสำหรับการเรียนรู้ด้านปรีชาเชิงอารมณ์ของเด็ก ที่เขาได้รู้จักเกี่ยวกับตนเอง เรียนรู้ ที่จะเลือกแสดงอารมณ์ออกมาอย่างไร และเรียนรู้ว่าผู้อื่นจะโต้ตอบกับอารมณ์เหล่านั้นของเขาอย่างไร จะแสดงความคาดหวังและความกลัวของเขาออกมาอย่างไร เป็นต้น โดยที่การเรียนรู้ไม่ได้มาจากการพูดของพ่อแม่เพียงอย่างเดียว แต่มาจากระบบของการปฏิบัติของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ๆ และแบบอย่างการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อกัน การศึกษาวิจัย 119 ครอบครัว ในงานวิจัยของ กอตแมน (Gottman) ร่วมกับนักวิจัยที่มหาวิทยาลัยอิลลินอยและวอชิงตัน พบว่า วิธีการที่พ่อแม่ ตลอดจนครูอาจารย์ผู้ใกล้ชิดมีการปฏิบัติด้านอารมณ์ของเด็ก ๆ แตกต่างกันใน 2 ลักษณะ คือ 1) Emotion Coaches หมายถึง พ่อแม่ที่มีทักษะในการฝึกทางอารมณ์ สามารถให้คำแนะนำบุตรให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกของอารมณ์ตนเอง พ่อแม่เหล่านี้จะสอนวิธีการที่จะจัดการกับตนเองในภาวะต่าง ๆ ให้บุตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอนไม่ว่าจะเป็น ความโกรธ เสียใจ หรือในภาวะการเปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ไม่ได้โกรธบุตร ที่แสดงอารมณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นความเป็นจริงของชีวิต ที่ชีวิตต้องเผชิญ และใช้ภาวะการณในช่วงที่บุตรเกิดอารมณ์เหล่านั้นเป็นเงื่อนไขโอกาสสอนบุตร ในเรื่องของบทเรียนชีวิตที่สำคัญและจำเป็นและสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุตร 2) พ่อแม่ที่ขาดการสอนทักษะทางอารมณ์ให้กับเด็ก ๆ มี 3 ลักษณะ คือ พ่อแม่แบบปล่อยปละละเลย (Dismissing Parents) หมายถึง พ่อแม่ที่ละเลยไม่พูดถึงไม่สนใจ หรือเห็นอารมณ์ด้านลบของบุตรเป็นเรื่องไร้สาระน่ารำคาญ พ่อแม่แบบลงโทษ (Disapproving parents) หมายถึง พ่อแม่ที่ไม่ยอมรับอารมณ์ด้านลบของบุตร และมักจะตำหนิว่ากล่าว หรือลงโทษเวลาที่บุตรแสดงอารมณ์ด้านลบออกมา พ่อแม่แบบเห็นใจแต่ไม่มีวิธีช่วยเหลือ (Laissez-Faire Parents) หมายถึง พ่อแม่ที่ตามใจ ยอมรับอารมณ์ด้านลบของบุตร เห็นอกเห็นใจ แต่ก็ไม่สามารถจะแนะนำหรือมีขอบเขตให้กับพฤติกรรมที่เหมาะสมของบุตรได้ การทำร้ายอารมณ์และการเพิกเฉยต่อความต้องการของบุตรนั้น บ่งบอกถึง

การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและไม่ใส่ใจของพ่อแม่ที่ทำลายความเชื่อมั่นของบุตร ลดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำลายความรู้สึกเป็นเจ้าของ และพลังในการพัฒนาที่ดีของบุตร ซึ่งการตอบสนองอารมณ์ด้านลบจากพ่อแม่ไปสู่บุตรนั้น มี 2 ลักษณะ คือ (Iwaniec. 1995 : 5-7) การลงโทษทางอารมณ์ (Emotional Abuse) เป็นพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีการปฏิเสธ และไม่ยอมรับบุตรอย่างมาก พ่อแม่เป็นผู้สร้างภาวะวิกฤตต่างๆ ให้กับเด็กดังนี้ เด็กเกิดความละอาย กลัว มีการดูว่า เยาเย้ย ทำให้บุตรขายหน้า เกิดความวิตกกังวล และพ่อแม่เหล่านี้ไม่เคยพอใจในพฤติกรรมหรือสิ่งที่บุตรทำเลย จนในที่สุดมีการทำทารุณทางร่างกายต่อมา และการเพิกเฉยทางอารมณ์ (Emotional Neglect) เป็นการเพิกเฉยต่อความต้องการทางอารมณ์ของเด็ก ขาดความสนใจ ขาดการกระตุ้น และความสามารถในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้คำแนะนำ และอาจมีส่วนในการยับยั้งพัฒนาการของเด็กด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วจะเห็นว่าแนวคิดมีลักษณะคล้ายๆ กัน ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวของ เดนแฮม (Denham. 1998 : 105-146) แบ่งได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตรและได้ใช้เป็นตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ในการวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวนั้นมีการศึกษาไม่มาก แต่ยังมียงานวิจัยใกล้เคียงเกี่ยวกับการถ่ายทอดศาสนา ของ วันชัย มีกลาง (2530) ; ھرรษา เลาหกุล (2537) และวรรณะ บรรจง (2537) ในการทบทวนเอกสาร พบว่า การศึกษาการถ่ายทอดส่วนใหญ่ศึกษาบทบาทของบิดามารดา รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว และพฤติกรรมของบิดามารดา และมียงานวิจัยบางส่วนศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมของบิดามารดาที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การสั่งสอน หรือการเป็นแบบอย่าง การให้รางวัล และการลงโทษ ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศยังพบได้น้อยเช่นกัน ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

งานวิจัยของต่างประเทศที่ศึกษาการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาของ เบคเคอร์ (อารียานุซอเน็ค. 2541 ; อ้างอิงจาก Becker. 1964) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับความก้าวร้าวแล้วสรุปว่า ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กทั้งลักษณะ และปริมาณความก้าวร้าวของเด็ก โดยอิทธิพลของครอบครัวเริ่มตั้งแต่เด็กยังเล็ก ใน 3 ด้าน ด้านที่ 1 วิธีอบรมเลี้ยงดูแบบรักแบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางกาย ด้านที่ 2 การที่บิดามารดาทำตนเป็นตัวอย่างแก่เด็ก ในการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและการไม่สามารถควบคุมตนเอง ด้านที่ 3 ทศนคติของบิดามารดาในทางมุ่งร้ายต่อเด็กโดยผลรวม คือ การเลี้ยงดูแบบการลงโทษทางกาย ถ้ากระทำในวัยเด็กเล็กจะปรากฏผลในช่วงอายุ 5 ปี ถ้าติดตามผลเมื่ออายุ 12 ปี ความก้าวร้าวเหล่านี้มีลักษณะที่สังคมยอมรับมากขึ้น เลฟโควิทซ์ และคนอื่นๆ (อารียานุซอเน็ค. 2541 ; อ้างอิงจาก Lefkowitz, et al. 1977)

ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการความก้าวร้าว โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมในเขตโคลัมเบีย จำนวน 735 คน สรุปได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เช่น การปฏิเสธของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในระหว่างวัยเด็กมากที่สุด แต่ไม่มีผลต่อเนื่องไปถึงวัยผู้ใหญ่ ส่วนการเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ อาชีพและสถานะทางอาชีพ มีผลทำให้เกิดความก้าวร้าวขณะนั้น และยังมีผลในช่วงอายุต่อไป

การศึกษาการเป็นแบบอย่างและได้รับแรงเสริมของ มิดลสกี และคนอื่นๆ (สุกานดา นิ่มทองคำ. 2535 ; อ้างอิงจาก Midlarsky, et al. 1973) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเพื่อ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 72 คน โดยให้นักเรียนได้เห็นตัวแบบ 3 ชนิดได้แก่ตัวแบบที่เอื้อเพื่อ ตัวแบบที่เป็นกลาง ตัวแบบที่ละโมภ ผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเล่นเกมอย่างหนึ่ง เมื่อเล่นชนะจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งของและคำพูด ผลของการวิจัยปรากฏว่าตัวแบบและรางวัลที่เป็นคำพูดมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเพื่อ และสอดคล้องกับ แบบดูว่า (สุเชษฐ ม่าเหริม. 2519 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1973) กล่าวว่าพฤติกรรมแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในบุคคลซึ่งไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อนเลย บางครั้งไม่สามารถอธิบายได้โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ แต่สามารถอธิบายได้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นขบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการได้เห็นแบบอย่างและอิทธิพลของรางวัลที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเป็นตัวแบบ (Modeling) และการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นเทคนิคที่สำคัญในขบวนการถ่ายทอดทางสังคม ในการสร้างพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก (Midlarsky, Bryan & Brickman. 1973) ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีการแสดงออกทางอารมณ์ อาจทำได้โดยใช้เทคนิคทั้งสอง ได้แก่การหาโอกาสให้บุคคลได้เห็นตัวแบบที่แสดงออกทางอารมณ์ และการให้รางวัลแก่ตัวแบบเพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคคลเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ

การศึกษาการเป็นแบบอย่างและการสั่งสอนของ กลูเสค และคนอื่นๆ (ชิดกมล สังข์ทอง. 2535 ; อ้างอิงจาก Grusec, et al. 1978 : 920-923) ศึกษาเกี่ยวกับตัวแบบที่กระทำและพูดสอดคล้องกับการกระทำ และตัวแบบที่พูดโดยไม่กระทำ โดยศึกษาในเด็กชายและเด็กหญิงอายุ 8-10 ปี โดยแบ่งเป็น 2 สภาพการณ์คือ ตัวแบบกระทำการบริจาดและตัวแบบไม่กระทำการบริจาด ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เห็นตัวแบบบริจาดและชักชวนให้บริจาดจะมีการบริจาดมากกว่าเด็กในสภาพการณ์ที่ตัวแบบไม่กระทำแต่ชักชวนให้บริจาด และบราวน์ และคนอื่นๆ (ชิดกมล สังข์ทอง. 2536 ; อ้างอิงจาก Brown, et al. 1989 : 8-10) ได้ศึกษาพบว่า เด็กจะทำตามที่ตัวแบบกระทำและพูดชักชวนร่วมด้วยมากกว่าตัวแบบที่พูดชักชวนแต่ไม่กระทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้มีความสำคัญและเป็นข้อเตือนใจให้เห็นว่าบิดามารดาที่ให้การอบรมสั่งสอนนั้น จะก่อให้เกิดผลต่อการกระทำของเด็กมากเมื่อแสดงพฤติกรรมเป็นตัวแบบแก่เด็กด้วย ส่วนการศึกษาบทบาทของบิดามารดากับปรีชาเชิงอารมณ์พบในงานวิจัยของ ญาดา หลาวเพชร (2544) ศึกษาบทบาทของบิดามารดากับปรีชาเชิง

อารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 และระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 600 คน ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของบิดามารดา (ด้านการเลี้ยงดูบุตร การเป็นตัวแทนทางสังคม การแก้ปัญหา การหาเลี้ยงครอบครัว และสันตนาการ)โดยรวมและแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ ในกลุ่มรวม กลุ่มเพศหญิง และกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง และยังพบว่าบทบาทมารดาด้านการเป็นตัวแทนทางสังคมสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ในวัยรุ่นในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม และบทบาทบิดาด้านการเป็นตัวแทนทางสังคมสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ในกลุ่มรวม กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง และกลุ่มวัยรุ่นตอนปลาย

ในปี 1994 ลาร์สัน และริชาร์ด (งามดา วินินทานนท์ และคนอื่นๆ. 2544 : 116-117 ; อ้างอิงจาก Larson and Richards. 1994. *Journal of Research on Adolescence*. p. 567-583) ได้เสนอแนวความคิดว่า สมาชิกในครอบครัวเดียวกันจะมีการนึกคิดเกี่ยวกับสภาวะที่เป็นจริงคล้ายกัน มีค่านิยมร่วมกัน มีการรับรู้ความเป็นไปในโลกเหมือนกัน และมีแนวโน้มทางอารมณ์คล้ายคลึงกัน และทำการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ว่า วัยรุ่นมีสภาวะทางอารมณ์ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับอารมณ์ของผู้ปกครองหรือไม่เพียงใด กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ วัยรุ่น จำนวน 55 คน พร้อมบิดามารดาของวัยรุ่นเหล่านี้ ผู้วิจัยได้พยายามจัดอิทธิพลแทรกซ้อนด้วยการควบคุมคุณสมบัติพื้นฐานบางด้านของกลุ่มตัวอย่าง เช่น กลุ่มบิดาและมารดาเป็นผู้มีอาชีพและระดับการศึกษาคล้ายคลึงกัน บุตรมีอายุและระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน ฝ่ายมารดามีระดับความพึงพอใจในบทบาทใกล้เคียงกัน และบุตรมีระดับความเศร้าหมองใกล้เคียงกันด้วย สำหรับอารมณ์ความรู้สึกในรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป (Global Emotion) นั้นพบว่า อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ของมารดาอย่างชัดเจน (ค่าอาร์ = .44) อารมณ์ของวัยรุ่นอายุมาก (เกรด 7 – 8) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอารมณ์ของมารดาและบิดาอย่างเด่นชัด (ค่าอาร์ = .53 และ .46 ตามลำดับ) ขณะที่อารมณ์ของวัยรุ่นอายุน้อย (เกรด 5 – 6) มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ของบิดาและมารดาอย่างไม่ชัดเจน ส่วนอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันหรือชั่วขณะที่อยู่ด้วยกัน (Immediate Emotion) พบว่า วัยรุ่นหญิงมีอารมณ์ประเภทนี้สอดคล้องกับผู้เป็นบิดาอย่างเด่นชัด (ค่าอาร์ = .24) ส่วนวัยรุ่นชายมีอารมณ์ประเภทนี้สอดคล้องกับบิดาและมารดาอย่างเด่นชัด (ค่าอาร์ = .26 และ .31 ตามลำดับ) และวัยรุ่นอายุมากมีอารมณ์คล้ายคลึงกับบิดาอย่างชัดเจน (ค่าอาร์ = .40) แต่มีอารมณ์เกี่ยวข้องกับมารดาอย่างไม่เด่นชัด นอกจากนี้ยังพบว่า อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงสามารถทำนายไปสู่บิดามารดาได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าวัยรุ่นหญิงมักบอกกล่าวเรื่องราวส่วนตัวที่เกิดขึ้นกับผู้เป็นบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นชาย ด้วยการสื่อสารอย่างใกล้ชิดทำให้อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของบิดามารดาโดยเฉพาะกับฝ่ายบิดา และอารมณ์ของบิดามีอิทธิพลต่ออารมณ์ของบุตรชายและภรรยาเนื่องจากอยู่ในตำแหน่งผู้มีอำนาจในครอบครัว และวัยรุ่นชายมักจะอ่อนไหวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นหญิง สอดคล้องกับ ศรีรัตน รัตนันต์. (2546) ได้ทำการศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ของพ่อแม่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู กับปรีชาเชิงอารมณ์ของเด็กก่อนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่พ่อแม่มี

ปรีชาเชิงอารมณ์สูง มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าเด็กที่พ่อแม่มีปรีชาเชิงอารมณ์ต่ำ และปรีชาเชิงอารมณ์ของแม่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของเด็ก ทำนองเดียวกับ เดนแฮม (วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2543 : 74 ; อ้างอิงจาก Denham, 1989) พบว่า แม่ที่แสดงอารมณ์ทางบวก มักมีลูกวัยเตาะแตะที่มีอารมณ์ทางบวกมากกว่าทางลบ แม่ที่แสดงความโกรธกับลูกบ่อยๆ มักมีลูกที่แสดงอารมณ์ทางลบ และมีอารมณ์ทางบวกน้อย เมื่อเทียบกับแม่ที่ไม่ค่อยได้แสดงความโกรธการพูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ และ ดอด (วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2543 : 74 ; อ้างอิงจาก Dodge, 1985) พบว่าการแสดงออกทางอารมณ์ของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางสังคมและอารมณ์ของลูก โดยที่การแสดงออกของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการตีความอารมณ์ผู้อื่น ก็เกี่ยวข้องกับการที่เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นหรือไม่ เช่น ความก้าวร้าวต่อเด็ก ความโกรธ ก็มีอิทธิพลต่อผู้อื่นและต่อตนเองของเด็ก ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ความมีวินัยในตนเองระหว่างบุตรกับบิดามารดาของ ชิดกมล สังข์ทอง (2536) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองของวัยรุ่น ชาย หญิง อายุ 15- 18 ปี จำนวน 120 คน นิยามปฏิบัติการของวินัยในตนเอง คือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยบุคคลนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถต้านทานสิ่งยั่วยุต่างๆ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตั้งเป้าหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม สามารถขอการได้รับความพึงพอใจและสามารถคาดหวังผลของการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปรีชาเชิงอารมณ์ ผลการศึกษาพบว่า วินัยในตนเองของบิดาเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายวินัยในตนเองของบุตรวัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากงานวิจัยที่กล่าวมาสรุปได้ว่าบิดามารดาเป็นผู้ถ่ายทอดโดยการเป็นแบบอย่างการแสดงอารมณ์ให้แก่บุตร

ผลการค้นคว้าพบว่างานวิจัยการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวกับปรีชาเชิงอารมณ์อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ เป็นการศึกษาการตอบสนองทางอารมณ์ของบิดามารดา ของ วรณดี หมุ่มเย็น (2544) ได้ทำการศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมปรีชาเชิงอารมณ์ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 450 คน อาศัยอยู่กับบิดามารดา ในกรุงเทพมหานคร (การสื่อสารเชิงบวกในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดากับบุตร เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรเล่าเรื่องต่างๆ การเปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจบุตร การพูดคุยกับบุตร ด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน เป็นต้น ส่วนการสื่อสารเชิงลบในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ กัน แล้วก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้ง และความห่างเหินระหว่างบิดามารดา-บุตร เช่น การดุด่า การตีเตียน หรือการกล่าวร้ายในความผิดที่ผ่านมาการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีความสามารถมากกว่า เป็นต้น จากความหมายซึ่งมีความใกล้เคียงกับความ

ผลการตอบสนองต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของบุตร) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจากบิดาและและจากมารดาที่มีรูปแบบที่ 2 (การสื่อสารเชิงบวกปริมาณมาก แต่เชิงลบปริมาณน้อย) และรูปแบบที่ 1 (การสื่อสารเชิงบวกและเชิงลบในปริมาณมาก) มีคะแนนปรึกษาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับรูปแบบที่ 3 (การสื่อสารเชิงบวกปริมาณน้อย แต่เชิงลบปริมาณมาก) และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 2 มีคะแนนปรึกษาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการสื่อสารรูปแบบที่ 4 (การสื่อสารในครอบครัวที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบในปริมาณน้อย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า การสื่อสารในครอบครัวเชิงบวกจากมารดาฝ่ายเดียวและทั้งบิดามารดา และการสื่อสารในครอบครัวเชิงลบจากมารดาฝ่ายเดียวและทั้งบิดามารดา เป็นตัวทำนายปรึกษาเชิงอารมณ์ได้อย่างเชื่อถือได้ เช่นเดียวกับ บัศววุฒิสักดิ์ชัยกุล (2546) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมปรึกษาเชิงอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดา และรูปแบบการสื่อสารทางลบของมารดา และระดับการศึกษาของมารดา ส่งผลต่อปรึกษาเชิงอารมณ์

ในปี พ.ศ.2547 มีการศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่กับพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กวัยก่อนเรียน: เปรียบเทียบระหว่างเด็กไทยกับเด็กญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พบว่า การเป็นตัวแทนแสดงอารมณ์โกรธของแม่ สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธประเภทแค้น การยืนยันความคิดของตน การปลดปล่อยอารมณ์ การหลีกเลี่ยง การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ การสอนเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธประเภทการยืนยันความคิดของตน การปลดปล่อยอารมณ์โกรธ การหลีกเลี่ยง การขอการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ ส่วนการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กโดยแม่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธประเภทการหลีกเลี่ยง และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ (ผานิดา บัวขำ, 2547) และยังพบว่า มีงานวิจัยต่างประเทศของ มานูเอล มาร์ติเนซ พอนส์ (ญาดา หลาวเพชร, 2544 : 72 ; อ้างอิงจาก Manuel Martinez-Pons, 1998. *Parental inducement of emotional Intelligence*, p. 22-23) ได้ศึกษาถึงบทบาทของบิดามารดาที่มีผลต่อปรึกษาเชิงอารมณ์ของเด็กนักเรียนเกรด 7 และเกรด 8 อายุ 11-15 ปี จำนวน 109 คน โดยพฤติกรรมของบิดามารดาประกอบด้วยพฤติกรรมด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านการเป็นตัวแทน การสนับสนุนส่งเสริม การฝึกหัดให้คำแนะนำ และการให้รางวัล โดยผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ของบิดามารดา สามารถทำนายปรึกษาเชิงอารมณ์ของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05

หลักฐานที่ปรากฏจากการประมวลผลเอกสารและงานวิจัยรอบรั้วกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ บ่งชี้อย่างชัดเจนว่า สถาบันครอบครัวซึ่งบิดามารดามีบทบาทอย่างสำคัญในการถ่ายทอดจะใช้วิธีการสั่งสอน การเป็นแบบอย่าง และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดง

อารมณ์ของบุตร เพื่อถ่ายทอดทางอารมณ์สู่บุตรได้เช่นกัน คุณภาพของการเป็นบิดามารดา หรืออีกนัยหนึ่ง ประสิทธิภาพของการทำหน้าที่บิดามารดาของผู้ที่เป็นบิดามารดามีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นอันมาก คุณภาพของการทำหน้าที่บิดามารดา ประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการที่สำคัญที่สุดได้แก่การทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุตร การสั่งสอนอบรมบุตรจะได้ผลมิใช่เพียงเป็นการอบรมด้วยวาจา หากอยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ บิดามารดาจะต้องกระทำตัวอย่างที่ดีให้แก่บุตร ในทางตรงกันข้าม ตัวอย่างที่ไม่ดีก็มีอิทธิพลต่อการสร้างนิสัยให้แก่เด็กเช่นกัน การที่จะทำหน้าที่ของบิดามารดาได้สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยการทำหน้าที่เป็นตัวอย่างที่ดี กระทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขัดแย้งกัน และ แบนดูว่าเชื่อว่าการมีตัวแบบและการให้แรงเสริมร่วมด้วยจะมีอิทธิพลมากต่อการทำตามอย่างของเด็ก และคุณสมบัติอีกประการหนึ่งของการทำหน้าที่บิดามารดาที่ดี ได้แก่การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใยและให้ความอบอุ่นแก่บุตร เรื่องนี้ผู้เป็นบิดามารดาทุกคนทราบดี ซึ่งหมายถึงการมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี

จากการทบทวนแนวคิดและการวิจัยที่ใกล้เคียงจึงคาดว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวทั้ง 3 ลักษณะ น่าจะสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ และการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก น่าจะมีปรีชาเชิงอารมณ์สูง

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับปรีชาเชิงอารมณ์

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยในตนเอง ถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในบ้าน สัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบ และคุณธรรมอันดีทุกประการแล้ว สมาชิกแต่ละคนก็จะอยู่ในสภาพสมาชิกที่ดีของสังคมที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับของความสัมพันธ์กับวัยชีวิตที่มากขึ้น

(วินัดดา ปิยะศิลป์. 2540 : 34)

สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัว ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกแต่ละคน เพราะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัว จะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่นและทุกคนมีความสุขกายสบายใจ และมีสุขภาพจิตที่ดี ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมประการแรกที่มนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์ด้วยตั้งแต่แรกเกิด ฉะนั้นพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู จึงมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็ก ดังที่ ซัลลิแวน (Sullivan) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และอิทธิพลของสังคม เขาถือว่าอินทรีย์ของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ ซึ่งซัลลิแวนได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคมระยะต่างๆ ของชีวิต ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและการปรับตัว กล่าวว่า วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น อายุประมาณ 11-13 ปี เด็กวัยนี้ต้องการมีเพื่อนเพศเดียวกันระยะนี้มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้าน

มนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมาก (นวลละอ อสุภาผล. 2527 : 170-172 ; อ้างอิงจาก สุชา จันทน์เอม. 2527. จิตวิทยาทั่วไป. หน้า 37-38) และ อีริกสัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2530 ; อ้างอิงจาก Erikson. 1950) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับครอบครัวเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์มีพฤติกรรมนานาประเภท และหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ดังนั้นความสัมพันธ์ของครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยเพื่อการเอื้อให้เกิดบุคลิกภาพและพฤติกรรมต่างๆที่เหมาะสม และเช่นเดียวกัน อีริกสัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจจนิก. 2524 : 10-12 ; อ้างอิงจาก Erikson. 1959 : 88-94) ยังกล่าวอีกว่าสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการปรับตัวคือ ความสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องแวดล้อมตนในช่วงนั้นๆ ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับแวดล้อมตนในช่วงนั้นๆ ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวของเด็กมาก ครอบครัวมีความสำคัญในการวางพื้นฐานทางจิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก ซึ่งส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในแต่ละช่วงอายุ แม้แต่ในช่วงวัยรุ่น วัยรุ่นยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว ฉะนั้น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อสุขภาพจิตของทั้งเด็กและวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง และ มุสเสน และคนอื่นๆ (นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร. 2539 ; อ้างอิงจาก Mussen, et al. 1990. *Child Development and Personality*. p. 481) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า พื้นฐานพฤติกรรมของเด็กเกิดขึ้นจากบรรยากาศภายในบ้าน ถ้าทุกคนในบ้านมีความสัมพันธ์กันดี เด็กก็จะแสดงความเป็นมิตรและความสัมพันธ์อันดีกับคนนอกบ้านด้วย

งานวิจัยภายในประเทศที่ศึกษาสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับตัวแปรทางจิตสังคมที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของปรีชาเชิงอารมณ์ หรือที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์ที่ได้บททวนมาในครั้งนี ได้แก่ งานวิจัยของ นราธร ศรีประสิทธิ์ (2530 : 62-63) ที่ศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยา ที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของเด็กวัยรุ่น จำนวน 400 คน พบว่าเด็กที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวต่างกันจะมีความเครียดต่างกัน คือเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี จะก่อให้เกิดปัญหาความเครียดแก่เด็กเป็นอย่างมาก โดยเมื่อเด็กเกิดความเครียดก็จะแสดงพฤติกรรมที่มีปัญหาออกมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมราวดี ณ อุบล (2544) ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตที่ดีกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี และเช่นเดียวกับ กุลวรรณ วิทยาวงศศิริ (2526) ได้ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับแม่มากกว่าพ่อ และเพศหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีกว่าเพศชาย โดยมีแนวโน้มว่าสัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้นเมื่อวัยรุ่นเรียนสูงขึ้น และจิราภรณ์ ไชยรัตน์. (2539) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า บรรยากาศครอบครัว (หมายถึงสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมของบิดามารดา การปฏิบัติของสมาชิกเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว และการมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน) มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และเป็นตัวแปรร่วมในการพยากรณ์การปรับตัวทางอารมณ์ด้วย

ในต่างประเทศ ออร์ (ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์. 2545 ; อ้างอิงจาก Orr. 1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว และการปรับตัวในด้านมโนภาพแห่งตน และความมั่นคงทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่เรียนชั้น 8-10 จำนวน 110 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีการปรับตัวในด้านมโนภาพแห่งตนและความมั่นคงในอารมณ์ดี เมื่อมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีด้วย พบงานวิจัยที่สำคัญชิ้นหนึ่งของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2536 : 210) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 จากครอบครัวปกตินั้น ผลพบว่า ถ้าครอบครัวมีความเครียดน้อย นักเรียนจะรู้สึกว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากกว่าในครอบครัวปกติแต่เครียดมาก และพบผลเด่นชัดว่าครอบครัวปกติ และเครียดน้อย เด็กจะมีสุขภาพจิตดีมากกว่า มีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และรู้สึกว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มากกว่าเด็กจากครอบครัวที่เครียดมาก

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางจิตสังคม และพฤติกรรมของบุตร และผู้วิจัยคาดว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวดี จะทำให้บุตรมีปรีชาเชิงอารมณ์มากด้วย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดากับปรีชาเชิงอารมณ์

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอีกด้านหนึ่งคือสัมพันธภาพระหว่างบิดากับมารดาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอารมณ์ คือการมีครอบครัวที่พ่อแม่รักใคร่ปรองดองไม่มีการทะเลาะวิวาท หรือขัดแย้งกันเป็นประจำ จิตรา วสุวานิช (2518 : 79-80) กล่าวว่าพ่อแม่ที่มีปากเสียงกัน ความเห็นไม่ลงรอยและมีการทะเลาะวิวาทให้ลูกได้ยินอยู่เสมอ จะมีผลต่อการพัฒนาการของเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Insecurity) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการพัฒนาอารมณ์ที่มั่นคง และสอดคล้องกับ ไวลฟ์ และคนอื่นๆ

(ลลิตา ภูบารุง. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Wolfe, et al. 1986. *Journal of Child Psychology*. p. 95 – 104) ได้ศึกษาพฤติกรรมและการปรับตัวทางสังคมของเด็กอายุ 4-13 ปี ที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เด็กที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งและเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อไม่นานมานี้ 2) เด็กที่บิดามารดาในอดีตใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง 3) เด็กที่บิดามารดาไม่เคยใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง การศึกษาครั้งนี้วัดโดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม CBCL (Child Behavior Checklist) ที่ปรับปรุงมาจาก แอคเคนบัค และอีเดลบรอก (Achenbach and Edelbrock. 1983) พบว่า เด็กที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้ง และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อไม่นานมานี้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ต่ำ ส่งผลให้ความสามารถในการเข้าสังคมต่ำกว่าเด็กที่บิดามารดาในอดีตใช้ความรุนแรงต่อกัน และเด็กที่บิดามารดาไม่เคยใช้ความรุนแรงต่อกัน เช่นเดียวกับ คัมมิ่ง และคนอื่นๆ (ลลิตา ภูบารุง. 2544 : 29 ; อ้างอิงจาก Cumming, et al. 1989. *Child Development*. p. 1392 – 1404) ได้ศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองของเด็กอายุ 4 – 9 ปี ที่บิดามารดา แสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 34 คน หญิง 29 คน ซึ่งให้เด็กดูเรื่องสั้นจากวิดีโอเทปที่เกี่ยวกับความขัดแย้งของผู้ใหญ่ แล้วตอบแบบสอบถามที่แสดงความรู้สึกของตนเองเมื่อเห็นความขัดแย้งในเรื่องสั้นดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า เด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองทางลบ คือมีอาการซึมเศร้ากับเหตุการณ์ที่ผู้ใหญ่ทำร้ายร่างกายกันสูงกว่าการใช้ความรุนแรงทางคำพูดและทำร้ายจิตใจ ต่อมา รอสแมน และโรเซนเบิร์ก (ลลิตา ภูบารุง. 2544 : 30 ; อ้างอิงจาก Rossman and Rosenberg. 1992. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. p. 699–715) ได้ศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา และการปรับตัวของเด็ก อายุ 6 – 12 ปี เป็นชาย 41 คน หญิง 53 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามทั้งตัวเด็กและบิดามารดา ซึ่งเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาใช้ความรุนแรงเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส จะพบปัญหาในการเข้าสังคมและไม่สามารถปรับตัวได้สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวส่งผลต่อการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมพบในการศึกษาของ คอลโบ (ลักขณา แพทยานันท์. 2542 : 157 ; อ้างอิงจาก Kolbo. 1993. *Risk and Protective factors among children to family violence*.) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงและการป้องกันในเด็กที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายและเด็กหญิงอย่างละ 30 คน อายุ 8-11 ปี พบว่า กรรมพันธุ์ สติปัญญาทางสมอง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การสนับสนุนทางสังคม มีผลกระทบต่อการพัฒนาของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง และเด็กที่มาจาก

ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงจะมีความสามารถในการปรับตัวไม่ได้มากขึ้นเรื่อยๆ มักจะมีปัญหาในการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว

ในทำนองเดียวกันการศึกษาของคนไทย ของ นววัลย์ กัมพลาศิริ (2524 : 85) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางครอบครัวของผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น พบว่า ผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่นที่เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ มีสาเหตุมาจากสัมพันธภาพระหว่างบิดากับมารดาห่างเหินกันมาก มีการทะเลาะวิวาทเป็นประจำ หรือบิดามารดาแยกทางกันอยู่ แสดงถึงว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสำคัญต่อสาเหตุที่เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาถึงขั้นต้องเข้ารับการรักษายาบาลและถ้าปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวมีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นก็ยิ่งรุนแรงตามไปด้วย

ในปี พ.ศ. 2536 ได้พบหลักฐานที่เด่นชัดว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัวส่งผลต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจากผลการวิจัยของ ดวงเดือน พันธุนาวัน และคนอื่นๆ (2536) ซึ่งศึกษาโครงสร้างของครอบครัวกับลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนในกรุงเทพฯ พบว่าในกลุ่มครอบครัวปกติ การรับรู้ว่าครอบครัวอยู่ในสภาวะเครียดมาก (โดยเฉพาะที่เกิดจากบิดากับมารดาที่มีปริมาณความสัมพันธ์ไม่ดีต่อกันมาก) ส่งผลเสียต่อจิตใจ (ได้แก่ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต และเหตุผลเชิงจริยธรรม) และพฤติกรรม (ได้แก่ การคบเพื่อนอย่างเหมาะสม พฤติกรรมก้าวร้าว และผลการเรียน) ของเยาวชนผู้เป็นบุตรทุกด้านที่ศึกษามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับและกลุ่มเยาวชนที่รับรู้ว่าครอบครัวของตนอยู่ในสภาวะเครียดน้อยและกลุ่มเยาวชนที่มาจากครอบครัวแตกแยก (เด็กอยู่กับบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือไม่ได้อยู่กับบิดามารดาทั้งสองฝ่าย) ผลวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ดีหรือไม่ดีระหว่างบิดากับมารดามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความรู้สึกเป็นสุขและต่อพฤติกรรมของผู้เป็นบุตร ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญต้องทำการศึกษาเพื่ออธิบายได้สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์มากน้อยอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับและ ลลิตา ภูบารุง (2544) ทำการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 162 คน พบว่า การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาสามารถทำนายความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรได้ร้อยละ 4.60

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาทำให้ทราบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาส่งผลต่อ การปรับตัว สุขภาพจิต และความก้าวร้าว ทำให้คาดว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา น่าจะสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรกับปรีชาเชิงอารมณ์

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ ต้องการความเป็นอิสระ ค้นหาความเป็นตัวเอง มีความไม่เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงหรือความต้องการ ทำให้เกิดความขัดแย้งกับ

บุคคลรอบข้างโดยเฉพาะกับบุคคลในครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อสัมพันธภาพโดยตรง โดยทั่วไปความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลจะมีผลทำให้ทำลายสัมพันธภาพที่ดีต่อกันลงไปได้ เดวิส (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2524 : 34 ; อ้างอิงจาก Davis, 1940. *American Sociological Review*. p. 523-535) ได้อธิบายสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาไว้อย่างน่าฟังว่า วัยรุ่นกับบิดามารดาในทุกสังคมอยู่ในสภาพที่อาจจะขัดแย้งกันได้ด้วยสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือ เด็กกับบิดามารดาต้องมียายุแตกต่างกันมากกว่าสิบปีขึ้นไป ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันทางสรีระ ประการที่สองคือความเร็วในการเรียนรู้ทางสังคมจะลดลงเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น ฉะนั้นในเหตุการณ์ปัจจุบันเด็กจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้ผู้ใหญ่อายุเท่ากับเด็กในขณะปัจจุบันนั้น ได้เรียนรู้ทางสังคมในเนื้อหาที่แตกต่างจากเด็กในปัจจุบันมาก จึงทำให้เกิดลักษณะนิสัยที่ฝังใจเปลี่ยนแปลงได้ยาก แม้สถานการณ์ใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นเสมอก็ไม่สามารถเปลี่ยนจิตใจดั้งเดิมได้มากนัก จึงทำให้เกิดความแตกต่างทางจิตสังคมและทางสังคม จากเด็กในปัจจุบันได้อีกมาก นอกจากความแตกต่างทางสรีระที่เห็นได้ชัดอยู่แล้ว ความแตกต่างอันเป็นสากระหว่างเด็กกับบิดามารดาหรือผู้ใหญ่อื่นๆ นี้ เป็นเพียงพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างช่วงคน แต่ความขัดแย้งนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีก 4 ประการ ประการแรกคือ อัตราความเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประการที่สองคือ ปริมาณของความซับซ้อนของโครงสร้างทางสังคมในแต่ละประเทศ ประการที่สามคือ ปริมาณความสามารถเข้าร่วมกับวัฒนธรรมในสังคมของตน ประการสุดท้ายคือ ความเร็วในการเลื่อนชั้นทางสังคมของครอบครัว ซึ่งทำให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่านิยมต่าง ๆ ในวัฒนธรรมนั้น เดวิสสรุปว่าการที่วัยรุ่นอเมริกันมีความขัดแย้งกับบิดามารดามาก ก็เพราะว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ไม่สอดคล้องกับระบบสังคมแบบชุมชนอุตสาหกรรมที่มีความเปลี่ยนแปลงมาก ดังเช่นสังคมอเมริกันในขณะนั้นจนกระทั่งทุกวันนี้

ส่วนทางด้านนักจิตวิทยา (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2524 : 35 ; อ้างอิงจาก Hess & Goldblatt, 1957. *Child Development*.) ที่พบว่าเป็นความเชื่อของบุคคลมากกว่าจะเป็นความจริง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวัยรุ่น 32 คนและบิดามารดาวัยรุ่นเหล่านี้ โดยวัดทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ต่อ " วัยรุ่นโดยทั่วไป " และ " ผู้ใหญ่โดยทั่วไป " แล้วให้วัยรุ่นตอบว่าบิดามารดาโดยทั่วไปมีทัศนคติอย่างไรต่อวัยรุ่นและให้บิดามารดาของเด็กเหล่านี้ตอบว่า วัยรุ่นจะมีทัศนคติต่อวัยรุ่นอย่างไร ผลปรากฏว่าทั้งบุตรที่เป็นวัยรุ่นและบิดามารดามีทัศนคติส่วนตัวต่อ " วัยรุ่นโดยทั่วไป " คล้ายคลึงกันมากคือเห็นว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ดีพอสมควร มีความรับผิดชอบและการตัดสินใจดีพอใช้ แต่มีพฤติกรรมที่ต่ำกว่ามาตรฐานของผู้ใหญ่ แต่เมื่อให้ผู้ตอบคาดคำตอบของคนต่างวัยที่มีทัศนคติต่อวัยรุ่น พบความขัดแย้งในการคาดการณ์อย่างเด่นชัด กล่าวคือ บิดามารดาได้คาดว่าวัยรุ่นจะมีทัศนคติในทางที่ดีต่อ " วัยรุ่น " สูงเกินความจริง เช่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถมากและมีวุฒิภาวะสูงเกินความเป็นจริงมาก และในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นกลับคาดว่าบิดา

มารดาจะมีทัศนคติในทางที่ดีต่อ " วัยรุ่น " ต่ำกว่าความเป็นจริงมาก เช่น เห็นว่าวัยรุ่นมีวุฒิภาวะต่ำกว่าความเป็นจริงมาก ฉะนั้นปัญหาความความขัดแย้งระหว่างวัยจึงอยู่ที่การขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการติดตอสื่อความกันไม่เพียงพอ เฟอ์แมน และเบอร์เมสเตอร์ (นวัตน์ ศรีรัฐนุเพชร. 2539 : 25 ; อ้างอิงจาก Furman and Buhrmester. 1992. *Age and Sex Differences in Perceptions of Networks of Personal Relationships Child Development*.

p. 104) ได้รวบรวมทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมานำมาสรุปเป็นภาพรวมของสัมพันธภาพระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ไว้ว่า ช่วงวัยรุ่นสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ – บุตร จะเป็นไปในลักษณะ มีการสนับสนุนน้อยและมีข้อขัดแย้งมาก เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนวัยรุ่น และเมื่อพิจารณาตลอดระยะของการเป็นวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นตอนต้นจะมีการขัดแย้งกับพ่อแม่มากที่สุด และค่อยๆ ลดลงไปจนถึงวัยรุ่นตอนปลาย ความขัดแย้งจะลดลงกลายมาเป็นการทอดไมตรีในที่สุด บลอส (นวัตน์ ศรีรัฐนุเพชร. 2539 : 25 ; อ้างอิงจาก Blos. 1967) อธิบายว่า ลักษณะดังกล่าวเป็นการแยกตัวเพื่อความเป็นส่วนตัวของวัยรุ่น ในวัยรุ่นตอนต้นนั้นจะมีข้อขัดแย้งกับพ่อแม่มากเนื่องจากวัยรุ่นพยายามที่จะสร้างความเป็นตัวของตัวเอง โดยเริ่มจากการเพิ่มเป็นตัวของตัวเองทางด้านอารมณ์กับพ่อแม่ แต่ขณะเดียวกัน ตัวเขาเองก็ยังไม่สามารถทำหน้าที่ของการเป็นอิสระนี้ได้สมบูรณ์ซึ่งวัยรุ่นจะพยายามเจรจาตกลงหาความเป็นอิสระและสัมพันธภาพที่มีอำนาจ จนในขั้นสุดท้ายระหว่างที่เป็นวัยรุ่นตอนปลาย ความขัดแย้งก็กลายมาเป็นการทอดไมตรี เพื่อมาสู่รูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ คือ สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับบุตรหลาน

สรุปได้ว่า แนวโน้มของสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากในวัยเด็ก โดยวัยเด็กสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกมักจะดีกว่าวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นจะมีข้อขัดแย้งกับพ่อแม่มากขึ้น แต่ในท้ายที่สุดเมื่อวัยรุ่นสามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้แล้ว สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกในวัยรุ่นก็มีแนวโน้มดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัยรุ่นตอนต้นซึ่งเป็นวัยที่มีแนวโน้มความขัดแย้งกับพ่อแม่มากที่สุดและมีการเปลี่ยนสรีระร่างกาย อารมณ์ สังคม สภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่วัยรุ่นต้องเผชิญเหล่านี้ อีริกสันอธิบายว่าระยะวัยรุ่นเด็กกำลังละทิ้งภาพของตนเองอย่างเป็นเด็ก เพื่อเข้าถึงภาพของตนเองอย่างเป็นผู้ใหญ่ สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่กับเพื่อนร่วมวัย กับเพื่อนต่างเพศ กับสังคม เกิดความสับสนทางจิตใจอย่างรุนแรง (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2539 : 51-52) ทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียด และนำมาซึ่งความขัดแย้งต่างๆ ได้ง่าย และเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นการแสดงออกของวัยรุ่นมักจะเปิดเผยและรุนแรง จึงทำให้คนทั่วไปมองว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัว และการแสดงออกทางอารมณ์ไม่เหมาะสม

เนื่องจากปรัชญาเชิงอารมณ์เป็นตัวแปรใหม่ที่เพิ่งเริ่มมีการศึกษาไม่นานมานี้ จึงทำให้งานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรกับปรัชญาเชิงอารมณ์มีไม่มากนัก โดยเฉพาะในประเทศ แต่ก็ได้มีการศึกษาถึงตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยของปรัชญาเชิงอารมณ์ เช่น การปรับตัว และยังมี

งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมซึ่งปรึกษาเชิงอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมนั้น อาทิเช่น ความก้าวร้าว เอกลักษณ์แห่งตน การทำผิดกฎหมาย เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะกล่าวต่อไปนี้ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 118) ศึกษาองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกับความสามารถด้านปรึกษาเชิงอารมณ์ พบว่า สภาพความสัมพันธ์กับบิดามารดา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเอื้ออาทร การจงใจที่ดี การควบคุมอารมณ์ของตน และทักษะทางสังคม และ พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2510 : 76-77) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างเด็กที่กระทำผิดและไม่กระทำผิดกฎหมาย ที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี เป็นเด็กสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก 50 คน และเด็กปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยมีเด็กกระทำผิดมาก 50 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่กระทำผิดกฎหมายรู้สึกว่าได้ได้รับความรักไม่เท่าเทียมกับพี่น้อง และบิดาให้ความสนใจน้อยกว่าเด็กที่ไม่กระทำผิด บรรยายภาพในครอบครัวของเด็กที่ไม่กระทำผิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในครอบครัว มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก และ จงกลณี ดุ้ยเจริญ (2540) ได้ศึกษาสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้นในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลแบบสหศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2539 ทั้งสิ้น 440 คน ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น และกลุ่มที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาสูงจะปรับตัวได้ดีกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาต่ำ และปานกลางตามลำดับ และพบว่าสัมพันธภาพกับบิดามารดาสามารถร่วมทำนายการปรับตัวของวัยรุ่นได้ด้วย และในปี พ.ศ.2539 นวรัตน์ ศรีรัฐเพชร (2539) ได้ศึกษาสัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่นอายุระหว่าง 11-19 ปี จำนวน 611 คน อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ในเขตกรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีสัมพันธภาพกับพ่อแม่ดีกว่าเพศชาย และวัยรุ่นตอนต้น (11-13 ปี) ใช้การแก้ปัญหา (การแก้ปัญหาโดยการแสดงออกแบบหลักหนี และแบบใช้อำนาจบังคับ) เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีสัมพันธภาพกับพ่อแม่ น้อยกว่าวัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย ยังพบว่าวัยรุ่นหญิงมีการใช้การแสดงออกแบบใช้ความอ่อนโยน แบบประนีประนอม และแบบหันหน้าเข้าหากันมากกว่าวัยรุ่นชาย การวิจัยของ เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540) ศึกษาสัมพันธภาพกับบิดามารดาและเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยเอกลักษณ์แห่งตนที่ศึกษาเป็นการวัดจากการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวคิดของอีริคสัน พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาไม่ดี และสัมพันธภาพกับบิดามารดาเป็นอันดับแรกที่ถูกนำมาทำนายเอกลักษณ์แห่งตนและสามารถทำนายเอกลักษณ์แห่งตนได้ ร้อยละ 31.70

จากงานวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยคาดว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร น่าจะสามารถทำนายปรึกษาเชิงอารมณ์ได้ และเด็กที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี น่าจะมีปรึกษาเชิง

อารมณ์สูง เพราะว่าพ่อแม่ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับลูก มีความเข้าใจลูก เข้าใจถึงจิตวิทยาของเด็ก ย่อมทำให้ความสัมพันธ์ซึ่งและแน่นแฟ้น มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันย่อมนับว่าเป็นโชคดีของเด็กผู้นั้นมาก เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีอารมณ์มั่นคง มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายดี เป็นผู้ที่กล้าเผชิญปัญหาต่างๆ ยอมรับสภาพที่แท้จริงของตน เป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใสมองโลกในแง่ดี ในทางตรงข้ามถ้าเด็กต้องอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ ครอบครัวไม่มีความสุข บรรยากาศของบ้านไม่น่าอยู่ เด็กก็จะกลายเป็นคนก้าวร้าวชอบขัดคำสั่งพูดจาหยาบคาย ขี้บด ชอบวิวาทเด็กที่ต้องอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่จุกจิก จู้จี้ ขี้บ่น ไม่ยอมให้อภัยกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เด็กก็จะกลายเป็นคนขาดความมั่นคงทางอารมณ์ หวั่นไหวง่าย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง นั่นหมายถึง การมีปรีชาเชิงอารมณ์ต่ำ

การวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

งามดา วณิชานนท์ (2536) ได้ให้ความหมายสัมพันธ์ภาพในครอบครัวว่า บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว ปริมาณการรับรู้ถึงความเกี่ยวข้องผูกพันที่สามีและภรรยามีต่อกัน ได้แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรส หรือบิดามารดา ยังแบ่งได้อีก 3 ลักษณะ คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมและการสนับสนุนด้านข้อมูล เป็นประโยคคำถาม 10 ประโยค มีมาตรวัด 6 หน่วย จากจริงที่สุด ถึงไม่จริงเลย พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 5.46-8.38 มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .86 2) ด้านความใกล้ชิดระหว่างบิดามารดากับบุตร ปริมาณความถี่ที่บิดามารดา ปฏิสัมพันธ์กับบุตรของตนในกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เป็นประโยคคำถาม 10 ประโยค มีมาตรวัด 6 หน่วย จากทำประจำ ถึงไม่เคยทำเลย พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 6.98 ถึง 9.32 ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .83 และ 3) จำนวนเวลาที่บิดามารดาใช้อยู่กับบุตรโดยเฉลี่ยในหนึ่งสัปดาห์ ส่วน นวรัตน์ ศรีวิญเพชร (2539) ทำการวิจัยสัมพันธ์ภาพของพ่อแม่-ลูกกับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ของวัยรุ่น แบบวัดสัมพันธ์ภาพของพ่อแม่-ลูก เป็นประโยคคำถาม 38 ข้อ มาตรวัด 5 หน่วย จากไม่จริงเลย ถึงจริงมากที่สุด ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 7.0522 ถึง 2.8308 ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .9468 และยังหาความเที่ยงตรงตามสภาพแบบสอบถาม (Concurrent Validity) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของผู้ตอบของแบบสอบถามนี้กับคะแนนผู้ตอบคนเดียวกัน ในแบบสอบถามสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของ กุลวรรณ วิทยาวงศจุติ (2526 : 87-95) โดยใช้ผู้ตอบจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .8651 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความสัมพันธ์ในครอบครัว เฉพาะแบบวัด 2 ด้าน ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2536 : 49-50) ได้แก่แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับ

มารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร เป็นประโยชน์บอกเล่าด้านละ 10 ข้อ และมีมาตร 6 หน่วยประกอบ จากจริงที่สุด ถึงไม่จริงเลย ซึ่งแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา มีค่าอำนาจจำแนกสูง และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .89 และแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร มีค่าอำนาจจำแนกสูง และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .85 และผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามนี้ เป็นเครื่องมือใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์

กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มปฐมภูมิประกอบด้วยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกันและมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคมหรือการเรียนรู้การปรับตัวของบุคคลในสังคม และอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มเพื่อนมักจะมีส่วนช่วยครอบครัวยุติการถ่ายทอดหรือการให้การเรียนรู้ทางสังคม ดังที่ เดวิส และคนอื่นๆ (David Riseman, et al) ได้กล่าวไว้ว่า “ในสังคมสมัยใหม่กลุ่มเพื่อนมักจะเข้ามาทำหน้าที่แทนบิดามารดาในการให้การอบรมขัดเกลาหรือการให้การเรียนรู้ทางสังคม” ไอเซนสแตด (S.N. Eisenstadt) ก็มีทรรศนะความรู้สึกที่คล้ายคลึงกัน แต่ไม่ได้คิดว่ากลุ่มเพื่อนจะเข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัวแต่คิดว่ากลุ่มเพื่อนเพียงแต่เข้ามาช่วยครอบครัวยุติมากกว่า โดยทั่วไปในกลุ่มเพื่อน สมาชิกของกลุ่มต่างมีปฏิสัมพันธ์และมีความร่วมมือระหว่างกัน และต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน ซึ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างไปจากกรณีของครอบครัวและโรงเรียนที่ไม่ว่าบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์จะมีอำนาจหน้าที่เหนือกว่า และจะคอยบอกพวกตนอยู่เสมอว่าให้มีพฤติกรรมอย่างนั้นอย่างนี้ตลอดเวลา (จุมพล หนิมพานิช. 2541) และพาสนา ผโลศิลป์ (2535) กล่าวว่า ช่วงวัยรุ่นถือว่าเป็นวัยที่กำลังแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยรุ่นก็คือการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับเพื่อน และเพื่อนจะมีอิทธิพลกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนจะสอนให้วัยรุ่นรู้จักกฎเกณฑ์ และต้องรักษากฎระเบียบจึงจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การรวมกลุ่มทำให้วัยรุ่นมีความกล้ามากขึ้น กล้าทดลอง กล้าขัดแย้ง ลองดีกับผู้ใหญ่ บางครั้งกลุ่มอาจมีอิทธิพลกำหนดให้วัยรุ่นทำตามมติของกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และนอกจากนี้วัยรุ่นที่ขาดที่พึ่งทางบ้าน โดยพ่อแม่ไม่มีโอกาสอบรมสั่งสอน เนื่องจากสภาพครอบครัวแตกแยก หรือเด็กที่พ่อแม่ไม่พยายามเข้าใจปัญหาของลูก และเข้มงวดกับลูกมากเกินไป ย่อมทำให้เด็กหันไปยึดติดกลุ่มเพื่อนแทน (ชาญศักดิ์ จริยวิทย์. 2536) ต่อมา ศรีเรือน แก้วกังวาล (2539 : 58) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ อีริกสันไว้ว่า อายุ 13-20 ปี เป็นช่วงวัยรุ่น กลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางความผูกพันได้แก่ เพื่อนร่วมรุ่นเดียวกัน เพื่อนต่างกลุ่ม ผู้ที่ตนถือเป็นแบบอย่าง และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางบวกได้แก่ เพื่อนร่วมรุ่น ผู้ที่ยึดถือเป็นแบบอย่างและแรงกดดันทางสังคม

การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ยังไม่พบว่ามีผู้ใดทำการศึกษาโดยตรง ส่วนมากทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น เช่น การทำผิดกฎหมาย การทะเลาะวิวาท ความก้าวร้าว การติดยาเสพติด เป็นต้น เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงอายุแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ และก่อให้เกิดปัญหาในสังคม จึงเป็นวัยควรที่จะได้รับการถ่ายทอดปรีชาเชิงอารมณ์ และพฤติกรรมที่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวกับเพื่อน เพียงเพื่อเป็นแนวทางนำมากำหนดเป็นลักษณะของตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมจากเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่น

การรับอิทธิพลจากเพื่อน ในชีวิตวัยรุ่น เพื่อนฝูงและคนรู้จักมีอิทธิพลอย่างยิ่งเพราะในวัยนี้เป็นวัยที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำตัวให้เพื่อนฝูงยอมรับเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความเข้าใจดีว่าเพื่อนฝูงมีความรู้สึกต่อตนอย่างไร ถ้าเด็กวัยรุ่นยังได้รับความนิยมนกย่องจากเพื่อนฝูงมากเพียงไรย่อมทำให้เด็กเป็นคนที่มึนลักษณะเป็นมิตร น่าคบ กล้าแสดงออก วางตัวในสังคมเป็น และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเพียงนั้น และจากลักษณะต่างๆ ของบุคลิกภาพ ดังกล่าวนี้น ย่อมจะช่วยให้เด็กเด่นในสังคมและได้รับการนิยมนกย่องยิ่งขึ้นจากกลุ่มเพื่อน แต่เด็กวัยรุ่นที่เข้าสังคมไม่ดีและไม่เป็นที่นิยมนกย่องของเพื่อนฝูง มักจะสร้างเจตคติต่อตนเองในแง่ไม่ดีขึ้นมา โดยเฉพาะจะมีความรู้สึกแค้นเคืองและบางครั้งหวาดหวั่นใจ เด็กจะพยายามที่จะยอมรับและคล้อยตามความคิดเห็น และการกระทำทุกอย่างของเพื่อนผู้เป็นที่รักใคร่และนิยมนกย่องของกลุ่ม ทั้งๆ ที่บางครั้งรู้สึกไม่เต็มใจก็ตาม และบางครั้งจะพยายามแสดงตัวโอ้อวดเพื่อให้เพื่อนฝูงประทับใจในความโก้หรือความสามารถของตน การที่วัยรุ่นได้รับการยกย่องและยอมรับนับถือจากกลุ่ม ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลอย่างยิ่งในด้านการปรุงแต่งพฤติกรรม และลักษณะทางบุคลิกภาพในทางสังคมอีกด้วย เนื่องจากความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนฝูงนี้เอง เด็กวัยรุ่นจึงพยายามปรับปรุงความคิดและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานของกลุ่มที่ตนปรารถนาเข้าร่วม (นิภา นิธยาน. 2520 : 107-111, 208-209)

วรรณิ วรรณชาติ (2541) ได้ให้ความหมาย การรับอิทธิพลจากเพื่อน ไว้ว่า ปริมาณของพฤติกรรมที่ได้มีการเลียนแบบพฤติกรรมจากเพื่อน การคล้อยตามการชักจูงของเพื่อน และการคล้อยตามการบีบบังคับของเพื่อน เป็นพฤติกรรมที่ร่วมกระทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อน ซึ่งทำให้ตนเองขาดความอิสระในการเป็นตัวของตัวเอง โดยมุ่งหวังที่จะได้รับการยอมรับ นับถือและนิยมนกย่องจากเพื่อนฝูงภายในกลุ่มของตน และทำการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบเพื่อนแบบเสียงเอ็ดส์ของนักศึกษาชายในมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาชายที่มีการรับอิทธิพลเพื่อนมาก คบเพื่อนที่มีลักษณะไม่ปลอดภัย เป็นผู้มีพฤติกรรมการคบเพื่อนแบบเสียงเอ็ดส์มาก ในกลุ่มนักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำ และอายุน้อย และยังพบว่า การรับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมทำนายนพฤติกรรมการคบเพื่อนแบบเสียงเอ็ดส์ด้วย แนวคิดที่กล่าวมาทำให้ทราบว่า วัยรุ่นจะคล้อยตามหรือเลียนแบบเพื่อนในกลุ่ม เพื่อเพื่อนในกลุ่มยอมรับ ยกย่อง ให้อยู่ในกลุ่ม ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นอันตรายต่อตนเอง เป็นปัญหาต่อสังคม สอดคล้องกับ เดวิส (กรรณิการ์ สิทธิศักดิ์.

2522 : 1 ; อ้างอิงจาก Davis. 1969. *The Individual's Use of Others' Behavior*. p. 20) ให้
 ทัศนะว่า ขบวนการเรียนรู้ทางสังคมด้วยการเลียนแบบก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ อย่าง
 กว้างขวาง และเกิดขึ้นต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของมนุษย์ เพราะเราถือว่าการเลียนแบบของมนุษย์เป็น
 ขบวนการทางสังคมเพื่อการพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของแต่ละคนในสังคม
 จึงเป็นเสมือนตัวแบบ

แนวคิดการเลียนแบบของเพื่อน เพื่อให้เกิดความชัดเจนของอิทธิพลของเพื่อน โดยให้
 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดกฎหมายที่เกิดจากอิทธิพลเพื่อนนั้น มีทฤษฎีที่สามารถ
 อธิบายพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดกฎหมายของวัยรุ่น ที่เกิดจากการทำตามกลุ่มเพื่อน คือ ทฤษฎี
 "Differential Association" ของ ซัทเทอร์แลนด์ (Sutherland. 1974) ได้อธิบายพฤติกรรมกรรมการกระทำผิด
 กฎหมายว่า เกิดจากการที่บุคคลได้เรียนรู้พฤติกรรมผิดกฎหมาย และยอมรับพฤติกรรมที่ละเมิด
 กฎหมายนั้น ซึ่งการเรียนรู้พฤติกรรมและทัศนคติดังกล่าว เกิดจากการคบหาสมาคมกับบุคคลที่ใกล้ชิด
 หมายความว่า ถึงกระบวนการณ์ที่บุคคลได้มีประสบการณ์กับค่านิยม ในการให้การยอมรับหรือไม่
 ยอมรับพฤติกรรมผิดกฎหมาย หลักการนี้ครอบคลุมทั้งมิติในการคบหาสมาคมกัน และค่านิยมของ
 สังคม มิติในการคบหาสมาคมกัน คือ การที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ที่เข้ามาร่วมใน
 พฤติกรรมเดียวกัน ส่วนมิติทางค่านิยมนั้นเป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้ประสบกับรูปแบบต่างๆ
 ของบรรทัดฐาน และค่านิยมในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น กลุ่มชนที่บุคคลได้มีการคบหาสมาคม
 ด้วยนี้ นอกจากจะให้การยอมรับแล้ว ยังเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีการเลียนแบบพฤติกรรมทั้งที่ถูก
 กฎหมายและผิดกฎหมายด้วย

ทฤษฎีดังกล่าว ซัทเทอร์แลนด์ ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการคบหาสมาคมของบุคคล
 กับกลุ่มเพื่อน หรือคนใกล้ชิดที่ทำผิดกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่า ความผูกพันกับเพื่อนจะสร้างสภาพ
 แวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมและการยอมรับพฤติ
 กรรมดังกล่าว วัยรุ่นที่มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนดี มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ดีและยอม
 รับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นที่มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่ทำผิดกฎหมาย
 จะมีแนวโน้มของการมีพฤติกรรมละเมิดกฎหมายและยอมรับกับพฤติกรรมนั้นๆ (กตัญญู ธีรงค์
 ราช. 2543 : 34 ; อ้างอิงจาก Sutherland & Cressey. 1978. *Criminology*.) เช่นเดียวกับการ
 แสดงอารมณ์ เด็กที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนแสดงอารมณ์ออกมาไม่เหมาะสม ไม่ควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่
 เข้าใจอารมณ์ของตนและผู้อื่น ซึ่งแสดงออกทั้งทางกาย วาจา เช่นการทะเลาะวิวาท การใช้คำพูด
 แสดงอารมณ์ซึ่งเป็นแบบอย่างที่เกิดขึ้นได้ในกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ
 การเรียนรู้จากตัวแบบหรือการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้ทางสังคมอีกวิธีหนึ่ง นักจิตวิทยาที่ยึดหลัก
 การนี้ก็คือ แบนดูรา (Bandura. 1977) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันคนเดียวน ได้อธิบายว่า การเรียน
 รู้โดยการวางเงื่อนไขปฏิบัติการเน้นความสำคัญของการกระทำในอดีตมากเกินไป และไม่ได้อธิบาย
 ว่าพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้นได้อย่างไร พฤติกรรมที่เราไม่เคยทำมาก่อนย่อมไม่มีผลกรรมมาควบคุม
 การที่จะเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูก ย่อมเรียนรู้ไม่ก็อย่างในชีวิต เขาเสนอว่าการเรียนรู้ส่วนมาก

เกิดจากการรับรู้จากตัวแบบแล้วนำไปแปลงสารในสมองและเก็บเอาไว้โดยไม่ต้องมีแรงเสริมแต่อย่างใด เมื่อนำเอาสิ่งเก็บไว้ในสมองมาใช้ ต้องมีการชักจูงทั้งทางการคิด จินตนาการ ประสาทสัมผัส และอวัยวะส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งต้องมีกระบวนการจูงใจด้วยการเสริมแรงอีกด้วย

(ศักดิ์ชัย สุรกิจวร. 2545 : 52 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1977. *Social Learning Theory*.)

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อตัวเด็กมี 2 ลักษณะ คือ การเลียนแบบ และการให้แรงเสริม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมกล่าวไว้ชัดเจนว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ส่วนแรงเสริมนั้นจะช่วยกระตุ้นให้พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดง่ายขึ้นและคงอยู่ได้นาน นอกจากนี้ยังมีหลักฐานสนับสนุนและยืนยันว่าการแสดงแบบจะก่อให้เกิดการเลียนแบบในเวลาต่อมา ถ้าการแสดงแบบมีประสิทธิภาพก็แสดงให้เห็นว่าการแสดงแบบด้วยตัวของมันเองก็เป็นแรงเสริมด้วย ฉะนั้นเมื่อเด็กเห็นตัวแบบแล้วเลียนแบบได้เหมือนตัวแบบก็เกิดความพึงพอใจ การเลียนแบบก็เปรียบเสมือนการได้รับแรงเสริมอย่างหนึ่ง (สมพร สุทัศน์ย์. 2529 : 32-33)

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรับอิทธิพลเพื่อนที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่นความก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท เป็นต้น มีผู้ทำการศึกษา ดังต่อไปนี้ งานวิจัยของ จิราภรณ์ อำนาจเถลิงศักดิ์ (2540) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 433 คน ผลการวิจัยพบว่า ทศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาทและการคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทะเลาะวิวาท การวิจัยของ ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ (2543) ที่ศึกษาพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพฯ จำนวน 250 คน อายุระหว่าง 13-23 ปี พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษา ร้อยละ 23 ที่ไปทะเลาะวิวาทกับนักเรียนต่างโรงเรียนนั้นทำไปเพราะเห็นว่า การไปทะเลาะวิวาทมีประโยชน์ช่วยให้ตนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและได้รับการยกย่องจากเพื่อน ลดการปฏิเสธของเพื่อน (มีทัศนคติที่ดีต่อการทะเลาะวิวาท) มากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่ไม่ไปทะเลาะวิวาท ร้อยละ 77 จะเห็นเช่นนั้น แสดงว่านักเรียนบางประเภทเห็นความสำคัญของรางวัล และการบีบบังคับของเพื่อนไม่มากนัก นักเรียนที่รับการส่งเสริมจากเพื่อนให้ทำผิด จึงอาจเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาได้มาก นอกจากนักศึกษาวัยรุ่นจะเลือกคบเพื่อนที่มีความสนใจตรงกันแล้ว และเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อความประพฤติ ความวิตกกังวลต่างๆ(ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. 2517)

งานวิจัยวัยรุ่นต่างประเทศที่นับถือศาสนาออร์มอนเรื่องหนึ่ง รายงานว่าปริมาณความบีบบังคับของเพื่อนที่ทำผิดและปริมาณการทำผิดของเพื่อน เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของความแปรปรวนของปริมาณการทำผิดแบบก้าวร้าวและลักษณะของวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจากจำนวนวัยรุ่น 2,143 คน ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการทำร้ายคนอื่น ๆ ปรากฏในวัยรุ่นชายที่ศึกษาร้อยละ 19 และ

วัยรุ่นหญิงร้อยละ 21 ในขณะที่พฤติกรรมการทำลายของสาธารณะและของในโรงเรียน ปรากฏในวัยรุ่นชายร้อยละ 33 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 20 (Chadwick & Top. 1993 : 51-67)

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าเพื่อนมีอิทธิพลการเป็นแบบอย่างให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้ มีความสำคัญต่อการแสดงออกของเด็กซึ่งเป็นการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนทั้งสิ่งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดการเป็นแบบอย่างของเพื่อนเป็นลักษณะหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน

การสนับสนุนทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ทางจิตสังคมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ในสัมพันธภาพทางสังคม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ผู้ให้การสนับสนุนและประเภทการสนับสนุนต้องตรงกับความต้องการและคุณค่าของบุคคล ปัญหาหรือความท้าทายที่เกิดจากสถานการณ์ความเครียดซึ่งเปลี่ยนไปตลอดเวลา ขณะเดียวกันบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความต้องการ การได้รับและการใช้การสนับสนุนทางสังคมไม่ได้เป็นผู้รับความช่วยเหลืออย่างยอมตาม แต่มีบทบาทในการดึงดูดพัฒนาดำรงรักษา และใช้การสนับสนุนทางสังคม อย่างไรก็ตามการให้การสนับสนุนทางสังคมต้องพิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่าให้ผลในทางบวกหรือทางลบต่อบุคคลและสภาวะสุขภาพด้วย (อดิรัตน์ วัฒนไพลิน. 2539 : 58-59 ; อ้างอิงจาก Norbeck. 1981. *Advance in Nursing Science*. p. 43-59) ไวน์แมน (อดิรัตน์ วัฒนไพลิน. 2539 : 48 ; อ้างอิงจาก Wineman. 1990. *Nursing Research*. p. 294) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าหมายถึงระดับของการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสังคมประภคิต ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม การแนะแนวทางความคิด แรงเสริมทางสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคม การสนับสนุนทางอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเผชิญ และจัดการกับปัญหาที่เป็นภาวะวิกฤติเพราะจะช่วยให้บุคคลได้รับข้อมูล ได้กำลังใจ ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีอารมณ์มั่นคง เกิดความรู้สึกมั่นใจ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด และโคเฮน และวิลส์ (ทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า. 2544 : 13 ; อ้างอิงจาก Cohen & Will. 1985. *Psychological Bulletin*. p. 310-357) กล่าวว่า การให้การสนับสนุนทางสังคมบางอย่างจะมีประโยชน์ในหลายๆสถานการณ์ แต่บางอย่างก็มีประโยชน์เฉพาะบางสถานการณ์

จากอบสัน (ศิริพร สถิตยัถาวร. 2540 : 44 ; อ้างอิงจาก Jacobson. 1986. *Journal of Health and Social Behavior*. p. 252) กล่าวว่า การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้รู้สึกสบาย และเชื่อว่ามีบุคคลคอยช่วยเหลือ เคารพนับถือ หรือพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่ และมีความมั่นใจ ส่วนนอร์ทเฮาส์ (ศิริพร สถิตยัถาวร. 2540 : 44 ; อ้างอิงจาก Northouse. 1989 : 276-284) และ สเมลเซอร์ และแบร์ (Smeltzer and Beare. 1992) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางอารมณ์ว่า คือ การให้ข้อมูลที่ทำให้บุคคลนั้นเชื่อว่าได้รับความรักการดูแลเอาใจใส่ ความรู้สึกไวใจ เชื่อมั่นสนิทสนม คอบบ์ (ศิริพร สถิตยัถาวร. 2540 : 44 ; อ้างอิงจาก Cobb. 1976 : 300)

กล่าวถึง การสนับสนุนทางอารมณ์ว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าเขาได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้รับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน ภาวดี มโนหาญ (2536 : 18) การสนับสนุนทางอารมณ์ เป็นการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับความรู้สึกสนิทสนม ความรักใคร่ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจในการบอกปัญหา หรือความลับของตนเองต่อบุคคลอื่น ศุภกรใจ เจริญสุข (2537 : 38) กล่าวว่า การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง การสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และการตั้งใจฟัง และฉวีวรรณ แก้วพรหม (2530 : 22) กล่าวถึง การสนับสนุนทางอารมณ์ว่าเป็นการตอบสนองความจำเป็น การตอบสนองความจำเป็นด้านอารมณ์ได้แก่ (1) การตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ หมายถึง การได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ มีความใกล้ชิดสนิทสนม ความผูกพัน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (2) การตอบสนองความต้องการด้านการยอมรับ ยกย่อง และมีผู้เห็นคุณค่า หมายถึงได้รับการทักทาย และการแสดงความเคารพจากผู้อื่น การยอมรับต่อการแสดงออก การได้รับการให้อภัยและโอกาสในการปรับปรุงตนเอง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง การกระทำที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าเขามีคุณค่า ได้รับกำลังใจ การยกย่อง ยอมรับ การดูแลเอาใจใส่ ความรักใคร่ ห่วงใย ความไว้วางใจ เชื่อมั่น ได้รับความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพัน จูงใจและชักชวน ยอมรับความคิดเห็น สามารถระบายความข้องใจได้ จากความรู้สึกที่ผู้ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ สรุปให้สั้นได้ว่าหมายถึงการที่ผู้ให้การสนับสนุนทางอารมณ์ต้องให้สิ่งพึงพอใจแก่ผู้รับและเป็นแรงเสริมทางสังคมต่อการแสดงออก เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ในสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคมที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา นั่นก็คือการถ่ายทอดทางสังคม นั่นเอง

ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม โคเฮน และวิลล์ (อรอนงค์ ทรงสกุล. 2544 ; อ้างอิงจาก Cohen & Will. 1985 : 310-335) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 ลักษณะ คือ (1) รูปแบบผลกระทบทางตรงของการสนับสนุนทางสังคม (The main Effect Model) การเพิ่มแรงช่วยเหลือโดยตรง จะทำให้บุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตระหนักถึงการมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในทางที่ดี (2) รูปแบบการเป็นกันชนของการสนับสนุนทางสังคม (Buffering Effect Model) การสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากภาวะเครียดเนื่องจากการไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้โดย (2.1) เป็นตัวเปลี่ยนแปลงแก้ไข ความคิดของบุคคล (Modifying people's response) โดยทำให้บุคคลประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าไม่รุนแรงมาก การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้หากต้องเผชิญปัญหา (2.2) เป็นกระบวนการประเมินทางปัญญา (Cognitive appraisal) เป็นการช่วยลด หรือจำกัดปฏิกิริยาที่เกิดจากความเครียดหรือผลของความเครียด โดยทำการประเมินเหตุการณ์นั้นซ้ำ เพื่อช่วยให้บุคคลควบคุมสถานการณ์ได้ และเพิ่มแรงจูงใจในการปรับตัวและสนับสนุนให้เกิดความพยายามแก้ไขปัญหานั้น

การสนับสนุนทางอารมณ์จากคนรอบข้าง เป็นตัวช่วยส่งเสริมและเป็นกันชนในการเผชิญปัญหาต่างๆ ทางสังคม ทำให้มีการปรับตัว มีความมั่นคงทางอารมณ์และดำรงชีวิตในสังคมได้เมื่ออยู่ในสภาวะเครียดหรือมีปัญหา และส่งผลให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นในสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นการที่เพื่อนกระทำหรือแสดงความรู้สึก รัก ให้คุณค่า การยอมรับ การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นตัวคั่นกลางที่จะส่งเสริม หรือปกป้องการแสดงออกทางอารมณ์ทั้งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมที่อยู่ในสถานการณ์ตึงเครียดต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของเบนดูราเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคมจากการได้รับแรงเสริมต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา ตัวเสริมแรงช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและการคงอยู่ได้นาน

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาการสนับสนุนทางอารมณ์กับปรีชาเชิงอารมณ์ ยังไม่มีการศึกษาโดยตรง แต่พบการศึกษาการสนับสนุนทางอารมณ์โดยการเสริมแรงกับพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเกี่ยวข้องกับปรีชาเชิงอารมณ์ ดังที่พบในงานวิจัยของ สมพร สุกตัญญู (2530) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร พบว่าตัวแปรกลุ่มที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุดได้แก่ อิทธิพลจากเพื่อน และยังพบว่า การให้แรงเสริมของเพื่อนส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง คือเมื่อเด็กก้าวร้าวแล้วได้รับแรงเสริมเด็กก็จะยังมีพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง ซึ่งการให้แรงเสริมของงานวิจัยครั้งนี้เป็นพฤติกรรมให้แรงเสริมเมื่อเพื่อนแสดงความก้าวร้าวออกมา เช่น แสดงความพอใจ เช่น ยิ้ม ดบไหล่ เชียร์ กระตุ้นให้ทำมากขึ้น การชมเชยด้วยคำพูด เข้าร่วมด้วย ยกนิ้วให้ หัวเราะชอบใจ ตำหนิดเตียน การเยาะเย้ย เป็นต้น

เนื่องจากปรีชาเชิงอารมณ์ยังศึกษาไม่กว้างขวาง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมกับองค์ประกอบย่อยของปรีชาเชิงอารมณ์ เช่น การปรับตัว การเผชิญความเครียด และการเผชิญกับปัญหา การสนับสนุนทางสังคมสามารถพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ได้เนื่องจาก การสนับสนุนทางสังคมเป็นความรู้สึกของบุคคลถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ การได้รับความรัก ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม (ลักขณา แพทยานันท์. 2542 : 160 ; อ้างอิงจาก Pender. 1987. *Health Promotion in Nursing Practice*.) การสนับสนุนทางสังคมเป็นแหล่งประโยชน์ของบุคคลจากสิ่งแวดล้อม ช่วยให้บุคคลเผชิญความเครียดได้ดี (Lazarus and Folkman. 1984) และสามารถปรับตัวได้ถูกต้องเหมาะสม (ลักขณา แพทยานันท์. 2542 : 160 ; อ้างอิงจาก Cohen and Will. 1985. *Psychological Bulletin*.) ดังที่ เพ็ญศรี วรสมบัติ (2537) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของวัยรุ่นตอนต้น ($r = .311$ ที่ระดับนัยสำคัญ .001) และยังพบว่าวัยรุ่นตอนต้นที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูงมีพฤติกรรมเผชิญความเครียดดีกว่าวัยรุ่นที่มีการสนับสนุนปานกลางและต่ำ เช่นเดียวกับ รักชนก คชไกร

(2541) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง(มัธยมศึกษาปีที่ 5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญปัญหา ($r = .394$, $p\text{-value} < .01$) และดวงเดือน มุลประดับ (2542 : 172-175) ได้ศึกษาเรื่องการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2540 อายุระหว่าง 13-16 ปี จำนวน 381 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม เพศ จำนวนพี่น้อง การเจ็บป่วย อายุ มารดาและระดับการศึกษาของมารดา นอกจากนี้ยังพบว่า วัยรุ่นเพศชายที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงไม่มีการเจ็บป่วยจะปรับตัวได้ดี และอรอนงค์ ทรงสกุล (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา จำนวน 900 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว งานวิจัยต่างประเทศของ ดิลลอน (อรอนงค์ ทรงสกุล. 2544 ; อ้างอิงมาจาก Dillon. 1996. *Adolescent response to Parental Death from AIDS : The Role of Social Support (Immune Deficiency).*) ที่ศึกษาบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมซึ่งส่งผลต่อการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ที่พ่อแม่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 11-17 ปี พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงจะเผชิญปัญหาได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ

การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมกับปรีชาเชิงอารมณ์ของ ลักษณะ แพทยานันท์ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุทางจิตวิญญาณกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 428 คน พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์ ($r = .4028$ ที่ระดับนัยสำคัญ .05) และยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคมและความผาสุทางจิตวิญญาณร่วมกันทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ ได้ร้อยละ 21.8 ($R^2 = .2181$ ที่ระดับนัยสำคัญ .05) โดยเฉพาะความผาสุทางจิตวิญญาณด้านความพึงพอใจในชีวิตสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ทุกด้าน รองลงไปได้แก่การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ และสอดคล้องกับการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีของ วีระวัฒน์ บันนิตมัย และอุสา สุทธิสาคร (2542 : 118) ที่พบว่า การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์ เมื่อเวลามีปัญหา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะทางปรีชาเชิงอารมณ์ และวินา ถาวรโลหะ (2546) ที่ทำการศึกษาศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ กับความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพ และการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ ของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 และการสนับสนุนทางสังคม และความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมกันพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ได้ร้อยละ 52.9 ของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และร้อยละ 50.5 ของนิสิตชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เนื่องจาก การสนับสนุนทางอารมณ์เป็นแรงเสริมช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากกว่าการ

สนับสนุนด้านอื่นๆ การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์ และถ้าพิจารณาเฉพาะการสนับสนุนทางอารมณ์ น่าจะมีความสัมพันธ์กับปรีชาเชิงอารมณ์เช่นกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดเป็นตัวแปรของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอีกลักษณะหนึ่ง

จากแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน สามารถสรุปได้ว่า การจะเข้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่คบได้หรือไม่นั้นนอกจากจะมีเพื่อนลักษณะคล้ายกัน วิทยุรุ่นไม่เพียงจะเลือกคบกับเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายตนแล้ว ในช่วงแรก การเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนนั้น จะสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนได้ มีความสนใจเหมือนกันและทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แล้วก็ตาม แต่วิทยุรุ่นเป็นวัยแห่งการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน เป็นวัยที่ต้องเริ่มออกจากครอบครัวสู่สังคมนอกบ้าน เมื่ออยู่ในสังคมนอกบ้านวิทยุรุ่นต้องการการยอมรับ การเอาใจใส่รักใคร่ ยกย่อง เกิดความผูกพัน เป็นที่พึงพอใจ จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นการได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ แต่ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสม วิทยุรุ่นอาจเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้เช่นเดียวกันกับคบเพื่อนไม่เหมาะสมหรืออาจออกจากกลุ่มนั้นไปเลย และในช่วงนี้มีการเรียนรู้ทางสังคมเกิดขึ้น จากการสังเกตเห็นพฤติกรรมการแสดงออกต่างๆ ของเพื่อนในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดทำตามอย่าง เพื่อรักษาสภาพการอยู่ร่วมกันในกลุ่มได้ จึงเป็นที่มาของวิทยุรุ่นรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นมีเอกลักษณ์ของกลุ่ม เช่นกันถ้าไม่เกิดการเทียบเคียงตัวแบบ เกิดทัศนคติต่อการแสดงออกหรือพฤติกรรมไม่ตรงกัน สัมพันธภาพในกลุ่มห่างเหิน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างของเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนและคาดว่าผู้ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์อย่างเหมาะสมจากเพื่อนมาก น่าจะมีปรีชาเชิงอารมณ์สูงด้วย และการเป็นแบบอย่างของเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน น่าจะสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้

บุคลิกภาพและลักษณะชีวิตสังคมกับปรีชาเชิงอารมณ์

บุคลิกภาพแสดงตัวกับปรีชาเชิงอารมณ์

บุคลิกภาพ หมายถึงผลรวมของความคิด ทำที่นิสัย ซึ่งสร้างสมจากมูลฐานองค์ประกอบทางจิตและทางกายภาพของบุคคลอันถ่ายทอดมาทางชีววิทยาส่วนหนึ่งและจากแบบอย่างวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาทางสังคมอีกส่วนหนึ่ง รวมถึงการปรับตัว เหตุจูงใจ ความปรารถนาและความมุ่งประสงค์ของบุคคลนั้นให้เข้ากับความต้องการและวิสัยแห่งสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและไม่เกี่ยวกับสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2534 : 260)

บุคลิกภาพด้านดีของบุคคลมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลสองคนได้มาก อาทิเช่น ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relational Competence) ความสามารถในการร่วมความรู้สึกหรือติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) และความสามารถในการหยั่งลึกถึงความคิดของบุคคลอื่น (perspective Taking) ซึ่ง

หมายถึง การเข้าใจความคิดของผู้หนึ่งผู้ใดด้วยการจินตนาการสวมบทบาทของผู้นั้น (งามตา วรินทร์านนท์ และคนอื่นๆ. 2544 : 44)

ในปี ค.ศ. 1923 จุง (ทศพร มณีศรีขำ และนิรันดร์ จุลทรัพย์. 2542 : 9-10 ; อ้างอิงจาก Hergenharn. 1990. *An Introduction to Theories of Personality*. p. 58-85) ได้ตั้งทฤษฎี “จิตวิทยาเชิงวิเคราะห์” โดยเขียนแนะนำไว้ในหนังสือ “Psychological Type” ได้พิจารณาบุคลิกภาพของคนโดยยึดถือสังคมเป็นหลัก จุง แบ่งบุคลิกภาพของคนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัว (Introvert) บุคคลพวกนี้จะสนใจเรื่องภายในของตนเองยึดความรู้สึกและอุดมคติของตนเองเป็นหลัก เป็นคนที่ไม่ชอบสังคมกับผู้อื่น เครื่องคิดต้องระเบียบแบบแผน มีมาตรการและกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการควบคุมอุปนิสัยของตนเอง เชื่อฟังและการกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะขึ้นอยู่กับตนเองเป็นใหญ่ บุคคลประเภทนี้จะผูกพันกับตนเองมากกว่าผูกพันกับสังคม หรือผูกพันต่อผู้อื่น

2. บุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว (Extrovert) เป็นบุคคลที่สนใจโลกภายนอก มีความรู้สึกไวต่อปทัสถานและความต้องการของสังคม เป็นคนเปิดเผย ร่าเริง ปรับตัวได้ดีในสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีความเชื่อมั่นในตนเองบนรากฐานของเหตุผลและความจริง

นอกจากนี้ จุง ได้อธิบายลักษณะของพวกแสดงตัว ไว้ว่าเป็นคนที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ๆ ได้ ไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ทำอะไรขึ้นอยู่กับโลกภายนอก คือการฝึกหัดและยึดถือความจำเป็นสำคัญ ส่วนพวกเก็บตัวการตัดสินใจขึ้นอยู่กับตนเอง ถือหลักทุกสิ่งทุกอย่างต้องสมบูรณ์เป็นคนไม่ยืดหยุ่น มีความรู้สึกละเอียดอ่อน มีการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง การปรับตัวกระทำโดยการหลบหนีและเพ้อฝัน (Hall. 1957 : 86) จุง กล่าวว่าบุคลิกภาพทั้ง 2 ประเภทนี้ บุคคลปกติควรมีทั้ง 2 ประเภท กำกวมกันในระดับที่เหมาะสม โดยประเภทหนึ่งจะเด่นและอยู่ในจิตใต้สำนึก ในขณะที่อีกประเภทหนึ่งอยู่ภายในใต้และอยู่ในจิตไร้สำนึก จุง เชื่อว่า ถ้ามีแรงกดดันจากภายในหรือเหตุการณ์จากภายนอกมาขัดขวาง มิให้บุคคลมีบุคลิกภาพประเภทใดประเภทหนึ่งในจิตสำนึกเป็นประจำแล้ว บุคคลจะมีบุคลิกภาพอีกประเภทหนึ่งจนเป็นนิสัย และกลายเป็นบุคลิกภาพที่ฝังแน่นในที่สุด บุคลิกภาพที่เป็นอุดมคติ คือบุคลิกภาพที่มีความสมดุลระหว่างการแสดงพฤติกรรมแบบแสดงตัว และเก็บตัวอย่างไรก็ตามความสมดุลของส่วนแสดงตัวและเก็บตัว ไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทำให้คนเกิดความขัดแย้งและการปรับตัว

ไอเซนค์ (Fontana. 2000 : 101-102 ; citing Eysenck. 1992. *Personality and Individual Differences*. p. 667-673) ยอมรับนิยามของจุงว่า คนที่แสดงตัว (Extrovert) เป็นบุคคลที่มีแนวโน้มที่มุ่งสู่ประสบการณ์ภายนอก และเกี่ยวข้องกับบุคคลที่แสดงตัวเต็มที่ เป็นคนที่พร้อมในการติดต่อทางสังคม ชอบกิจกรรมทางร่างกาย ชอบการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายในชีวิต เป็นคนที่ถูกกระตุ้นทางอารมณ์ได้ง่ายแต่ไม่ลึกซึ้งมากนัก มักเป็นคนที่มีทัศนคติเชิงบวก และ

อิสระจากข้อห้ามทางสังคม และไอเซนเบิร์ก ก็ยอมรับนิยามของ Jung ถึงคนที่เก็บตัวมากกว่ามีลักษณะตรงข้ามกับที่กล่าวมากมีแนวโน้มที่มุ่งสู่สภาวะจิตใจภายในของตนและหลีกเลี่ยงจากสังคม

ไอเซนเบิร์ก (ปิยพร ดวงทอง. 2539 : 16 ; อ้างอิงจาก Eysenck. 1969. *The British Journal of Education Psychology*. p. 253) กล่าวว่า การพิจารณาบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัวได้จากการมีส่วนร่วมหรือไม่ร่วมมือ การเข้าสังคมหรือการแยกตัว การเข้าใกล้หรือถอยหนี การกระตือรือร้นหรือเฉื่อยชา ความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สตروม (Strom. 1969 : 215-217) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพแสดงตัวว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวจะสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยชักจูงคนอื่นให้เห็นค่านิยมอันนี้ด้วย ส่วนพวกเก็บตัวนั้นสิ่งแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อเขาเท่าใดนัก เพราะยึดตนเองเป็นหลัก ขาดความเชื่อมั่นที่จะสร้างสัมพันธภาพกับสังคม ชอบอยู่ตามลำพังความคิดเห็นก็เป็นไปทางอนุรักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบิร์น (ปิยพร ดวงทอง. 2539 : 16 ; อ้างอิงจาก Byrne. 1966. *An Introduction to Personality*. p. 153-154) ได้ทำการวิจัยกับนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพประเภทแสดงตัวและเก็บตัวโดยให้ทำงานกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสภาพที่ทำงานเป็นกลุ่มและสภาพที่ทำงานเป็นรายบุคคล พบว่านักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวทำงานได้ผลดีในกิจกรรมประเภทที่มีการกระทำร่วมกันในกลุ่ม มีการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่วนนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวทำงานได้ผลดีในกิจกรรมประเภทต้องทำงานเป็นรายบุคคล และเช่นเดียวกับ วณิช สุวรัตน์ (2517 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังและผลงานภาคปฏิบัติของนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว ในสภาพการทำงาน 2 ชนิด คือ ทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวทำงานเป็นรายบุคคลได้ผลดีกว่าทำงานเป็นกลุ่ม และนักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวทำงานเป็นกลุ่มได้ดีกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล

แนวคิดบุคลิกภาพของบุคคลที่เป็นที่ยอมรับกันมากอีกแนวคิดหนึ่ง ได้แก่แนวคิดรูปแบบบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (The Big Five) ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกจากความพยายามในการจัดกลุ่มคำซึ่งใช้เรียกแบบบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (วัลภา สมายยิ่ง. 2542 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Thoms, Moore & Scott. 1996 : 349-362) คอสตา และแมคแคร (Costa & Mc Crae. 1992 : 13-18) ได้ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางและแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างองค์ประกอบซึ่งพัฒนาจากแนวคิดองค์ประกอบดั้งเดิม 5 ประการ รูปแบบบุคลิกภาพดังกล่าว 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) แบบหวั่นไหว (neuroticism) 2) แบบแสดงตัว (extraversion) 3) แบบเปิดกว้าง (openness) 4) แบบอ่อนโยน (agreeableness) และ 5) แบบมีสติ (conscientiousness)

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extraversion) เป็นหนึ่งในห้าองค์ประกอบ ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้มีความอบอุ่น ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา การชอบมีกิจกรรม ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และการมีอารมณ์บวก (วัลภา สมายยิ่ง. 2542 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Costa &

Mc Crae. 1992. *Revised NEO Personality Inventory and Neo Five-Factor Inventory : Professional Manual*. p. 13-18)

2.1 การเป็นผู้มีความอบอุ่น (warmth) หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความรักและเป็นมิตรต่อผู้อื่นเป็นผู้ที่มีความรักผู้อื่นอย่างแท้จริง

2.2 การชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (gregariousness) หมายถึง ความชอบที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่เป็นหมู่คณะ

2.3 การชอบมีกิจกรรม (activity) หมายถึง ผู้ที่มีความว่องไวตื่นตัวมีความต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ

2.4 ชอบแสวงหาความตื่นเต้น (excitement-seeking) หมายถึง ผู้ที่ชอบสิ่งแวดล้อมที่มีสีสันสดใส

2.5 การมีอารมณ์ด้านบวก (positive-emotion) หมายถึง ผู้ที่มีความสนุกสนานมีความสุขมีความหวังและมองโลกในแง่ดี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ คอสตา และแมคแคร (Costa & Mc Crae. 1992) ด้วยเหตุที่สามารถประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมต่างๆ และด้วยวิธีการประเมินด้วยผู้ประเมินต่างๆ และการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับปรุงแบบวัดของ วัลภา สบายยิ่ง (2542) ซึ่งได้แปลและนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย

เนื่องจากปรีชาเชิงอารมณ์มีผู้ศึกษายังน้อยทำให้ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยบุคลิกภาพแสดงตัวกับตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยของปรีชาเชิงอารมณ์ เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัว เป็นต้น ในปี ค.ศ. 1965 วัตเลย์ ได้ศึกษากับนักเรียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ปรับตัวได้ดี กับกลุ่มที่ปรับตัวไม่ดี ซึ่งคนที่ปรับตัวได้ดีก็เป็นลักษณะหนึ่งของคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว และคนที่ปรับตัวไม่ดี ก็เป็นลักษณะของคนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (สุสินี อินสว่าง. 2516 ; อ้างอิงจาก Watley. 1965 : 20-23) เมเยอร์ และเบอห์ร (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 120 ; อ้างอิงจาก Mayer & Behr. 1996) ศึกษาพบว่าการรับรู้อารมณ์ของบุคลิกลักษณะในสถานการณ์ต่างๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนน Schoastic Aptitude Test (SAT) การเปิดเผยด้านอารมณ์ของตนและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น บุคลิกภาพเป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อระดับ อีคิว และ ไอคิว ที่รับผลมาจากวัฒนธรรมเป็นสำคัญ และเมเยอร์ และคณะ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2546 : 37 ; อ้างอิงจาก Mayer, et al. 1990. *Journal of Personality Assessment*.) ได้ศึกษาการอ่านความเข้าใจผู้อื่น การแสดงอารมณ์ และบุคลิกภาพของไอแซงค์ กลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้ใหญ่อายุระหว่าง 17-63 ปี จำนวน 128 คน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการอ่านอารมณ์จากภาพกับคะแนนจากตัวเกณฑ์พบว่า การอ่านอารมณ์

จากภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแสดงตัวและการแสดงความรู้สึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนในประเทศไทยงานวิจัยของ วันเพ็ญ อายุรการ (2514 : 102) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว การยอมรับตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษากับเด็กวัยรุ่นชาย จำนวน 184 คน หญิง 123 คน อายุระหว่าง 13-20 ปี พบว่าเด็กชายมีลักษณะแสดงตัวมากกว่าเด็กหญิง และผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้ง่ายและเป็นผู้ร่าเริง ซึ่งสอดคล้องกับ สุสินี อินสว่าง (2516 : 93) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง และเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน พบว่า เด็กวัยรุ่นที่กระทำผิดนั้นเป็นคนเก็บตัว ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ จึงไปคบเพื่อนเกเร ทศพร มณีศรีขำ และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2542) ศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัวกับความเชื่อมั่นในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ทุกคณะของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ปีการศึกษา 2536 จำนวน 8,865 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวสูงจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง อาจเนื่องมาจากลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยทั่วไปจะมีความกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และความมั่นใจในที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ มีบุคลิกภาพที่มองโลกในแง่ดี และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูง (ฉันทนา ภาคบงกช. 2533 : 1) และชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516 : 96) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและต่ำจะมีลักษณะการแสดงตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปรากฏว่าเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมีบุคลิกภาพแสดงตัวมากกว่าเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์เป็นแบบเส้นตรงกับบุคลิกภาพแสดงตัว นั่นคือ ลักษณะความเชื่อมั่นในตนเอง ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพแสดงตัว เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะมีบุคลิกภาพแสดงตัวมากกว่าเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ นอกจากนี้ นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม (2519 : 51-53) ที่ได้ศึกษาพบว่า คนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวความสามารถในการแสดงออกจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ส่วนคนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวน้อย (เก็บตัว) จะมีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ และคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความภูมิใจในตนเองสูง ส่วนคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำจะมีความภูมิใจในตนเองต่ำ

ต่อมาในปี 2545 ปรีดาวรรณ ตริสารท (2545 : 78) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 173 คน พบว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 แบบการแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบุคลิกภาพเก็บตัว การแสดงตัว การรับรู้ การตัดสินใจ และความรู้สึกสามารถร่วมพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้ร้อยละ 23.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ วิณา ถาวรโลหะ (2546) ที่ทำการศึกษา

ปรีชาเชิงอารมณ์ กับความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพ และการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าบุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์บวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นใจในตนเองกับองค์ประกอบของปรีชาเชิงอารมณ์ ของเกอูล ทาลิทซ์ (2524 : 186) ได้ทำการศึกษาพบว่า ความมั่นใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์การอยู่ในระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความสามารถในการควบคุมจิตใจ การบังคับตนเอง และการแสดงออกทางอารมณ์

จากแนวคิดและงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่กล่าวมาผู้วิจัยคาดว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวสูงน่าจะมีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวต่ำ

การวัดบุคลิกภาพแสดงตัว

การวัดบุคลิกภาพของบุคคลสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยา งานวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของ คอสตา และแมคแคร (Costa & Mc Crae. 1992) ด้วยเหตุที่สามารถประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมต่างๆ และด้วยวิธีการประเมินด้วยผู้ประเมินต่างๆ แนวคิดรูปแบบบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (The Big Five) ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกจากความพยายามในการจัดกลุ่มคำซึ่งใช้เรียกแบบบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (วัลภา สมายยิ่ง. 2542 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Thoms, Moore & Scott. 1996 : 349-362)

คอสตา และแมคแคร (Costa & Mc Crae. 1992 : 13-18) ได้ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง และแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างองค์ประกอบซึ่งพัฒนาจากแนวคิดองค์ประกอบดั้งเดิม 5 ประการ รูปแบบบุคลิกภาพดังกล่าว 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) แบบหวั่นไหว (neuroticism) 2) แบบแสดงตัว (extraversion) 3) แบบเปิดกว้าง (openness) 4) แบบอ่อนโยน (agreeableness) และ 5) แบบมีสติ (conscientiousness) และการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดของ วัลภา สมายยิ่ง (2542) ซึ่งได้แปลและเรียบเรียง ประกอบด้วยข้อความและมาตราประเมินค่า 5 ระดับ มีจำนวน 12 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .69 และผู้วิจัยนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

เพศกับปรีชาเชิงอารมณ์

โซโดรอร์ (พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ. 2540 : 18 ; อ้างอิงจาก Chodorow. 1978) กล่าวว่า ลักษณะของเพศ และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อบุคลิกภาพ ลักษณะทางอารมณ์ของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่แตกต่างกันตามเพศของลูกมีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน

และ เบิร์มบอม; และโครลล์ (พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ. 2540 : 18 ; อ้างอิงจาก Birmbaum & Croll. 1984) พบว่า พ่อแม่จะยอมรับอารมณ์โกรธในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง และยอมรับอารมณ์กลัวว่ามีในเด็กผู้หญิงมากกว่าในเด็กผู้ชาย แบล็ค (พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ. 2540 : 18 ; อ้างอิงจาก Black's. 1973 : 120) พบว่าพ่อแม่มักจะสนับสนุนให้ลูกชายมีลักษณะก้าวร้าว (aggressive) แต่ไม่ใช้อารมณ์ (Unemotional) และสนับสนุนลูกสาวให้ใช้อารมณ์ (Emotion) แต่ไม่ก้าวร้าว นอกจากนี้ยังพบว่า พ่อแม่จะแสดงการตอบสนองต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของลูกชายมากกว่าลูกสาว ดังนั้นวัฒนธรรม และสังคมเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของบทบาททางสังคม เนื่องจากการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา การปฏิบัติที่ได้รับจากสังคมรอบข้างที่ได้รับแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพศกับการถ่ายทอดจากบิดามารดาส่งผลทำให้การแสดงออกทางอารมณ์ และพฤติกรรมของเด็กต่างกัน ดังงานวิจัยที่กล่าวต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศของ วณิดา แซ่ตั้ง (2528) ทำการศึกษาการแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 504 คน เป็นนักเรียนชาย 252 คน หญิง 252 คน การศึกษาระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์ 3 ประเภท ได้แก่ อารมณ์โกรธ ดีใจ และเสียใจ ในสถานการณ์ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์โกรธแตกต่างกันตามสถานการณ์ กล่าวคือ นักเรียนแสดงอารมณ์โกรธออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง และแสดงอารมณ์โกรธออกมาน้อยลงเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์ดีใจ และเสียใจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ นั่นคือการแสดงอารมณ์ดีใจ และแสดงอารมณ์ออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน และการแสดงอารมณ์ดีใจออกมาน้อยลงไปตามลำดับดังนี้ เมื่ออยู่ตามลำพัง อยู่ต่อหน้าพ่อแม่ – ครู อาจารย์ และอยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า สำหรับอารมณ์เสียใจจะแสดงออกมากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง และการแสดงอารมณ์ลดน้อยลงไปตามลำดับเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน ต่อหน้าพ่อแม่ ครู อาจารย์ และต่อหน้าคนแปลกหน้า สำหรับพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันนั้นพบว่า เมื่อมีอารมณ์โกรธ นักเรียนชายพยายามควบคุมสีหน้าของตนเองเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่ – ครู อาจารย์ และแสดงสีหน้าบึ้งตึงไม่พอใจ และกัดฟันด้วยความโมโหเมื่ออยู่ตามลำพัง และต่อหน้าเพื่อน เมื่อมีอารมณ์ดีใจนักเรียนพยายามควบคุมสีหน้าของตนเอง เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่ – ครู อาจารย์ และแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม ประมอญ หัวเราะสนุกสนาน และกระโดดโลดเต้นเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่อมีอารมณ์เสียใจนักเรียนพยายามควบคุมสีหน้าของตนเอง เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่ – ครู อาจารย์ และแสดงสีหน้า เศร้า หดหู่ และพูดรำพึงรำพันเมื่ออยู่ตามลำพัง

ต่อมา นิลวรรณ ศิริอังกุล (2535 : 79 – 82) ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กวัยรุ่นในชุมชนแออัด อายุระหว่าง 11 – 13 ปี และ 14 – 16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ โดยเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เขตห้วยขวาง

จำนวน 534 คน เป็นชาย 266 คน และหญิง 268 คน โดยใช้แบบสำรวจสุขภาพจิตทั่วๆ ไป และสุขภาพจิตที่วัดเฉพาะในด้านการปรับตัวทางสังคม และการปรับตัวทางอารมณ์ และความสามารถในการดำเนินชีวิต พบว่า เพศชายมีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่าเพศหญิง ชิดกมล สังข์ทอง (2536) ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเอง ของวัยรุ่นชาย หญิง อายุ 15-18 ปี จำนวน 120 คน โดยวินัยในตนเองหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นตามที่มุ่งหวังประกอบด้วย 7 หัวข้อคือปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง สามารถต้านทานสิ่งยั่วยุต่างๆ เชื้อมั่นในตนเอง มีการตั้งเป้าหมาย รู้จักชะลอการได้รับความพอใจเพื่อสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต สามารถคาดหวังผลของการกระทำที่เกิดขึ้นในอนาคต และองค์ประกอบที่ทำการศึกษได้แก่ วินัยในตนเองของบิดามารดา

(การเป็นตัวแบบ) การอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อในอัตลัษิตและปรลัษิต ระดับการศึกษาของบิดามารดา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพศ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเอง และเพศหญิงมีวินัยในตนเองมากกว่าชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปี พ.ศ.2540 พลาภรณ์ จันทร์ขามเรียน (2540) ศึกษาเปรียบเทียบระดับสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพฯ ปีการศึกษา 2538 จำนวน 297 คน ชาย 149 คน หญิง 148 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตระดับปกติ และสุขภาพจิตเพศชายแตกต่างจากเพศหญิง โดยเพศหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าเพศชาย และต่อมา คุณธรรม ศัลยพงษ์ (2542) ได้ศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในวิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจ 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกัน ส่วนอรอนงค์ ทรงกุล (2544) ที่ทำการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่าเพศหญิงปรับตัวได้ดีกว่าเพศชาย ส่วน ลลิตา ภูบารุง (2544) ทำการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 162 คน พบว่า นักเรียนชายมีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนหญิง และการศึกษาของ จิตสุภา ไวยทวารณ (2543) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาและปรีชาเชิงอารมณ์ในเยาวชนไทย ที่มีอายุ 15-18 ปี จำนวน 860 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา 2 แห่ง และมหาวิทยาลัย 1 แห่ง ในเขตภาคกลาง พบว่า เพศหญิงมีระดับปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าเพศชาย ในระดับอายุเดียวกัน แต่การศึกษาของ ญาดา หลาวเพชร (2544) ได้ศึกษาบทบาทของบิดา

บทบาทของมารดา กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และระดับอุดมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 600 คน ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเพศชาย และวัยรุ่นเพศหญิง มีปรีชาเชิงอารมณ์ไม่แตกต่างกัน และ ผานิตา บัวขาว (2547) ได้ศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่กับพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กก่อนวัยรุ่น ของเด็กไทยกับเด็กญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พบว่า เพศสามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการจัดการอารมณ์โกรธประเภทการปลดปล่อยอารมณ์โดยแสดงออกมาทางอารมณ์ ไม่กระทำต่อผู้อื่น และไม่ช่วยแก้ปัญหา หรือลดความขัดแย้ง เช่น ร้องไห้ ทำหน้าบึ้ง แสงอาการขุ่นเคือง และทำนายพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงโดยเด็กพยายามหลีกเลี่ยงหรือหนีผู้อื่น และยังพบว่า พ่อแม่ถ่ายทอดอารมณ์โกรธด้วยการเป็นแบบ การสอน และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กให้แก่ลูกชายไม่ต่างจากลูกหญิง

งานวิจัยในต่างประเทศ ของ บาร์ออน (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 49-50 ; อ้างอิงจาก Bar-on. 1997. *The Emotional Qotient Inventory (EQ-I) : Technical Manual.*) ได้วิเคราะห์ปรีชาเชิงอารมณ์ในหญิงและชายจำนวน 1,500 คน ในประเทศไนจีเรีย ศรีลังกา เยอรมัน อิสราเอล และอเมริกา พบว่าทั้งชายและหญิงจะมีปรีชาเชิงอารมณ์ไปคนละด้าน ผู้หญิงจะมีค่าเฉลี่ยของการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นสูงกว่าชาย ในขณะที่ชายจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดี การปรับตัว และการจัดการกับความเครียดได้ดีกว่าหญิง สอดคล้องกับ โกลแมน (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 50 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1988. *Working with Emotional Intelligence.* p. 7) ได้ศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ในชายหญิง 1,000 คน พบว่า ผู้หญิงมีความตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง การเห็นอกเห็นใจ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงกว่าผู้ชาย ส่วนในผู้ชาย จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการเผชิญปัญหา การควบคุมความเครียดได้ดีกว่าในผู้หญิง แต่พบว่า องค์ประกอบโดยรวมของปรีชาเชิงอารมณ์ในชายและหญิงไม่แตกต่างกัน โตโต (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 49 ; อ้างอิงจาก Toto. 1996) ได้ศึกษาผลของเพศ เกรดเฉลี่ย กับปรีชาเชิงอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวิทยาลัย 138 คน ใช้แบบวัดปรีชาเชิงอารมณ์ (Emotional Intelligence Inventory) โดยวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของปรีชาเชิงอารมณ์ 3 องค์ประกอบใหญ่ คือความกรุณาสงสาร ความตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีความกรุณาสงสาร ความตระหนักรู้ในตนเอง สูงกว่าเพศชาย แต่ความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกันในเพศหญิงและชาย และ สเตอิน (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 49 ; อ้างอิงจาก Stein. 1997) ได้ศึกษาลักษณะความแตกต่างระหว่างเพศกับปรีชาเชิงอารมณ์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นชาย 4,500 คน เป็นหญิง 3,200 คน เป็นชาวแคนาดา และอเมริกา โดยใช้แบบวัดของ Bar-on Emotional Qoutient Inventory (Bar-on EQ-I) ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา สูงกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ทนต่อความตึงเครียด ความนับถือตนเองสูงกว่าเพศหญิง ต่อมา ชูทาร์โซ (ลักษณะ แพทยานันท์. 2543 : 49 ; อ้างอิงจาก Sutarso. 1998) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับระดับปรีชาเชิงอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 129 คน เป็นหญิง 329 คน อายุ 17-54 ปี โดยใช้แบบประเมิน EQ-I ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .88 โดยประเมินปรีชาเชิงอารมณ์ใน 5 องค์ประกอบ คือการจูงใจตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การดำรงความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้อะไรควรไม่ควร และการจัดการหรือการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงจะมีระดับความเฉลียวฉลาดอารมณ์สูงกว่าชาย (วัดโดยคะแนนรวมทั้ง 5 ด้าน) โดยเฉพาะในช่วงวัย 20-40 ปี ผู้หญิงโสดและผู้หญิงที่แต่งงานแล้วระดับปรีชาเชิงอารมณ์อารมณ์สูงกว่าชาย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ายังมีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับเพศกับปรีชาเชิงอารมณ์จำนวนน้อย ยังมีบางส่วนศึกษาองค์ประกอบของปรีชาเชิงอารมณ์ หรือพฤติกรรมที่เป็นผลจากการใช้อารมณ์ และผลยังไม่พอที่สรุปได้ว่าเพศชายและหญิงมีปรีชาเชิงอารมณ์ต่างกัน แต่จะมีพฤติกรรมแสดงออกต่างกัน เมื่อเกิดปัญหาการปรับตัวทางอารมณ์ เช่นเพศชายแสดงออกในรูปแบบของการก้าวร้าว เพศหญิงจะแสดงออกในรูปแบบของอาการซึมเศร้า เก็บกด หรือหญิงและชายมีสุขภาพจิตที่แตกต่างกัน บางงานวิจัยพบว่าชายมีสุขภาพจิตดีกว่าหญิง หรือเพศชายมีองค์ประกอบบางด้านที่เด่นกว่าเพศหญิง บางงานวิจัยพบผลที่ตรงข้ามกัน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในเด็กวัยรุ่นตอนต้นว่า เพศมีความสัมพันธ์เชิงทำนายปรีชาเชิงอารมณ์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยม โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ แล้วนำข้อมูลที่ได้ ไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในบทนี้จะกล่าวถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากร เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์

2.กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ทั้งชายและหญิง ใน 4 โรงเรียน จำนวน 384 คน

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่ม แบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษา ออกตามขนาด แล้วใช้วิธีการสุ่มโรงเรียนแต่ละขนาด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลาง เล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 สุ่มนักเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่ายห้องเรียนในโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มในขั้นที่ 1 ตามสัดส่วนของจำนวนห้องเรียนแต่ละโรงเรียน จำนวน 17 ห้อง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. การสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใกล้เคียง

1.2 กำหนดนิยามปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือจากการค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี

1.3 สร้างเครื่องมือตามนิยามปฏิบัติการ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และได้รับร่วมกับอาจารย์ปรับปรุงร่างแบบวัด

1.4 หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงในด้านเนื้อหา ความชัดเจน ความเหมาะสมของข้อความและภาษา จากนั้นนำคำแนะนำนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.5 นำแบบสอบทั้งที่สร้างขึ้นเองและนำแบบสอบถามของผู้อื่นมาใช้ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 50 คน

1.6 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองมาหาค่าอำนาจจำแนก โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวม กับคะแนนรายข้อ (Item Total Correlation) โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พิจารณาเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.7 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามมาคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบวัด 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังทั่วไป เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ หรือแบบเติมคำในช่องว่าง ได้แก่ เพศ อายุ และปัจจุบันอาศัยอยู่กับใคร

ตัวอย่าง

ฉัน เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง

ขณะนี้ฉันอายุ.....ปี.....เดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปรีชาเชิงอารมณ์ โดยปรับปรุงแบบสอบถามของ อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และวิลาสลักษณ์ ชวัลลี (2542) ได้แปลและเรียบเรียงจากแบบวัดของ ชัทท์ และคนอื่นๆ (Schutte, et al. 1998) นำมาทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การประเมินผลและความคุมอารมณ์ และการใช้ประโยชน์จากอารมณ์ เป็นแบบสอบถามมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 33 ข้อ มีกลุ่มการควบคุมอารมณ์ 10 ข้อ กลุ่มการใช้ประโยชน์ทางอารมณ์ 10 ข้อ และการประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ 13 ข้อ

ตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
(0) ฉันรู้สึกว่เมื่อไรควรจะพูดปัญหาส่วนตัวของฉันกับคนอื่น					

การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวกให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 5 จนถึง
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 1 ส่วนข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนน เป็นคะแนนรวม โดยรวมคะแนนทุกข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว

ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การ
ตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามการสั่งสอนของบิดามารดา แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่
บิดามารดาพูดคุยเรื่องสาเหตุ และผลของอารมณ์ต่างๆ สอนให้รู้จักจัดการอารมณ์ และแสดงออก
อย่างเหมาะสม ให้เด็กเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นและการใช้
ประโยชน์จากอารมณ์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ จำนวน 26 ข้อ
มาตรประเมินค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันอะอะไม่ฟังเหตุผล จะทำให้เพื่อนไม่ยากคบหาสมาคม
ด้วย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการเป็นแบบอย่างของบิดามารดา แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับ
การแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองการ
แสดงอารมณ์ของผู้อื่น และการใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของบิดามารดา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
เองตามนิยามปฏิบัติการ จำนวน 16 ข้อ มาตรประเมินค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) พ่อแม่ฉันชอบพูดกันด้วยอารมณ์

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร
แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกของบิดามารดาทั้งทางบวกและทางลบ ต่อการแสดงอารมณ์
ของบุตร เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ จำนวน 20 ข้อ มาตรฐานค่า 6
ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) พ่อ/แม่จะรับฟังและให้กำลังใจเมื่อฉันมีเรื่องกลุ้มใจ

.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวกให้คะแนนจริงที่สุดเท่ากับ 6 จนถึง ไม่จริงเลยเท่า
กับ 1 ส่วนข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนน เป็นรายด้าน โดยรวมคะแนนแต่ละด้าน และเป็น
คะแนนรวม โดยรวมคะแนนทุกข้อ

ความหมายของคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แสดงว่าได้รับ
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย
กว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย แสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมน้อย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน
ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างของเพื่อน การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน

ส่วนที่ 1 การเป็นแบบอย่างของเพื่อน แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์
ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ในการจัดการอารมณ์ การตอบสนองการแสดงอารมณ์ของผู้
อื่น และการใช้ประโยชน์จากอารมณ์ของเพื่อน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ
จำนวน 24 ข้อ มาตรฐานค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) ฉันเห็นเพื่อนในห้องเรียนมีเรื่องโต้เถียงทะเลาะกันเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 2 การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่เพื่อนแสดงการยอมรับ ยกย่อง ห่วงใย เอาใจใส่ ไว้วางใจ เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ซึ่งแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางและการกระทำของเพื่อนต่อการแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆของนักเรียน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ จำนวน 11 ข้อ มาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) เมื่อฉันรู้สึกท้อแท้ต่อการเรียน เพื่อนในกลุ่มจะให้กำลังใจให้ต่อสู้ต่อไป

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวกให้คะแนนจริงที่สุดเท่ากับ 6 จนถึง ไม่จริงเลยเท่ากับ 1 ส่วนข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนน เป็นรายด้าน โดยรวมคะแนนแต่ละด้าน และเป็นคะแนนรวม โดยรวมคะแนนทุกข้อ

ความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย แสดงว่าได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมน้อย

ตอนที่ 5 แบบสอบถามความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประกอบด้วยความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความห่างเหิน การเห็นอกเห็นใจ และการช่วยเหลือกันของบิดามารดา โดยใช้แบบสอบถามของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2536) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 10 ประโยค เป็นมาตรฐานประเมินค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) พ่อแม่ของฉันรักใคร่กลมเกลียวกันดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการติดต่อกัน เข้าใจกัน การช่วยเหลือสนับสนุนกัน และการขัดแย้งกัน โดยใช้แบบสอบถามของ ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่นๆ (2536) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 10 ประโยค เป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ จริงที่สุดถึงไม่จริงเลย

ตัวอย่าง (0) ฉันรู้สึกว่าเขาพ่อแม่ที่เข้าใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวกให้คะแนนจริงที่สุดเท่ากับ 6 จนถึง ไม่จริงเลยเท่ากับ 1 ส่วนข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนน เป็นรายด้าน โดยรวมคะแนนแต่ละด้าน และเป็นคะแนนรวม โดยรวมคะแนนทุกข้อ

ความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แสดงว่ามีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย แสดงว่ามีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี

ตอนที่ 6 แบบสอบถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยใช้แบบสอบถามของวัลภา สบายยิ่ง (วัลภา สบายยิ่ง. 2542) ซึ่งได้แปลและเรียบเรียงจากแบบวัดของคอสตา และแมคแคร (Costa & McCrae. 1992) แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นผู้มีความอบอุ่น ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา การชอบกิจกรรม ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และการมีอารมณ์บวก ประกอบด้วยข้อความและมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ไม่เห็นด้วยเลย ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 12 ข้อ

ตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย เลย
(0) ฉันชอบที่จะมีคนอยู่รอบข้าง					

การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวกให้คะแนนเห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากับ 5 จนถึง
ไม่เห็นด้วยเลยเท่ากับ 1 ส่วนข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนน เป็นคะแนนรวม โดยรวมคะแนนทุกข้อ
ความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามแสดงว่ามีบุคลิก
ภาพแสดงตัวมาก ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย แสดงว่ามีบุคลิกภาพแสดงตัว
น้อย

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมกับคะแนนรายข้อ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม	จำนวน ข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่าง	ค่าสัมประสิทธิ์
		คะแนนรวมกับ คะแนนรายข้อ	แอลฟา
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว	62		
การสั่งสอนของบิดามารดา	26	.201-.573	.876
การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา	16	.196-.613	.810
การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดง อารมณ์ของบุตร	20	.136-.720	.881
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน	37		
การเป็นแบบอย่างของเพื่อน	24	.101-.583	.839
การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน	11	.103-.637	.806
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	20		
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา	10	.307-.607	.835
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร	10	.510-.788	.909
บุคลิกภาพแสดงตัว	12	.070-.371	.403
ปรีชาเชิงอารมณ์	33	.104-.549	.855
รวม	162		

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษาถึงผู้อำนวยการโรงเรียน 4 แห่ง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือยื่นขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นหน่วยตัวอย่าง
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยประสานกับครูประจำชั้นที่เป็นหน่วยตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลาในการเก็บข้อมูล
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์

จัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำกับข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแต่ละฉบับ ได้แบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 425 ฉบับ แบบสอบถามที่สมบูรณ์ 384 ฉบับ และที่ไม่สมบูรณ์ 41 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.65
2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC for Window โดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ตัวแปรพยากรณ์ปรัชญาเชิงอารมณ์จากกลุ่มตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว (การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร) การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน (การเป็นแบบอย่างจากเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร) บุคลิกภาพแสดงตัวและเพศ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three – way ANOVA) ของปรีชาเชิงอารมณ์ โดยพิจารณาจากตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และพิจารณาจากตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เมื่อพบปฏิสัมพันธ์ทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe method) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 และ 3

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	=	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	=	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
SS	=	ค่าผลรวมของความเบี่ยงเบนกำลังสอง
df	=	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
MS	=	ค่าความแปรปรวน
F	=	ค่าอัตราส่วนความแปรปรวน
F_{change}	=	ค่าอัตราส่วนความแปรปรวนที่เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มตัวทำนายทีละตัว
R	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	=	ค่าอำนาจในการทำนาย
R^2_{change}	=	ค่าอำนาจในการทำนายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มตัวทำนายทีละตัว
$R^2_{adjusted}$	=	ค่าอำนาจในการทำนายที่ปรับแล้วสำหรับนำไป ใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น
F-ratio	=	ค่าสถิติที่ทดสอบว่า R^2 มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่
a	=	ค่าคงที่ของการทำนายในรูปคะแนนดิบ
b	=	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
SE.b	=	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ถดถอย
β	=	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
t-ratio	=	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานว่า $b = 0$ หรือไม่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

จากการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน บุคลิกภาพแสดงตัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังตาราง 2 – 4

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานลักษณะชีวสังคมของนักเรียน

เพศ	จำนวน	ร้อยละ	อายุ (เดือน)		
			ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย
ชาย	170	44.27	144	184	164.77
หญิง	214	55.73	151	179	163.79
รวม	384	100	144	184	164.22

จากตาราง 2 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา จำนวน 384 คน พบว่ามีอายุเฉลี่ย 13 ปี 8 เดือน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนผู้หญิง (ร้อยละ 55.73) มีอายุเฉลี่ย 13 ปี 8 เดือน ส่วนนักเรียนชาย (ร้อยละ 44.27) มีอายุเฉลี่ย 13 ปี 9 เดือน

ตาราง 3 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรที่ทำการศึกษานักเรียน

ตัวแปร	เพศ								
	ชาย			หญิง			รวม		
	พิสัย	$\bar{x}$	S.D.	พิสัย	$\bar{x}$	S.D.	พิสัย	$\bar{x}$	S.D.
การถ่ายทอดทางสังคม	176 -	263.56	31.522	176 -	270.95	31.913	176 -	267.68	31.912
ด้านอารมณ์จาก	338			346			346		
ครอบครัว									
การสั่งสอน	52 -	112.38	15.505	63 -	116.13	15.757	52 -	114.47	15.737
	152			150			152		
การเป็นแบบอย่าง	44 -	66.45	7.765	45 -	68.14	8.694	44 -	67.39	8.327
	90			90			90		
การตอบสนองฯ แสดง	50 -	84.72	12.748	50 -	86.69	13.381	50 -	85.82	13.124
อารมณ์ของบุตร	120			118			120		
การถ่ายทอดทางสังคม	72 -	135.24	16.456	100 -	146.10	18.096	72 -	141.29	18.188
ด้านอารมณ์จากเพื่อน	194			210			210		
การเป็นแบบอย่าง	44 -	84.56	11.745	60 -	90.52	13.255	44 -	87.88	12.937
	126			137			137		
การสนับสนุนทาง	27 -	50.68	7.660	37 -	55.58	7.919	27 -	53.41	8.168
อารมณ์	74			92			92		
ความสัมพันธ์ภายใน	56 -	89.30	16.229	52 -	96.95	14.313	52 -	93.56	15.641
ครอบครัว	117			120			120		
ความสัมพันธ์	22 -	44.25	7.634	28 -	47.25	7.161	22 -	45.92	7.514
ระหว่างบิดากับมารดา	60			60			60		
ความสัมพันธ์ระหว่าง	20 -	45.05	9.825	22 -	49.70	8.449	20 -	47.64	9.363
บิดามารดากับบุตร	60			60			60		
บุคลิกภาพแสดงตัว	31 -	41.81	3.983	33 -	41.74	3.910	31 -	41.77	3.973
	52			55			55		
ปรึกษาเชิงอารมณ์	89 -	120.25	11.438	97 -	123.38	11.705	89 -	121.99	11.677
	152			154			154		

จากตาราง 3 พบว่านักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของการได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้าน
อารมณ์จากครอบครัว ($\bar{x}$ ชาย = 263.56 , $\bar{x}$ หญิง = 270.95) การสั่งสอน ($\bar{x}$ ชาย = 112.38 ,
 $\bar{x}$ หญิง = 116.13) การเป็นแบบอย่าง ($\bar{x}$ ชาย = 66.45 , $\bar{x}$ หญิง = 68.14) และการตอบสนองของ
บิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ($\bar{x}$ ชาย = 84.72 , $\bar{x}$ หญิง = 86.69) มากกว่านักเรียนชาย

นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของการได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน
($\bar{x}$ ชาย = 135.24 , $\bar{x}$ หญิง = 146.10) การเป็นแบบอย่าง ($\bar{x}$ ชาย = 84.56 , $\bar{x}$ หญิง = 90.52) และ
การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน ($\bar{x}$ ชาย = 50.68 , $\bar{x}$ หญิง = 55.58) มากกว่านักเรียนชาย

นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ($\bar{x}$ ชาย = 89.30 ,
 $\bar{x}$ หญิง = 96.95) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา ($\bar{x}$ ชาย = 44.25 , $\bar{x}$ หญิง = 47.25) และ
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ($\bar{x}$ ชาย = 45.05 , $\bar{x}$ หญิง = 49.70) มากกว่านักเรียนชาย

นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยปรึกษาเชิงอารมณ์มากกว่านักเรียนชาย ($\bar{x}$ ชาย = 120.25 ,
 $\bar{x}$ หญิง = 123.38)

ส่วนบุคลิกภาพแสดงตัว นักเรียนชายมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่านักเรียนหญิง
($\bar{x}$ ชาย = 41.81 , $\bar{x}$ หญิง = 41.74)

ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของปรีชาเชิงอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรต้น

ตัวแปร	กลุ่ม	n	ปรีชาเชิงอารมณ์	
			$\bar{x}$	S.D.
การถ่ายทอดทางสังคมด้าน	น้อย	197	117.29	10.247
อารมณ์จากครอบครัว	มาก	187	126.95	11.046
การสั่งสอน	น้อย	190	117.64	10.267
	มาก	194	126.25	11.423
การเป็นแบบอย่าง	น้อย	202	118.72	10.771
	มาก	182	125.63	11.594
การตอบสนองของบิดามารดา	น้อย	188	117.52	10.041
ต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร	มาก	196	126.29	11.544
การถ่ายทอดทางสังคมด้าน	น้อย	210	118.37	10.961
อารมณ์จากเพื่อน	มาก	174	126.37	11.023
การเป็นแบบอย่าง	น้อย	217	119.96	11.354
	มาก	167	124.63	11.593
การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน	น้อย	208	118.13	10.812
	มาก	176	126.55	11.025
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	น้อย	171	119.19	11.223
	มาก	213	124.24	11.571
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา	น้อย	195	119.43	11.097
	มาก	189	124.64	11.697
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร	น้อย	166	119.37	11.077
	มาก	218	123.99	11.750
บุคลิกภาพแสดงตัว	น้อย	229	119.10	10.866
	มาก	155	126.26	11.558

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสั่งสอนของบิดามารดามาก กลุ่มนักเรียนที่สังเกตเห็นการเป็นแบบอย่างของบิดามารดามาก และกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตรมาก มีคะแนนเฉลี่ยปรีชาเชิงอารมณ์มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะตรงข้าม

กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมาก กลุ่มนักเรียนที่สังเกตเห็นการเป็นแบบอย่างมาก และกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนมาก มีคะแนนเฉลี่ยปรีชาเชิงอารมณ์มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะตรงข้าม

กลุ่มนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวมาก กลุ่มนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดามาก และกลุ่มนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรมาก มีคะแนนเฉลี่ยปรีชาเชิงอารมณ์มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะตรงข้าม

นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีคะแนนเฉลี่ยปรีชาเชิงอารมณ์มากกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวน้อย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า " การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว 3 ลักษณะ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 ลักษณะ บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนได้ "

จากการทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยตัวแปรการสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร การเป็นแบบอย่างของเพื่อน การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ เป็นตัวแปรต้น และตัวแปรปรีชาเชิงอารมณ์เป็นตัวแปรตาม ได้ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังตาราง 5 - 7

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ตัวแปร	EQ	COA	MOD	RES	MOF	SUP	REF	REC	PER
EQ	1.000	.457**	.398**	.462**	.281**	.398**	.253**	.209**	.404**
COA		1.000	.486**	.614**	.257**	.387**	.280**	.278**	.267**
MOD			1.000	.678**	.285**	.319**	.547**	.462**	.208**
RES				1.000	.284**	.367**	.440**	.436**	.237**
MOF					1.000	.373**	.347**	.360**	.126**
SUP						1.000	.135**	.068**	.250**
REF							1.000	.714**	.206**
REC								1.000	.168**
PER									1.000

** P < .01

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น
EQ ปรึกษาเชิงอารมณ์	COA การสั่งสอนของบิดามารดา
	MOD การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา
	RES การตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ ของบุตร
	MOF การเป็นแบบอย่างของเพื่อน
	SUP การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน
	REF ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา
	REC ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร
	PER บุคลิกภาพแสดงตัว

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ปรีชาเชิงอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ($r = .462$) รองลงมาได้แก่ การสั่งสอนของบิดามารดา ($r = .457$) และบุคลิกภาพแสดงตัว ($r = .404$) และปรีชาเชิงอารมณ์มีความสัมพันธ์น้อยสุดกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ($r = .209$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ($r = .714$) รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตรกับการเป็นแบบอย่างของบิดามารดา ($r = .678$) และความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตรกับการสั่งสอนของบิดามารดา ($r = .614$) ตามลำดับ และบุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์น้อยที่สุดกับการเป็นแบบอย่างของเพื่อน ($r = .126$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ($r = .678$) รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการสั่งสอนของบิดามารดากับการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร ($r = .614$) และความสัมพันธ์ระหว่างการสั่งสอนของบิดามารดากับการเป็นแบบอย่างของบิดามารดา ($r = .486$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อยของการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าการเป็นแบบอย่างของเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน ($r = .373$)

ตาราง 6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้นในการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์

ตัวทำนายที่เพิ่มขึ้น ในแต่ละขั้น	R	R ²	R ² _{adjusted}	R ² _{change}	F _{change}	sig F _{change}
การตอบสนองของ บิดามารดาต่อการ แสดงอารมณ์ของ บุตร	.462	.213	.211	.213	103.610	.000
บุคลิกภาพแสดงตัว	.552	.305	.301	.092	50.207	.000
การสนับสนุนทาง อารมณ์จากเพื่อน	.585	.343	.337	.038	21.770	.000
การสั่งสอนของบิดา มารดา	.601	.362	.355	.019	11.355	.001

จากตาราง 6 พบว่า การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร เป็นตัวทำนายตัวแรกที่ได้รับคัดเลือก โดยสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ ร้อยละ 21.30 ($R^2_{change} = .213$, $F_{change} = 103.610$, $p < .05$) ในลำดับขั้นต่อมา เมื่อเพิ่มตัวแปรบุคลิกภาพแสดงตัว ค่าอำนาจการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 30.50 ($R^2_{change} = .092$, $F_{change} = 50.207$, $p < .05$) ขั้นที่สาม เมื่อเพิ่มตัวแปรการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน ค่าอำนาจการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 34.30 ($R^2_{change} = .038$, $F_{change} = 21.770$, $p < .05$) และขั้นสุดท้าย เมื่อเพิ่มตัวแปรการสั่งสอนของบิดามารดา ค่าอำนาจการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 36.20 ($R^2_{change} = .019$, $F_{change} = 11.355$, $p < .05$) กล่าวคือ การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนของบิดามารดา สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปรีชาเชิงอารมณ์ได้ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถร่วมกันทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ ร้อยละ 36.20 และจากตาราง 7 บุคลิกภาพแสดงตัวเป็นตัวทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานมากที่สุด ($\beta = .257$, $t = 5.931$, $p < .05$) รองลงมาคือ การตอบสนองของบิดามารดาต่อ

การแสดงอารมณ์ของบุตร ($\beta = .223, t = 4.219, p < .05$) การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน ($\beta = .182, t = 3.967, p < .05$) และการสั่งสอนของบิดามารดา ($\beta = .181, t = 3.370, p < .05$) ตามลำดับ กล่าวคือ ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว มีอิทธิพลทางบวกต่อปรีชาเชิงอารมณ์ โดยบุคลิกภาพแสดงตัว มีอิทธิพลต่อปรีชาเชิงอารมณ์มากที่สุด รองลงมาคือ การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนของบิดามารดาตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในการทำนายปรีชาเชิงอารมณ์

ตัวทำนาย	b	SE.b	β	t	p-value
บุคลิกภาพแสดงตัว	.761	.128	.257	5.931	.000
การตอบสนองของบิดามารดาต่อ การแสดงอารมณ์ของบุตร	.199	.047	.223	4.219	.000
การสนับสนุนทางอารมณ์ จากเพื่อน	.262	.066	.182	3.967	.000
การสั่งสอนของบิดามารดา	.134	.040	.181	3.370	.001
a = 45.789 R = .601 R ² = .362					
R ² _{adjusted} = .355 F = 53.699 P-value .000					

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า " นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ "

จากการทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three – way ANOVA) โดยใช้ตัวแปรปรีชาเชิงอารมณ์ เป็นตัวแปรตาม และใช้ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นตัวแปรจัดกลุ่ม ได้ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปรีชาเชิงอารมณ์ ที่จำแนกตามการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว (ก)	4546.237	1	4546.237	43.012	.000
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน (ข)	2827.022	1	2827.022	26.747	.000
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (ค)	.406	1	.406	.004	.951
ก × ข	3.164	1	3.164	.030	.863
ข × ค	11.901	1	11.901	.113	.737
ก × ค	64.571	1	64.571	.611	.435
ก × ข × ค	.850	1	.850	.088	.929
ส่วนที่เหลือ	39741.881	376	105.696		
รวม	52220.977	383			

$F_{(.05;df\ 1,376)} = 3.86$

จากตาราง 8 พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 และเมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปรก็ไม่พบปฏิสัมพันธ์

แต่เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว แตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 43.012, p < .05$) โดยที่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก ($\bar{x} = 126.95$) มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวน้อย ($\bar{x} = 117.29$) และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน แตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 26.747, p < .05$) โดยที่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมาก ($\bar{x} = 126.37$) มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนน้อย ($\bar{x} = 118.37$)

สำหรับตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ไม่ต่างกัน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า " นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ"

จากการทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three – way ANOVA) โดยใช้ตัวแปรปรีชาเชิงอารมณ์ เป็นตัวแปรตาม และใช้ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัวเป็นตัวแปรจัดกลุ่ม ได้ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปรีชาเชิงอารมณ์ ที่จำแนกตามการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ จากครอบครัว (ก)	4140.070	1	4140.070	42.292	.000
การถ่ายทอดทางสังคมด้าน อารมณ์จากเพื่อน (ข)	2868.126	1	2868.126	29.299	.000
บุคลิกภาพแสดงตัว (ค)	2655.876	1	2655.876	27.131	.000
ก × ข	71.144	1	71.144	.727	.394
ข × ค	171.444	1	171.444	1.751	.187
ก × ค	39.881	1	39.881	.407	.524
ก × ข × ค	13.643	1	13.643	.139	.709
ส่วนที่เหลือ	36807.351	376	97.892		
รวม	52220.977	383			

$F_{(.05;df\ 1,376)} = 3.86$

จากตาราง 9 พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 และเมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปรก็ไม่พบปฏิสัมพันธ์

แต่เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวแตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 42.292, p < .05$) โดยที่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก ($\bar{x} = 126.95$) มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวน้อย ($\bar{x} = 117.29$) นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนแตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 29.299, p < .05$)

โดยที่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมาก ($\bar{x} = 126.37$) มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนน้อย ($\bar{x} = 118.37$) และนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวแตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 27.131, p < .05$) โดยที่นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก ($\bar{x} = 126.26$) มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวน้อย ($\bar{x} = 119.10$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นจากการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว (การสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร) การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน (การเป็นแบบอย่างของเพื่อน และการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร) บุคลิกภาพแสดงตัวและเพศ
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว สำหรับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

สมมุติฐานการวิจัย

1. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว 3 ลักษณะ การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน 2 ลักษณะ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 ลักษณะ บุคลิกภาพแสดงตัวและเพศ สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนได้
2. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ
3. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่นๆ

วิธีการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ทั้งชายและหญิง ที่อาศัยอยู่กับ
บิดาและมารดา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธีสุ่มแบบสองขั้นตอน
(Two-stage Sampling) ขั้นที่หนึ่ง สุ่มโรงเรียนแต่ละขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ
โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน
จำนวน 4 โรงเรียน ขั้นที่สอง สุ่มนักเรียนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ห้องเรียนในโรงเรียนทั้ง 4 ตามสัดส่วน
ของจำนวนห้องเรียนในแต่ละโรงเรียน ได้ทั้งหมด 17 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือวัดเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า แบ่งเป็น 6 ตอน ผู้
วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว
แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย การสั่งสอนของบิดามารดา มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .201 - .573
ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .876 การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .196 -
.613 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .810 และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร
มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .136 - .720 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .881 แบบสอบถามการถ่ายทอด
ทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยการเป็นแบบอย่างของเพื่อน มีค่า
อำนาจจำแนก เท่ากับ .101 - .583 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .839 และการสนับสนุนทางอารมณ์จาก
เพื่อน มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .103 - .637 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .806 แบบสอบถามที่นำมา
จากงานวิจัยของผู้อื่น ได้แก่ แบบสอบถามความสัมพันธ์ภายในครอบครัว แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .835 และความสัมพันธ์ระหว่าง
บิดามารดากับบุตร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .909 แบบสอบถามที่นำมาปรับปรุง ได้แก่ แบบสอบถาม
บุคลิกภาพแสดงตัว มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .070 - .371 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .403 และ
ปรีชาเชิงอารมณ์ มีค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ .104 - .549 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .855

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษาถึงผู้อำนวยการ โรงเรียน 4 แห่ง นำหนังสือยื่นขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นหน่วยตัวอย่าง เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยประสานกับครูประจำชั้นที่เป็นหน่วยตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลาในการเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) ตัวแปรพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์จากตัวแปรการสั่งสอนของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร การเป็นแบบอย่างจากเพื่อน การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three – way ANOVA) ของปรีชาเชิงอารมณ์ โดยจำแนกตามตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และจำแนกตามตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และบุคลิกภาพแสดงตัว เมื่อพบปฏิสัมพันธ์ทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe method)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น พบว่า การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนของบิดามารดา สามารถร่วมกันทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นได้ร้อยละ 36.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของปรีชาเชิงอารมณ์ เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสาม และเมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า

กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีลักษณะตรงข้าม แต่นักเรียนที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ไม่ต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของปรีชาเชิงอารมณ์ เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรบุคลิกภาพแสดงตัว พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสาม และเมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรบุคลิกภาพแสดงตัว พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีลักษณะตรงข้าม

อภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลจากข้อค้นพบของการวิจัยตามสมมติฐาน มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 “ การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว 3 ด้าน การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน 2 ด้าน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 2 ด้าน บุคลิกภาพแสดงตัว และเพศ สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนได้ ”

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละชั้น พบว่า การตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนของบิดามารดา สามารถร่วมกันทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นได้ ร้อยละ 36.20 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการตอบสนองของพ่อแม่ต่อการแสดงอารมณ์ของเด็กสามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ การตอบสนองทางบวกเมื่อเด็กแสดงอารมณ์ในทางลบหรือไม่สร้างสรรค์ แล้วพ่อแม่แสดงกิริยาหรือวาจา ด้วยความเข้าใจ ห่วงใย และอธิบายเพื่อให้เด็กอารมณ์สงบ และให้มีมุมมองต่อสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ในทางบวก เมื่อเด็กแสดงอารมณ์ในทางบวกหรือสร้างสรรค์ แล้วพ่อแม่แสดงกิริยาหรือวาจา ด้วยความพอใจ และยินดีกับลูก เป็นการเสริมแรงให้เด็กแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม การตอบสนองทางลบ เช่น การตอบสนองอารมณ์โกรธของเด็กด้วยการแสดงอารมณ์โกรธร่วมไปด้วย ยิ่งนำไปสู่อารมณ์โกรธที่ต่อเนื่องไปอีก หรือการตอบสนองที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ เช่นการเฉยเมย การดู การลงโทษ สั่งห้าม การตำหนิและให้สิ่งของเพื่อให้หยุดแสดง

อารมณ์โกรธ จะทำให้เด็กไม่ได้รับการเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการทางอารมณ์ที่เหมาะสม ส่วนการตอบสนองทางบวก เช่นการสงบ ฟังและรอคอยอย่างสนใจ ถามหรือพูดคุยเพื่อให้ทราบสิ่งที่เด็กคิดหรือรู้สึกอย่างไร ใช้คำพูดเพื่อให้เด็กกลับมา มีสภาวะอารมณ์ที่สมดุล เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดการด้านอารมณ์ ความเข้าใจ และการแสดงออกที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ วรณดี หมูเย็น (2544) รูปแบบการสื่อสารทางบวกของครอบครัวกล่าวคือ พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ แล้วก็ให้เกิดความรัก ความเข้าใจกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดากับบุตร เช่น การให้คำชมเชย การตั้งใจฟังบุตรเล่าเรื่องต่างๆ เปิดโอกาสให้บุตรแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ การให้กำลังใจบุตร การพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดีอ่อนหวาน เป็นตัวทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้อย่างน่าเชื่อถือ เช่นเดียวกับกับ บัศวร วุฒิสักดิ์ชัยกุล (2546) พบว่า รูปแบบการสื่อสารทางบวกของมารดาส่งผลกระทบต่อปรีชาเชิงอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง คือการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กโดยแม่ ผานิตา บัวข้า (2547) พบว่า การตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กโดยแม่ทำนายพฤติกรรมการจัดการอารมณ์โกรธประเภทการหลีกเลี่ยง คือ การที่เด็กพยายามจะหลีกเลี่ยงหรือหนีจากคู่กรณี และการขอสนับสนุนจากผู้ใหญ่ คือ การที่เด็กทำให้บุคคลอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ทราบถึงสถานการณ์อารมณ์โกรธที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดนแฮม และคณะ (ผานิตา บัวข้า. 2547 : 43 ; อ้างอิงจาก Denham, et al. 1994. *Developmental Psychology*.) พบว่า การตอบสนองของทั้งพ่อและแม่ต่อการแสดงอารมณ์ของลูกในลักษณะที่เป็น การเสริมกำลังใจให้เกิดผลในทางลบ (เช่น การบอกให้เด็กหยุดแสดงอารมณ์) หรือการเพิกเฉยไม่สนใจต่ออารมณ์ของลูกนั้นเป็นตัวทำนายทางลบของความเข้าใจเรื่องอารมณ์ พบผลการวิจัยการจัดการกับอารมณ์ทางลบของเด็กในงานของ ไอเซนเบิร์ก เฟบ และเมอร์ฟี (ผานิตา บัวข้า. 2547 : 92 ; อ้างอิงจาก Eisenberg, Fabes & Murphy. 1996. *Child Development*. p. 2227) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองทางอารมณ์ของพ่อแม่กับความสามารถทางสังคมของลูก พบว่าการตอบสนองของแม่ต่อการแสดงอารมณ์ทางลบของลูกโดยการพยายามส่งเสริมให้ลูกแก้ไขปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้อารมณ์ไม่ดี และช่วยแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ส่งผลให้ลูกมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อน และจัดการกับอารมณ์ทางลบของตนเองด้วยวิธีทางบวก

นอกจากนี้พบว่า บุคลิกภาพแสดงตัวสามารถร่วมทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ อาจเกิดจากบุคลิกภาพแสดงตัวมีลักษณะของผู้ที่มีความรักและเป็นมิตรต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความรักผู้อื่น ชอบที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นหมู่คณะ กล้าที่จะแสดงความเป็นผู้นำหรือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในสังคม มีความว่องไวตื่นตัวมีความต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ ชอบสิ่งแวดล้อมที่ตื่นเต้นและท้าทาย มีความสนุกสนาน มีความสุข มีความหวังและมองโลกในแง่ดี ลักษณะของเด็กที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมากจะเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ทำให้มีประสบการณ์ทางอารมณ์มาก โอกาสเกิดการเรียน

รู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์ ความเข้าใจในอารมณ์ การจัดการและการตอบสนองทางอารมณ์กับผู้อื่นมากเช่นกัน ผลการวิจัยสอดคล้อง วันเพ็ญ อายุการ (2514 : 102) ซึ่งศึกษากับเด็กวัยรุ่นชาย พบว่าเด็กชายมีลักษณะแสดงตัวมากกว่าเด็กหญิง และผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้ง่ายและเป็นผู้นำที่ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีดาพรรณ ตริสารพร (2545 : 78) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 และพบว่าบุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ และบุคลิกภาพเก็บตัว การแสดงตัว การรับรู้ การตัดสินใจ และความรู้สึก นอกจากนี้ยังร่วมกันพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เช่นเดียวกับ วิธนา ถาวรโลหะ (2546) ทำการศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ กับความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพ และการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าบุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนสามารถร่วมทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ เมื่อเด็กแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งแสดงถึงวิถีจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น และการที่ใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดและการเรียน และพบว่าการที่เพื่อนให้การยอมรับ ยกย่อง ห่วงใยเอาใจใส่ ไว้ใจ วางใจ เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ซึ่งแสดงออกด้วยวาจาและท่าทาง หรือการกระทำ มีอิทธิพลต่อการเผชิญ และจัดการกับปัญหาในภาวะวิกฤติ เพราะจะช่วยให้บุคคลได้รับข้อมูล ได้กำลังใจ ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีอารมณ์มั่นคง เกิดความรู้สึกมั่นใจ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ดังนั้น การที่เพื่อนกระทำหรือแสดงความรู้สึกรัก ให้คุณค่า การยอมรับ การดูแลเอาใจใส่ ปลอดภัย และให้กำลังใจขณะที่เด็กกำลังมีอารมณ์ทางลบ ซึ่งเป็นตัวที่จะส่งเสริม หรือป้องกันการแสดงออกทางอารมณ์ทั้งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมที่อยู่ในสถานการณ์ตึงเครียดต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จันทราภา พูลสนอง (2546) ทำการศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน มีความใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันในกลุ่มเพื่อน การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ความห่วงใยซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งด้านการเรียนและด้านทั่วไป พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการสนับสนุนทางสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบปรีชาเชิงอารมณ์ ดังที่ เพ็ญศรี วรสมบัติ (2537) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของวัยรุ่นตอนต้น และยังพบว่าวัยรุ่นตอนต้นที่มีการสนับสนุนทางสังคมสูงมีพฤติกรรมเผชิญความเครียดดีกว่าวัยรุ่นที่มีการสนับสนุนปานกลางและต่ำ เช่นเดียวกับ รักชนก คชไกร (2541) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นตอนกลาง(มัธยมศึกษาปีที่ 5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญปัญหา และดวงเดือน มูลประดับ (2542 : 172-175) ได้

ศึกษาเรื่องการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น เช่น เดียวกันกับ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัว พบผลทำนองเดียวกับงานวิจัยต่างประเทศของ ดิลลอน (อรอนงค์ ทรงสกุล, 2544 ; อ้างอิงจาก Dillon, 1996. *Adolescent response to Parental Death from AIDS : The Role of Social Support (Immune Deficiency).*) ที่ศึกษาบทบาทของการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น ที่พ่อแม่เสียชีวิตจากโรคเอดส์ วัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงจะเผชิญปัญหาได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ในงานวิจัยการสนับสนุนทางสังคมกับปรีชาเชิงอารมณ์ ของลักขณา แพทยานันท์ (2542) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ ของนักศึกษาพยาบาล และยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถร่วมทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้ วีระวัฒน์ ปันนิตมัย และอุสา สุทธิสาคร (2542 : 118) ที่พบว่า การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์ เมื่อเวลามีปัญหาที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะทางปรีชาเชิงอารมณ์ และวีณา ถาวรโลหะ (2546) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ ของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 และการสนับสนุนทางสังคมพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ได้

ผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การสั่งสอนของบิดามารดาสามารถร่วมทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ อาจเนื่องจากการที่พ่อแม่พูดคุยเรื่องสาเหตุและผลของอารมณ์ต่าง ๆ สอนให้รู้จักจัดการอารมณ์และแสดงออกอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้การสอนให้เด็กรู้จักใช้อารมณ์ทางบวก มีประโยชน์ต่อการคิด และการเรียนของเด็กได้ การสอนเป็นการถ่ายทอดโดยตรงโดยใช้ภาษาพูดสื่อถึงความรู้สึกและอารมณ์ ในขณะที่การสอนของพ่อหรือแม่ เป็นการสอนให้รู้จักสาเหตุของอารมณ์ที่เกิดขึ้น เช่น เมื่อรู้สึกผิดหวังกับการเรียน ลูกจะแสดงท่าทางเสียใจ การสอนรู้จักผลที่เกิดจากการแสดงอารมณ์ เช่น การที่ลูกแสดงอาการหงุดหงิดกับเพื่อน จะทำให้เพื่อนไม่อยากคบด้วย แม่ยังสอนการจัดการอารมณ์และตอบสนองอารมณ์ผู้อื่น เช่น เมื่อลูกถูกเพื่อนล้อเลียนให้ทำท่าว่าไม่ทุกข์ร้อนเสีย สอนให้ไม่ตอบโต้ผู้อื่นที่กำลังโกรธอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ เดนแฮม (Denham, 1998 : 134) และคอปป์ (Kopp, 1989 : 347) ที่พบว่า ในการสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ของแม่ที่มีกล่าววิเคราะห์ อนุมานสาเหตุ กำหนดบทบาทของสถานการณ์กระตุ้นอารมณ์ ได้สนทนาถึงความคิดความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น รวมทั้งกล่าวเพื่อชี้แนะหรือควบคุมพฤติกรรม จะเป็นวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กทำการสำรวจและวินิจฉัยอารมณ์ของตนเองโดยตรง ซึ่งจะทำให้เด็กตระหนักถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีปฏิสัมพันธ์กับแม่มากขึ้น และกระตุ้นให้เด็กหันความสนใจมาที่ข้อมูลทางอารมณ์ที่ได้รับรู้ และทำการจัดกระบวนการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างเหตุการณ์และอารมณ์ แล้วพยายามเลือกวิธีที่จะใช้ในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ดังนั้นการสั่งสอนของพ่อแม่ที่เหมาะสมจึงมีผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ (ผาณิตา บัวขาว, 2547 : 91 – 92)

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเด็กมีปรีชาเชิงอารมณ์สูงอยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่ตอบสนองอารมณ์ของลูกอย่างเหมาะสม พ่อแม่พูดคุย สอนเด็กในเรื่องของอารมณ์ เด็กที่มีบุคลิกภาพแสดงตัว ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องอารมณ์จากสังคมมาก และเด็กที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนเป็นที่ยอมรับ ห่วงใยเอาใจใส่ และความเข้าใจจากเพื่อน

สมมติฐานที่ 2 " นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดี มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนในกลุ่มอื่น "

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สำหรับตัวแปรปรีชาเชิงอารมณ์ และเมื่อพิจารณา

ปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีลักษณะตรงข้าม แต่ระดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแตกต่างกัน มีปรีชาเชิงอารมณ์ไม่ต่าง ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การได้รับถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมากมีปรีชาเชิงอารมณ์สูง พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดปรีชาเชิงอารมณ์จากครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ได้แก่ การพูดสอนของพ่อแม่ การเป็นแบบอย่างในการแสดงและจัดการกับอารมณ์ และการตอบสนองอารมณ์ของพ่อแม่ต่อเด็ก ซึ่งล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เด็กจะเรียนรู้และซึมซับทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้รับรู้ สอดคล้องกับ มานูเอล มาร์ติเนซ พอนส์ (ญาดา หลาวเพชร. 2544 : 72 ; อ้างอิงจาก Manuel Martinez-Pons. 1998. *Parental inducement of emotional Intelligence*. p. 22-23) ได้ศึกษาถึงบทบาทของบิดามารดาที่มีผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ของเด็กนักเรียนเกรด 7 และเกรด 8 อายุ 11-15 ปี จำนวน 109 คน โดยพฤติกรรมของบิดามารดาประกอบด้วยพฤติกรรมด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านการเป็น ตัวแบบ การสนับสนุนส่งเสริม การฝึกหัดให้คำแนะนำ และการให้รางวัล โดยผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ของบิดามารดา สามารถทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับบราวน์ และคนอื่นๆ (ชิตกมล สังข์ทอง. 2536 ; อ้างอิงจาก Brown, et al. 1989 : 8-10) ได้ศึกษาพบว่า เด็กจะทำตามที่ตัวแบบกระทำและพูดชักชวนร่วมด้วยมากกว่าตัวแบบที่พูดชักชวนแต่ไม่กระทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งผล

การวิจัยเหล่านี้มีความสำคัญและเป็นข้อเตือนใจให้เห็นว่าบิดามารดาที่ให้การอบรมสั่งสอนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลต่อการกระทำของเด็กมากเท่ากับการแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เช่นเดียวกันกับ ผานิดา บัวขำ (2547) ศึกษาการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่กับพฤติกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กวัยก่อนเรียน: เปรียบเทียบระหว่างเด็กไทยกับเด็กญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พบว่า การเป็นตัวอย่างแสดงอารมณ์โกรธของแม่ สามารถทำนายพฤติกรรมจัดการอารมณ์โกรธประเภทแก้แค้น การยืนยันความคิดของตน การปลดปล่อยอารมณ์ การหลีกเลี่ยง การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ การสอนเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่สามารถทำนายพฤติกรรมจัดการอารมณ์โกรธประเภทการยืนยันความคิดของตน การปลดปล่อยอารมณ์โกรธ การหลีกเลี่ยง การขอการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการแสดงความไม่ชอบ ส่วนการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์โกรธของเด็กโดยแม่สามารถทำนายพฤติกรรมจัดการอารมณ์โกรธประเภทการหลีกเลี่ยง และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของบิดามารดากับบุตร เป็นหลักฐานที่สำคัญที่เชื่อได้ว่าการถ่ายทอดทางอารมณ์จากพ่อแม่ไปสู่ลูก ดังที่ เดนแฮม (วิลาสลัทธิ วัชรวัลลี. 2543 : 74 ; อ้างอิงจาก Denham. 1989. *American Journal of Orthopsychiatry*. p. 368-376) พบว่า แม่ที่แสดงอารมณ์ทางบวก มักมีลูกวัยเตาะแตะที่มีอารมณ์ทางบวกมากกว่าทางลบ แม่ที่แสดงอารมณ์กับลูกบ่อยๆ มักมีลูกที่แสดงอารมณ์ทางลบ และมีอารมณ์ทางบวกน้อย เมื่อเทียบกับแม่ที่ไม่ค่อยได้แสดงอารมณ์ การพูดคุยกับลูกด้วยน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยอารมณ์ดี อ่อนหวาน สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ลาร์สัน และริชาร์ด (งามดา วรินทร์านนท์ และคนอื่นๆ. 2544 : 116-117 ; อ้างอิงจาก Larson and Richards. 1994. *Journal of Research on Adolescence*. p. 567-583) ได้เสนอแนวความคิดว่า สมาชิกในครอบครัวเดียวกันจะมีการนึกคิดเกี่ยวกับสภาวะที่เป็นจริงคล้ายกัน มีค่านิยมร่วมกัน มีการรับรู้ความเป็นไปในโลกเหมือนกัน และมีแนวโน้มทางอารมณ์คล้ายคลึงกัน และทำการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ว่า วัยรุ่นมีสภาวะทางอารมณ์ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับอารมณ์ของผู้ปกครองหรือไม่เพียงใด สำหรับอารมณ์ความรู้สึกในรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป (Global Emotion) นั้นพบว่า อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ของมารดาอย่างชัดเจน อารมณ์ของวัยรุ่นตอนกลาง (เกรด 7 – 8) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับอารมณ์ของมารดาและบิดาอย่างเด่นชัด ขณะที่อารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น (เกรด 5 – 6) มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ของบิดาและมารดาไม่ชัดเจน เมื่อศึกษาอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันหรือชั่วขณะที่อยู่ด้วยกัน (Immediate Emotion) พบว่า วัยรุ่นหญิงมีอารมณ์ประเภทนี้สอดคล้องกับบิดาอย่างเด่นชัด ส่วนวัยรุ่นชายมีอารมณ์ประเภทนี้สอดคล้องกับบิดาและมารดาอย่างเด่นชัด และวัยรุ่นตอนกลางมีอารมณ์คล้ายคลึงกับบิดาอย่างชัดเจน แต่มีอารมณ์เกี่ยวข้องกับมารดาอย่างไม่เด่นชัด นอกจากนี้ยังพบว่า อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงสามารถถ่ายทอดสู่บิดามารดาได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะวัยรุ่นหญิงมักบอกกล่าวเรื่องราวส่วนตัวที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นเป็นบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นชาย ด้วยการสื่อสาร

อย่างใกล้ชิดทำให้อารมณ์ของวัยรุ่นหญิงมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของบิดามารดาโดยเฉพาะกับฝ่ายบิดา และอารมณ์ของบิดามีอิทธิพลต่ออารมณ์ของบุตรชายและภรรยาเนื่องจากอยู่ในตำแหน่งผู้มีอำนาจในครอบครัว และวัยรุ่นชายมักจะอ่อนไหวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวมากกว่าวัยรุ่นหญิง ซึ่งไม่สอดคล้องกับทัศนะของ ซาร์นี (Saarni. 1999 : 64-69) พบว่า ความมากน้อยในการพูดคุยเกี่ยวกับอารมณ์ภายในครอบครัวไม่สามารถคาดว่าจะส่งผลโดยตรงต่อความเข้าใจและการแสดงออกของเด็กในภายหลัง ความแตกต่างของบิดามารดาและตัวแปรอื่นๆ เช่นโครงสร้างของครอบครัว ลักษณะอารมณ์ของพี่น้อง ระดับการศึกษา รวมทั้งสภาวะอารมณ์ บทบาททางเพศ และสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม แต่ละตัวแปรมีกลไกที่จะส่งผลต่อการถ่ายทอดทางอารมณ์แก่เด็กแตกต่างกัน และนอกจากนี้ยังพบความแตกต่างของผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ เพศ สภาวะอารมณ์หรือบุคลิกภาพ วัฒนธรรม สภาวะโรค และปัญหา จึงยากเพราะเป็นลักษณะเฉพาะเรื่องในการพัฒนาเฉพาะบุคคล และสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมากมีปรีชาเชิงอารมณ์สูง การที่เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางสังคมจากเพื่อนในเรื่องการเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ประโยชน์จากอารมณ์เพื่อการเรียนและเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จ โดยวิธีการสังเกตเห็นเพื่อนแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ และอีกวิธีเมื่อเด็กแสดงอารมณ์ทางกาย และวาจาในสถานการณ์ต่างๆ แล้วเพื่อนให้การยอมรับ ยกย่อง ห่วงใยเอาใจใส่ ไว้วางใจ เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ซึ่งแสดงออกด้วยวาจาและท่าทาง หรือการกระทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน จันทะพรม (2546) พบว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน มีผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ และอิทธิพลของเพื่อนในด้านลักษณะการเลือกคบเพื่อน กระบวนการคิดการตัดสินใจและสภาวะอารมณ์ กิจกรรมและความสนใจ และการเลียนแบบพฤติกรรม มีผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ เด็กวัยรุ่นจะรู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมาก ฉะนั้นอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนจึงมีต่อเด็กมากเช่นเดียวกัน การคบเพื่อนเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างหนึ่งของเด็กวัยรุ่น การเลือกเพื่อนของเด็กวัยรุ่นโดยมากมักจะเลือกผู้ที่มีรสนิยมตรงกัน มีทัศนคติคล้ายคลึงกัน เช่นเดียวกับ สมพร สุทัศน์ย์ (2529) พบว่าอิทธิพลกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุดมากกว่าการอบรมเลี้ยงดู ถ้าเข้ากลุ่มที่ทำตัวเป็นประโยชน์ต่อสังคม วัยรุ่นจะเลียนแบบพฤติกรรมสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม อุทิศตนเพื่อส่วนรวม ถึงอย่างไรก็ตามยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าครอบครัวมีความสำคัญน้อยกว่าเพื่อนของเด็กในช่วงวัยรุ่น ดังที่ แมนเทล (हरषा लेहसेरकुल. 2537 : 69 ; อ้างอิงจาก Mantell. 1974) กล่าวว่า แม้กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่น แต่กลุ่มเพื่อนเหล่านี้มิได้มีบทบาทในฐานะผู้ก่อกำเนิดทัศนคติและค่านิยมต่างๆ กลุ่มเพื่อนทำหน้าที่เพียงสนับสนุนหรือเป็นแรงเสริมค่านิยมตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งได้เกิดขึ้นและพัฒนามาก่อนแล้วจากครอบครัวนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มเพื่อนก็ยังมีอิทธิพลต่อการแสดงออกหรือพฤติกรรมของวัยรุ่นมาก เปรียบเสมือนดาบ 2 คม ถ้าคบเพื่อนไม่ดีอาจถูกพาไปในทางดกดำ แต่ถ้าวคบเพื่อนดีก็ช่วยเสริมให้การสนับสนุน เช่นเดียวกับการแสดงอารมณ์ เด็กที่อยู่ในกลุ่ม

เพื่อนที่แสดงอารมณ์ออกมาไม่เหมาะสม ไม่ควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่เข้าใจอารมณ์ของตนและผู้อื่น ซึ่งแสดงออกทั้งทางกาย วาจา เช่นการทะเลาะวิวาท การใช้คำพูดแสดงอารมณ์ซึ่งเป็นแบบอย่างที่เกิดขึ้นได้ในกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ การเรียนรู้จากตัวแบบหรือการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้ทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนซึ่งเป็นแรงเสริมในการได้รับการถ่ายทอดทางสังคม ดังที่ ทะเนงค์ สุขเกษม (2544) พบว่าการปฏิบัติตัวของเพื่อน ด้านการให้แรงเสริมพฤติกรรมก้าวร้าวจากกลุ่มเพื่อน โดยจะได้รับคำชมเชยหรือการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น พูดคำหยาบคาย สื่อตัวแบบจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าว และร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมก้าวร้าวทางกายและวาจา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร สุทัศน์ย์ (2530) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร พบว่าตัวแปรกลุ่มที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุดได้แก่ อิทธิพลจากเพื่อน และยังพบว่าการให้แรงเสริมของเพื่อนส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง คือเมื่อเด็กก้าวร้าวแล้วได้รับแรงเสริมเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง ซึ่งการให้แรงเสริมในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมให้แรงเสริมเมื่อเพื่อนแสดงความก้าวร้าว เช่นแสดงความพอใจ เช่น ยิ้ม ตบไหล่ เชียร์กระตุ้นให้ทำมากขึ้น การชมเชยด้วยคำพูด เข้าร่วมด้วย ยกนิ้วให้ หัวเราะชอบใจ คำเหน็บเตียน การเยาะเย้ย เป็นต้น

ช่วงวัยรุ่นเป็นวัยต้องการความเป็นส่วนตัว อิสระทางความคิดและการกระทำ และเป็นวัยที่ต้องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวมากขึ้นกว่าวัยเด็ก และบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดและอยู่ในวัยเดียวกัน คือกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นจะคลุกคลีและใกล้ชิดกับเพื่อนมากที่สุด การรวมกลุ่มทำให้วัยรุ่นมีความคิดเหมือนกัน มีทัศนคติคล้ายกัน มักจะทำอะไรเหมือนกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าวัยรุ่นรวมกลุ่มอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดี ก็จะทำให้เด็กคนนั้นมีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะเพื่อนจะถ่ายทอดเทคนิคการทำผิด โดยเล่าสู่กันฟัง ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (อัษฎา ลิ้มไพฑูรย์. 2521 : บทคัดย่อ) หรือคอยช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้กระทำผิด และวัยรุ่นต้องการให้เพื่อนยอมรับตนจึงต้องมีพฤติกรรมเหมือนกับเพื่อนในกลุ่ม

ส่วนความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแตกต่างกัน ไม่ทำให้มีปรีชาเชิงอารมณ์ต่างกัน เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. 2536) ถ้าสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรดี บุตรย่อมเชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมในครอบครัว ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา ตามการรับรู้ของบุตรก็เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าบุตรอยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีความตึงเครียดต่อกันย่อมกระทบถึงสภาวะอารมณ์ของบุตรได้ ดังนั้น สัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อกับแม่จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่น่าจะส่งผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ของบุตรด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2546) ที่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการอบรมเลี้ยงดูไปยังปรีชาเชิงอารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์ (2545 : 55) ที่ได้ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีจะก่อให้เกิดการมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคคลในครอบครัวมีอิทธิพลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดี และมีการอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความรัก ความเข้าใจ มีเหตุผลและสนับสนุน ตรงข้ามกันถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่จะเข้มงวดกับลูกมาก ไม่มีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าเรื่องการคบเพื่อน บุคลิกภาพ ความเป็นอิสระ การศึกษา ซึ่งความขัดแย้งทั้งหลายทำให้เด็กมีอารมณ์รุนแรง ขาดความสุขและความรู้สึกตนเองมีความผิด จึงข่มใจให้สงบหรือควบคุมสติของตนเองไว้ไม่ค่อยได้

จากผลการวิจัยที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดทางอารมณ์ไปสู่ลูกอย่างเด่นชัด ทั้งการสั่งสอน การเป็นแบบอย่าง และการตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของลูก และวัยนี้มีเพื่อนเข้ามามีความสำคัญต่อเด็กมาก ทำให้เพื่อนมีบทบาทในการถ่ายทอดทางอารมณ์มากขึ้น กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความเข้าใจอารมณ์ โดยการเป็นแบบอย่าง และการสนับสนุนทางอารมณ์ กลุ่มเพื่อนทำหน้าที่เพียงสนับสนุนหรือเป็นแรงเสริมการแสดงและจัดการอารมณ์ ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งได้เกิดขึ้นและพัฒนามาก่อนแล้วจากครอบครัว

สมมติฐานที่ 3 “นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และมีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่าในกลุ่มอื่น”

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง พบว่า พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรบุคลิกภาพแสดงตัวสำหรับตัวแปรปรีชาเชิงอารมณ์ และเมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ 2 ตัวแปร พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาผลหลักของตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว ตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อน และตัวแปรบุคลิกภาพแสดงตัว พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนอย่างเหมาะสมมาก และกลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีลักษณะตรงข้าม ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูง ได้ผลเช่นเดียวกับการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ส่วนกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวน้อยนั้น อาจเป็นเพราะเด็กที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมากมัก

มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ทำให้มีประสบการณ์ทางอารมณ์มาก โอกาสเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงออกทางอารมณ์ ความเข้าใจในอารมณ์ การจัดการและการตอบสนองทางอารมณ์กับผู้อื่นมากขึ้นกัน จุง (Jung, 1923) กล่าวว่า บุคคลที่สนใจโลกภายนอก มีความรู้สึกไวต่อปทัสถานและความต้องการของสังคม เป็นคนเปิดเผย ร่าเริง ปรับตัวได้ดีในสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีความเชื่อมั่นในตนเอง บนรากฐานของเหตุผลและความจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ ไอเซนค์ (Fontana, 2000 : 101-102 ; citing Eysenck.. 1992. *Personality and Individual Differences*. p. 667-673) ยอมรับนิยามของจุงว่า คนที่แสดงตัว (Extrovert) เป็นบุคคลที่มีแนวโน้มที่มุ่งสู่ประสบการณ์ภายนอก และเกี่ยวข้องกับบุคคลที่แสดงตัวเต็มที่ เป็นคนที่พร้อมในการติดต่อทางสังคม ชอบกิจกรรมทางร่างกาย ชอบการเปลี่ยนแปลงและมีความหลากหลายในชีวิต เป็นคนที่ถูกกระตุ้นทางอารมณ์ได้ง่ายแต่ไม่ลึกซึ้งมากนัก มักเป็นคนที่วัดถุณนิยม ใจแข็ง และเป็นอิสระจากข้อห้ามทางสังคม ในทำนองเดียวกัน คอสตา และแมคแคร (วัลภา สมายยิ่ง, 2542 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Costa & Mc Crae, 1992. *Revised NEO Personality Inventory and Neo Five-Factor Inventory : Professional Manual*. p. 13-18) ได้ให้ความหมายบุคลิกภาพแสดงตัวว่า เป็นผู้ที่มีความรักและเป็นมิตรต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความรักผู้อื่นอย่างแท้จริง ความชอบที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่เป็นหมู่คณะ ผู้ที่มีความว่องไว ตื่นตัว มีความต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ ผู้ที่ชอบสิ่งแวดล้อมที่มีสีสันสดใส ผู้ที่มีความสนุกสนาน มีความสุขมีความหวังและมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพด้านดีของบุคคลมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลสองคนได้มาก อาทิเช่น ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relational Competence) ความสามารถในการร่วมความรู้สึกหรือติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) และความสามารถในการหยั่งลึกถึงความคิดของบุคคลอื่น (perspective Taking) ซึ่งหมายถึง การเข้าใจความคิดของผู้หนึ่งผู้ใดด้วยการจินตนาการสวมบทบาทของผู้นั้น (งามตา วนินทานนท์ และคนอื่นๆ, 2544 : 44) ดังนั้น จึงเชื่อได้ว่าบุคลิกภาพแสดงตัวมีส่วนให้เด็กได้รับการเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ กับบุคคลในสังคมที่ตนได้พบปะสังสรรค์ด้วย ผลการวิจัยสอดคล้องกับ วันเพ็ญ อายุการ (2514 : 102) ที่ศึกษาเด็กวัยรุ่นชาย พบว่าเด็กชายมีลักษณะแสดงตัวมากกว่าเด็กหญิง และผู้ที่มีลักษณะแสดงตัวสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้ง่ายและเป็นผู้นำที่ดี และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับปรีดาพรรณ ตรีสารพร (2545 : 78) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 บุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ และบุคลิกภาพเก็บตัว การแสดงตัว การรับรู้ การตัดสินใจ และความรู้สึกสามารถรวมพยากรณ์ปรีชาเชิงอารมณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เช่นเดียวกับวิภา ภาวโรหะ (2546) ที่ทำการศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ กับความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพ และการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าบุคลิกภาพแสดงตัวมีความสัมพันธ์บวกกับปรีชาเชิงอารมณ์ และสอดคล้องกับ เมเยอร์ และคณะ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2546 : 37 ; อ้างอิงจาก

Mayer and others. 1990. *Journal of personality assessment*.) ได้ศึกษาการอ่านอารมณ์จากการมองภาพสิ่งเร้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งการวัดองค์ประกอบของปรีชาเชิงอารมณ์ พบว่า การอ่านอารมณ์จากภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจผู้อื่น และมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพการแสดงตัวและการแสดงความรู้สึก

จากผลการวิจัยที่กล่าวมา บุคลิกภาพของวัยรุ่นตอนต้น เด็กที่มีลักษณะแสดงตัวเป็นมิตรกับผู้อื่น ชอบอยู่ร่วมและพูดคุยกับผู้อื่น มีความเป็นผู้นำ มีความกระตือรือร้น ชอบอยู่ในที่มีกิจกรรมทำตลอดเวลา สนุกสนาน และมองโลกในแง่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมด้านอารมณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม เป็นผู้มีประสบการณ์ทางสังคม ทำให้มีทักษะทางสังคมด้านอารมณ์สูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวมาก นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนมาก นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีปรีชาเชิงอารมณ์มาก และการตอบสนองของบิดามารดาต่อการแสดงอารมณ์ของบุตร บุคลิกภาพแสดงตัว การสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อน และการสั่งสอนจากบิดามารดาด้วยกันทำนายปรีชาเชิงอารมณ์ได้

1. ในการปฏิบัติของพ่อแม่ในการตอบสนองอารมณ์ของเด็ก เมื่อเด็กแสดงอารมณ์ทางลบ เช่น เอะอะโวยวาย พุดไม่สุภาพ พ่อแม่ควรระงับอารมณ์โกรธ แสดงอาการสงบ ควรแสดงความห่วงใย เห็นใจ รับฟังความรู้สึก และความต้องการของเด็ก โดยพูดคุยกับเด็กจนเด็กอารมณ์สงบ

2. การสั่งสอนในเรื่องอารมณ์ พ่อแม่ควรพูดคุยกับเด็กและมีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับเด็กให้มากขึ้น พุดคุยในเรื่องอารมณ์ให้เด็กรู้จักสาเหตุของการเกิดอารมณ์ ผลของการแสดงอารมณ์ และสอนวิธีแสดงอารมณ์ที่เหมาะสม การจัดการอารมณ์ตนเองและการตอบสนองอารมณ์ผู้อื่น ขณะดูละครโทรทัศน์ ประสบเหตุการณ์จริง หรือจากภาพต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้โดยตรงจากคำสอนของพ่อแม่

3. เด็กที่บุคลิกภาพแสดงตัวมาก มีปรีชาเชิงอารมณ์สูง พ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสร่วมและทำกิจกรรมกับเพื่อน เป็นมิตรกับผู้อื่น ฝึกความเป็นผู้นำ มีความกระตือรือร้น มีส่วนทางการภายในครอบครัว และสนุกสนานร่าเริง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การแสดงและการจัดการอารมณ์ การตอบสนองอารมณ์ต่อกัน

4. การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์ที่เด็กได้รับจากเพื่อน แสดงว่ากลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อปรีชาเชิงอารมณ์ ไม่น้อยกว่าครอบครัว นอกจากถ่ายทอดด้วยความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก ยอมรับ และให้การช่วยเหลือสนับสนุนเด็กในการแสดงออกทางอารมณ์ ทั้งนี้พ่อแม่ควรหมั่นสังเกตกลุ่มเพื่อนที่เด็กเลือกคบ ลักษณะการคบเพื่อนของเด็ก เพราะถ้ามีเพื่อนเกเร ก้าวร้าว หรือแสดง

อารมณ์ที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เด็กเห็นแบบอย่างที่ไม่ดี นอกจากนี้เด็กได้รับความไว้วางใจ เข้าใจ และยอมรับจากเพื่อน และเด็กจะทำตามอย่างเพื่อนและให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก รู้สึกว่าเพื่อนเข้าใจในตัวเองมากกว่าพ่อแม่ ดังนั้น พ่อแม่ต้องใส่ใจกับเพื่อนของลูกทุกคน โดยให้ความเอาใจใส่ และสร้างความสัมพันธ์กับลูก และความสัมพันธ์กับเพื่อนของลูก รวมทั้งผู้ปกครองของเพื่อนลูก ถ้ามได้ถึงเพื่อนหรือพ่อแม่ของเพื่อนลูกที่เคยพบหรือรู้จัก จะทำให้เด็กรู้สึกว่าพ่อแม่เอาใจใส่ เข้าใจ ไม่ต่อต้านตัวเด็กและเพื่อน ควรให้คำแนะนำสั่งสอนเรื่องลักษณะการคบเพื่อนที่เหมาะสมแก่เด็ก โดยไม่จู้จี้กับเด็กมากเกินไป และที่สำคัญพ่อแม่ต้องแสดงอารมณ์ทางบวกอย่างสร้างสรรค์ ควรมัดระวังคำพูด และการกระทำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวของตัวแทนการถ่ายทอดจากพ่อแม่ และญาติพี่น้อง ในสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน
2. ทำการวิจัยแบบระยะยาว เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปรีชาเชิงอารมณ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนของวัยรุ่น หลายระดับ ได้แก่วัยรุ่นต้น ตอนกลาง และตอนปลาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และเห็นแนวโน้มของปรีชาเชิงอารมณ์
3. ทำการศึกษาตัวแปรการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากสถานศึกษา
4. ทำการศึกษากการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากเพื่อนร่วมกับทัศนคติต่อเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่มีผลต่อปรีชาเชิงอารมณ์
5. ทำการศึกษาปรีชาเชิงอารมณ์ เมื่อพิจารณาตามความแตกต่างของพ่อแม่ และปัจจัยอื่นๆ เช่น โครงสร้างครอบครัว สภาพครอบครัว การศึกษาของพ่อแม่ ลักษณะอารมณ์ของพี่น้อง ความแออัดของที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมรอบบ้าน เป็นต้น
6. ทำการศึกษองค์ประกอบของปรีชาเชิงอารมณ์ เช่น การตอบสนองอารมณ์ผู้อื่น การจัด การอารมณ์ การแสดงอารมณ์ และการใช้ประโยชน์จากอารมณ์ ในสภาวะอารมณ์ต่างๆ เช่น อารมณ์โกรธ อิจฉาริษยา และอารมณ์เศร้าเสียใจ เป็นต้น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปรีชาเชิงอารมณ์ในองค์ประกอบย่อย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัญชลี ณรงค์ราช. (2543). ปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นชายที่ทำผิดกฎหมาย ในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในเขตภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). สุขภาพจิตดีด้วยอีคิว. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- กรรณิการ์ สิทธิศักดิ์. (2522). อิทธิพลของตัวแบบและการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมกาเปลี่ยนแบบของเด็กระดับอนุบาล. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา มะโนนิก. (2538). พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวต่อการตอบสนองของเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดกฎหมาย. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติศักดิ์ เชื้ออาษา. (2536). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมบางประการกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกื้อกุล ทาสี. (2524). ลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ใน เอกสารการประชุมวิชาการสุขภาพจิตประจำปี ครั้งที่ 34 โรงพยาบาลสงฆ์.
- คุณธรรม ตัลยพงษ์. (2542). การศึกษาคุนลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในมหาวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- งามตา วนินทานนท์. (2529). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการด้านการหยั่งลึกทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัยฉบับที่ 36. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์. (2534). ครอบครัวกับการปลูกฝังหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางพุทธศาสนาแก่เยาวชน. ใน ประมวลบทความและผลงานทางพฤติกรรมศาสตร์ เนื่องในวันครบรอบ 36 ปี. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์. (2536). ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร. รายงานการวิจัยฉบับที่ 50. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์; และคนอื่นๆ. (2544). การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จกกลนี้ ดุษฎีเจริญ. (2540). สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต; และ คนอื่น. (2521). พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จันทร์ภา พูลสนอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. (2540). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตสุภา ไวยาวรรณ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาและเชาวน์อารมณ์ในเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2546). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของเชาวน์อารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ฉวีวรรณ แก้วพรหม. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมที่รับรู้กับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ศุภศาสตรมหาบัณฑิต. (การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์. (2545). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนมน สุขวงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ศุภศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชิตกมล สังข์ทอง. (2536). การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ศุภศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2516). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพการแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเอง กับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- ญาดา หลาวเพชร. (2544). บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณุชนา เอื้อสิริมนต์. (2544). เชาวน์อารมณ์ของผู้นำในวงการธุรกิจประกันชีวิต. วิทยานิพนธ์ ศุภศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. (2536). ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่น ที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. (2540). ความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย : การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2524). *ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 26. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน มุลประดับ. (2541). *แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543, สิงหาคม). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา*. *พฤติกรรมศาสตร์*. 5(1) : 19 – 35.
- ทศพร มณีศรีขำ; และนิรันดร์ จุลทรัพย์. (2542). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงถึงความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วิทยานิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- ทะนงค์ สุขเกษม. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การปฏิบัติตัวของเพื่อน และสื่อกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. (วิจัยและสถิติการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2544). *ปัจจัยด้านจิตสังคมของผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัดดาว ลิ้มพะสุด. (2543). *แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพในครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (สังคมวิทยาประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2542). *จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- นงนุช โรจนเลิศ. (2533). *การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นพวรรณ โชติบัณฑิต. (2531). พฤติกรรมเบี่ยงเบน : การวิเคราะห์และการป้องกัน. (เอกสารฉบับพิเศษวันครบรอบปีที่ 33 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร. (2539). สัมพันธภาพของพ่อแม่-ลูก กับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทา สุริรักษา. (2542, กันยายน-ตุลาคม). "การใช้ EQ กับตนเอง ครอบครัวและการทำงาน," จัดหางานปริทัศน์. 4(5) :34 – 37.
- . (2542, 27 มิถุนายน). ปลุกพ่อแม่รู้จักพัฒนาอิคิวเด็กไทย. ไทยรัฐ. หน้า 19.
- เนาวรัตน์ เหลือรัตนเจริญ. (2541). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2524). สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัวสร วุฒิสักดิ์ชัยกุล. (2546). รูปแบบการสื่อสารของมารดาที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประชัน จันทรสุข. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพิศ จันทรพิฤกษา. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและการมีส่วนร่วมในสังคม กับความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยพร ดวงทอง. (2539). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการแสดงตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ปรีดาพรรณ ดรีสาทร. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ของนักศึกษา
ชั้นปีที่4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
(จิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ. (2545). การสร้างและพัฒนามาตรวัดปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนา
สำหรับวัยรุ่นไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 84. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผาณิตา บัวข้า. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมเรื่องอารมณ์โกรธโดยแม่กับ
พฤติกรรมการจัดการอารมณ์โกรธของเด็กก่อนวัยเรียน: เปรียบเทียบระหว่างเด็กไทยกับเด็ก
ญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (การวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ. (2534). ลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น.
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฝนทอง พันธุ์ถ้วน. (2541). กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแปลงเพศ
ของสาวประเภทสอง. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. (2527). ระเบียบวิธีวิจัยตามกรอบแนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม.
ใน เอกสารประกอบการบรรยายวิชาจิตวิทยาสังคมพิศดาร. คณะสังคมวิทยาและมานุษย
วิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. (2533). ทศนคติของบิดาต่อบทบาทของการเป็นบิดาและความสัมพันธ์
กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พจนีย์ สิทธอำพรพรรณ. (2540). พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทย วัย4-8ปี.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพา หอมจันทร์. (2528). การขัดเกลาทางสังคมของครอบครัวในชุมชนแออัดของ
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2539). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงในครอบครัว และความก้าว
 ร้ายของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
 ถ่ายเอกสาร.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- พลาภรณ์ จันทร์ขามเรียบ. (2540). สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิต
 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัทธยา สายหู. (2529). กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พาสณา ผโลศิลป์. (2535). การสำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร. วิทยา
 นิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. (2544). บทบาทบิดา บทบาทมารดา และการปรับตัวกับเพื่อนของ
 วัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพยาร์ ผลภาค. (2539). บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อน กับความรู้สึก
 มีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัว และสัมพันธ์ภาพใน
 ครอบครัวต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชนก คชไกร. (2541). ความเครียด บุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง แรงสนับสนุนทางสังคม กับพฤติ
 กรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรมสามัญศึกษา
 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- รัชนิย์ อุดชาชน. (2540). สภาวะจิตสังคมของเด็กชายที่กระทำผิดกฎหมาย. วิทยานิพนธ์
 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (สุขภาพจิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

รัตติภรณ์ จงวิศาล. (2542, สิงหาคม). แนะนำหนังสือ Emotional Intelligence at Work.

พฤติกรรมศาสตร์. 5(1) : 89-94.

ลลิตา ภูบำรุง. (2544). รูปแบบพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตสมรสของบิดามารดา กับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ลักขณา แพทยานันท์. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางจิตวิญญาณกับเขาวนอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัด กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ทศนา ทองภักดี. (2542, สิงหาคม). รูปแบบการแสดงความรักของมารดา ที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก. พฤติกรรมศาสตร์. 5(1) : 81-88.

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร; และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2524). ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 25. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; ประทีป จินเง้; และคนอื่นๆ. (2539). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 60. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. (2530). บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด. รายงานการวิจัยฉบับที่ 37. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วจิราภรณ์ ไชยรัตน์. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วนิดา แซ่ตั้ง. (2528). การแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วรรณดี หมูเย็น. (2544). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

/วรรณะ บรรจง. (2537). ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.

(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

(วรรณิ วรรณชาติ. (2541). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบเพื่อนแบบเสี่ยงเอดส์ ของนักศึกษาชายในมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต.

(การวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

วันเพ็ญ อายุการ. (2512). การศึกษาลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่แสดงออกถึงบุคลิกภาพกับตัวหรือแสดงตัวกับการยอมรับตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. อัดสำเนา.

/ วันชัย มีกลาง. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วัลภา สบายยิ่ง. (2542). ปัจจัยด้านการตั้งเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้จำหน่ายตรง. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วินัดดา ปิยะศิลป์. (2540). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักปลัดนายกรัฐมนตรี.

วิริติ ปานศิลา. (2542). การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะและการรับรู้เกี่ยวกับบทบาท ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบล ในภาคเหนือของประเทศไทย. ปรินูญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

/ วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542, สิงหาคม). การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน. พฤติกรรมศาสตร์. 5(1): 37-51.

----- (2543). ความสามารถทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: ชมรมผู้สนใจ EQ.

- วชิรภรณ์ มอนเต้. (2546). ผลของการอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศในครอบครัวที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วินัส ศรีศักดิ์. (2545). พฤติกรรมครอบครัวที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพทางอารมณ์ของวัยรุ่นในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- วีณา ถาวรโลหะ. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์กับความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วีรวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542, สิงหาคม). เขาวนอารมณ์ดัชนีวัดความสำเร็จในชีวิต. แนวและจิตวิทยาการศึกษา. 1(2) : 15-17.
- . (2542). ดัชนีวัดความสุขความสำเร็จในชีวิต. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ศักดิ์ชัย สุรกิจบวร. (2545). จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: สุวิทย์สาส์น.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- ศิริบุรณ์ สายโกสม. (2532). ความสัมพันธ์ในครอบครัวและความก้าวร้าวของวัยรุ่น. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- ศิริพร สถิตย์ถาวร. (2540). ผลของการให้ข้อมูล และการสนับสนุนอารมณ์ต่อความวิตกกังวลก่อนการผ่าตัดของผู้ป่วยที่มีความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกคน แตกต่างกัน. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก
- ศรีรัตน์ ชฎอนันต์. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์ของพ่อแม่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศุภกิจ เจริญสุข. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังพฤติกรรมเผชิญสถานการณ์ชีวิตและการสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดในบทบาทตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. (การพยาบาลศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก ชัชวาล. (2529). ความผูกพันที่มีต่อสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร สุทัศนีย์, ม.ร.ว. (2530). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2541). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน กำเนิด. (2520). การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก. ปรินูณานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์, และวิลาวรรณ พันธุ์พฤกษ์. (2542). คู่มือนักวิจัยสาธารณสุขระดับอำเภอ. ในเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ. หน้า 39. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- สุกานดา นิ่มทองคำ. (2535). ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูณานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเฒ. (2531). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุเชษฐ ม่าเหิรม. (2519). อิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน. ปรินูณานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันทา กาญจนพงศ์. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการอบรมเลี้ยงดู สภาพครอบครัว และกลุ่มเพื่อน ระหว่างเยาวชนชายที่ได้และไม่ได้กระทำผิด จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- สุพัตรา สุภาพ. (2529). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2531). *การขัดเกลาทางสังคม สังคมและวัฒนธรรม*. (เอกสารประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์.
- ✓ สุพัตรา สุภาพ. (2538). *เรื่องวุ่น...วัยรุ่นไฮเทค*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมิตรา นิธิสินประเสริฐ. (2540). *ปัจจัยด้านสุขภาพจิตกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุพงษ์ ชูเดช. (2534). *ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐี. (2541). *การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้และภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณี ทองรัมย์กุล. (2538). *การอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคมจากครอบครัว และลักษณะทางชีวสังคม ที่มีผลต่อความสามารถในการหยั่งลึกทางสังคมของเด็กก่อนวัยรุ่น (10-12ปี)*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุสินี อินสว่าง. (2516). *การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของเด็กวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางกับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ขปิลมัทน์; และคนอื่นๆ. (2533). *การศึกษาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อในเด็กและเยาวชนย่านชุมชนแออัด : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. คณะกรรมการพัฒนาชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ✓ โสภาพรรณ สุขเฟื่องฟู. (2545). *การโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปี 1 โรงเรียนพณิชยการสุโขทัยที่พ่อแม่ตอบสนองอารมณ์ด้านลบของบุตรแตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

- หรรษา เลหาเสรีกุล. (2537). การเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินัยกับลักษณะทางพุทธศาสนา. ปรินญาณินพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อดิรัตน์ วัฒนไพสิน. (2539). อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมต่อกระบวนการปรับตัวของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังไม่แสดงอาการ : การศึกษาพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร. ปรินญาณินพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. (การวิจัยหลักสูตรและพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- อมราวดี ณ อุบล. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม; และ อัจฉรา สุขารมณ. (2532). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรพินทร์ ชูชม; อัจฉรา สุขารมณ; และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542). การทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของชีวิตและคณะ. (เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องทฤษฎีและการวัดอีคิว). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. จัดสำเนา.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อ้อมเดือน สดมณี. (2540). จิตวิทยาสังคม. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัจฉรา ทองตัน. (2536). การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2534, 25 สิงหาคม). บทบาทของพ่อต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก. ใน ประมวลบทความและผลงานทางพฤติกรรมศาสตร์ เรื่องพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเนื่องในโอกาสวันครบรอบ 36 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อารมณ มัตตะเดช. (2543). การศึกษาการใช้กลไกการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- / อารียา นุชอนงค์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับความก้าวร้าวของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์มหาบัณฑิต. (คหกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อรุณี โอสธานนท์. (2529). ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุษา ศรีจินดารัตน์. (2533). พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอีโก้ที่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของการทำงานและการรับรู้คุณค่าของศาสนา ในวัยรุ่นภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อุสา สุทธิสาคร. (2542). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ กับการสร้างความสำเร็จในชีวิต. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา รุ่นที่ 2.
- Ausubel, D.P., Sullivan. (1970). *Theory and Problems of Child Development*. New york: Grune & Stratton.
- Bridges, K.M.B. (1963). A Genetic Theory of the Emotions. *Journal of Genetic Psychology in Reading in child. Psychology*. ed. Wynie Dennis, NT.: Prientice Hall.
- Broom, Leonard; and selznick, Philip. (1973). *Sociology*. New york: Haper & Raw Book.
- Chadwick, B.A., Top, B.L. (1993, MaY). Religiosity, peer associations, and adolescent marijuana use : a panel study of underlying causal structures. *Criminology*. 25(1) : 51-67.
- Dadds, Hest K., M. Goldstein and E. Rodnick. (1999). *Families and the Origins of Child Behavior Problems Family Process*. New York: Basic Course.
- Denham, Susanne A. (1998). *Emotional Development in Young Child*. New York: Guilford Press.

- Erikson, E.H. (1964). *Insight and responsibility*. New York: Norton.
- Goslin, David A. *Handbook of Socialization : Theory and Research*. 3rd ed. Chicago: Rand
Mc Nally College Publishing Company.
- Kerckhoff, Alan C. (1972). *Socialization and Social Class*. New Jersey: Prentice Hill.
- Koller, Marvin R. (1974). *Families : A multigenerational Approach*. New york: Mc Graw-Hill
Book Company.
- Mayer and others. (1990, September). "Perceiving Affective Content in Ambiguous Visual
Stimuli : A Component of Emotional Intelligence," *Journal of Personality
Assessment*. 54(3-4) : 772-781.
- Saarni, Carolyn. (1999). *The Development of Emotional Competence*. New York: Guilford
Press.
- Stryker, Sheldon. (1980). *Symbolic Interactionism : A Social Structure Version*. California
:Menlo Park.
- Watson, R.I. and C.W Lindgren. (1979). *Psychology of the child and the Adolescent*. 4th ed.
New York: Macmillan Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวัด

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาปรีชาเชิงอารมณ์

รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

อาจารย์ ดร.พรณี บุญประกอบ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวัดที่ใช้ในงานวิจัย
- แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง คำถามตอนนี้เป็นแบบเติมคำ หรือขีด ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยมให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับนักเรียนเอง ฉะนั้นโปรดตั้งใจอ่าน และตอบคำถามตามความเป็นจริง และกรุณาตอบให้ครบถ้วนด้วย จึงจะนำไปใช้ประโยชน์ได้

1. ฉัน เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง

2. ขณะนี้ฉันอายุ.....ปี.....เดือน

3. บิดามารดา ☐ อยู่ด้วยกัน

☐ หย่า

☐ แยกกันอยู่

☐ บิดาหรือมารดาเสียชีวิต

☐ เสียชีวิตทั้งคู่

4. ขณะนี้นักเรียนอาศัยอยู่กับ (เลือกคำตอบเพียงข้อเดียว)

☐ บิดาและมารดา

☐ บิดา

☐ มารดา

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 1 ประสพการณ์ที่บ้าน

คำแนะนำในการตอบ

ข้อความต่อไปนี้ เป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียน ขอให้นักเรียนนึกถึงพ่อ หรือแม่ (พ่อ/แม่) แล้วพิจารณาว่าท่านผู้นั้นแสดงออกลักษณะดังต่อไปนี้ อย่างไร โปรดตอบตามความเป็นจริง แล้วขีด ✓ ลงบนเส้นเหนือตัวเลือกจาก จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ ข้อคำถามมี 3 ส่วน กรุณาตอบทั้ง 3 ส่วน

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ
ส่วนที่ 1

1. พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันอะอะ ไม่ฟังเหตุผล จะทำให้เพื่อนไม่ยากคบหาสมาคมด้วย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันกลัวจนเกินเหตุ จะทำให้ฉันขาดความมั่นใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. พ่อ/แม่บอกว่าเมื่อฉันผิดหวังกับการเรียน ฉันจะทำทำไมมีความสุข/ เสียใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันโกรธท่าน แล้วไม่ยอมพูดจากับท่าน จะทำให้ท่านรู้สึกเสียใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันมีอารมณ์โกรธแล้วหงุดหงิดกับเพื่อน จะทำให้เพื่อนไม่ยากคบด้วย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. พ่อ/แม่บอกว่าถ้าฉันโกรธเพื่อน แล้วชกต่อยกับเพื่อน จะทำให้ครูมองว่าฉันเป็นเด็กไม่ดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. พ่อ/แม่สอนว่าความกลัวเกิดจากความคิดของเรา ถ้าฉันมีเหตุผลในการคิดก็จะสามารถกำจัดความกลัวได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. พ่อ/แม่สอนฉันให้ทำอะไรต้องใจเย็น ไม่รีบร้อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. พ่อ/แม่แนะนำวิธีผ่อนคลายความเครียด เช่น เล่นกีฬา ดูทีวี เป็นต้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. พ่อ/แม่บอกว่าเวลาที่มีอารมณ์โกรธ ให้ฉันอดทนและบอกกับเพื่อนตรงๆ ว่าไม่ชอบอะไร

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. พ่อ/แม่บอกว่าเมื่อใดที่เสียใจ อยากจะร้องไห้ให้หนักถึงเรื่องที่ทำให้ฉันมีความสุข

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. พ่อ/แม่สอนให้ฉันแสดงความยินดีกับเพื่อนที่เรียนได้ดีกว่า แม้ฉันรู้สึกอิจฉาอยู่บ้างก็ตาม

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. พ่อ/แม่บอกว่าเมื่อถูกเพื่อนล้อเลียนให้ทำท่าว่าไม่ทุกข์ร้อนเสีย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. พ่อ/แม่สอนว่าถ้าฉันผิดหวังเสียใจ ไม่ควรทำร้ายตัวเอง เช่น ไม่ทานอาหาร ชั่งตัวเองในห้อง
เป็นต้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. พ่อ/แม่สอนว่าถ้ารู้สึกกลัว ให้ฉันคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลแล้วหาทางแก้ไขที่เหมาะสมกับสถานการณ์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. พ่อ/แม่สอนว่าไม่ต้องสนใจเพื่อนที่ล้อแทะเพราะเขาจะทำให้เราจิตใจหดหู่ไปด้วย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. พ่อ/แม่บอกว่าเวลาเพื่อนมีท่าทางซึ้งๆไม่อยากพูดกับใคร อาจเป็นเพราะเขามีเรื่องไม่สบายใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. พ่อ/แม่สอนว่าไม่จำเป็นต้องขอโทษใคร แม้เราจะเป็นฝ่ายทำให้เขาเกิดปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. พ่อ/แม่บอกว่าเพื่อนที่ไม่กล้าแสดงออกหน้าชั้น อาจเป็นเพราะเขากลัวทำได้ไม่ดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. พ่อ/แม่สอนว่าเมื่อจะพูดหรือกระทำการสิ่งใด ให้คิดถึงผลกระทบต่อจิตใจผู้อื่น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

21. พ่อ/แม่สอนฉันให้แสดงความยินดีกับผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

22. พ่อ/แม่สอนฉันให้ปล่อยปละและให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีความทุกข์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

23. พ่อ/แม่สอนให้ฉันไม่ได้ตอบกับผู้ที่กำลังโกรธอยู่

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

24. พ่อ/แม่สอนฉันว่าการคิดและตัดสินใจ ในขณะที่อารมณ์ดีจะได้ผลดีกว่า

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

25. แม่สอนว่าถ้ารู้สึกหงุดหงิดไม่อยากอ่านหนังสือเรียน ให้หาหนังสือที่ชอบมาอ่านก่อนสักกระยะหนึ่งจนสบายใจแล้วจึงค่อยอ่านหนังสือเรียนต่อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

26. พ่อ/แม่สอนว่าถ้ามีอารมณ์ไม่ดีขณะคิดแก้ปัญหาจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 2

1. พ่อ/แม่ของฉันชอบพูดกันด้วยอารมณ์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. แม่พยายามระงับอารมณ์ขณะสั่งสอนฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. ฉันเห็นว่าพ่อแม่ของฉันควบคุมอารมณ์ได้ดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. พ่อแม่ของฉันมักจะพูดจากันดีแม้ว่าจะมีความเห็นขัดแย้งกัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. พ่อ/แม่จะดุด่าหรือทำโทษฉันมากเกินไปขึ้นอยู่กับอารมณ์ของพ่อ/แม่

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. เมื่อพ่อ/แม่มีอาการโกรธจากที่อื่นมักจะมาลงที่ฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. เมื่อเกิดปัญหา พ่อกับแม่จะปรับทุกข์กัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. พ่อ/แม่ของฉันให้กำลังใจกันเมื่อคนใดคนหนึ่งเกิดท้อแท้ หรือมีปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. เมื่อพ่อของฉันมีอาการโกรธ แม่ของฉันจะสงบนิ่ง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. เมื่อแม่มีสีหน้าไม่สบายใจหรือเครียดพ่อจะเข้าไปถามและให้กำลังใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. เมื่อพ่อผิดหวัง แม่ของฉันไม่สนใจพ่อเลย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. ไม่ว่าปัญหาจะมากหรือน้อยเพียงใด พ่อ/แม่ของฉันพยายามที่จะแก้ปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. พ่อ/แม่ของฉันจะทำจิตใจให้สบายก่อนลงมือทำงาน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ความทุกข์หรือความไม่สบายใจมักจะช่วยผลักดันให้พ่อ/แม่ของฉันต่อสู้ต่อไป

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. แม้บางครั้งพ่อ/แม่ต้องผิดหวังก็ไม่ยอมแพ้ ยังสู้ด้วยความหวังต่อไป

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. พ่อ/แม่หมดกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรคต่างๆโดยง่าย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 3

1. เมื่อฉันหงุดหงิดและแสดงอารมณ์รุนแรง พ่อแม่จะมองฉันด้วยความห่วงใย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. พ่อ/แม่รับฟังและให้กำลังใจเมื่อฉันมีเรื่องกลุ้มใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. เมื่อฉันน้อยใจที่คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก พ่อ/แม่จะพยายามทำให้ฉันเข้าใจในตัวท่านดีขึ้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. เมื่อฉันร้องไห้ พ่อ/แม่จะเข้ามาปลอบโยน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. เมื่อฉันโกรธและโต้เถียงกับพ่อแม่ พ่อ/แม่จะใจเย็นรับฟังฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ในบางครั้งฉันไม่สบายใจไม่อยากพูดกับใคร พ่อ/แม่จะเคยเมย์ไม่สนใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. ในบางครั้งฉันรู้สึกเชิงหรือเบื่อ พ่อ/แม่รับฟังความรู้สึกของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. เวลาที่ฉันมีอารมณ์เศร้า พ่อ/แม่จะแสดงความเห็นใจและให้กำลังใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. เมื่อฉันแสดงความไม่พอใจบางสิ่งบางอย่างในบ้านด้วยเสียงเอะอะ พ่อ/แม่จะเข้ามาถามเรื่องราว

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. เมื่อฉันดูภาพยนตร์ที่แสดงบทเศร้าแล้วร้องไห้ พ่อ/แม่เข้าใจจะมองว่าเป็นเรื่องปกติ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. เมื่อฉันผิดหวังในการเรียน พ่อ/แม่ให้กำลังใจเพื่อให้ฉันพยายามต่อไป

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. เมื่อฉันกลัวผลการสอบไม่เป็นตามที่ฉันหวังไว้ พ่อ/แม่จะคอยให้กำลังใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. เมื่อฉันไม่ท้อแท้หรือผิดหวัง พ่อ/แม่แสดงอาการโล่งใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. พ่อ/แม่แสดงความยินดีที่ฉันฟันฝ่าอุปสรรคได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. พ่อ/แม่พอใจที่ฉันไม่ได้ตอบคนที่มารังแกฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. พ่อ/แม่ชมว่าฉันเป็นคนใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. พ่อ/แม่แสดงความยินดีที่ฉันไม่เสียใจหรือกังวลใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. พ่อ/แม่แสดงความพอใจ เมื่อฉันพูดและกระทำอย่างมีเหตุผล

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. พ่อ/แม่ยินดีและสนับสนุนให้ฉันช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์และเดือดร้อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. พ่อ/แม่ไม่พอใจที่ฉันแสดงความยินดีกับเพื่อนบ้านที่ประสบความสำเร็จ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 3 ส่วนที่ 1 ผู้ปกครองของนักเรียน

คำแนะนำในการตอบ

ให้นักเรียนนึกถึงคนภายในครอบครัวของนักเรียนเอง ในส่วนนี้ให้เน้นที่แม่ หรือพ่อ ของนักเรียน แล้วพิจารณาว่าท่านผู้นั้นมีลักษณะต่อไปนี้ อย่างไร มากน้อยเพียงใด แล้วขีด ✓ ลงบนเส้น เหนือของตัวเลือกจาก จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อตามความเป็นจริง

กรุณตอบให้ครบทุกข้อ

1. แม่ของฉันมักเกิดความวิตกกังวลเพราะพ่อ (หรือคนอื่นในครอบครัวที่มีใช้ตัวฉัน)เป็นเหตุ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. พ่อแม่ของฉันรักใคร่กลมเกลียวกันดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. แม่ของฉันสามารถฟังพาพ่อได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. แม่ของฉันไม่ค่อยได้พบหน้าและพูดจากับพ่อของฉันมากนัก

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. แม่ของฉันมักหลบหลีกไม่อยากพบหน้าพ่อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. แม่ของฉันมักจะให้กำลังใจแก่พ่อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. แม่ของฉันมักมีเรื่องกลุ้มใจเนื่องจากพ่อเป็นเหตุ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. แม่ของฉันต้องร้องไห้เพราะพ่อบ่อยครั้ง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. แม่ของฉันมีความสุขภายในครอบครัว

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. พ่อเอาใจใส่ทุกข์สุขของแม่อย่างสม่ำเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 3 ส่วนที่ 2 นักเรียนกับผู้ปกครอง

คำแนะนำในการตอบ

ในส่วนนี้ให้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนเองกับพ่อแม่ โดยเน้นพ่อหรือแม่ที่มีปัญหากับนักเรียนน้อยที่สุด ส่วนนี้มี 10 ข้อ

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันรู้สึกว่าคุณพ่อคุณแม่ที่เข้าใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ฉันมักมีเรื่องขัดแย้งกับพ่อแม่ของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. ฉันมักหลบหลีกไม่อยากพบปะพ่อแม่ของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างฉันกับพ่อแม่ค่อนข้างตึงเครียด

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ฉันไม่ค่อยได้เห็นหน้าและพูดจากับพ่อหรือแม่ของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ฉันมักมีเรื่องกลุ้มใจเกี่ยวกับพ่อแม่ของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. ฉันรู้สึกว่พ่อแม่กับฉันเข้าใจกันดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. ฉันมักต้องรับประทานอาหารมื่อเย็นตามลำพังโดยไม่มีพ่อ (หรือแม่)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. ฉันรู้สึกว่พ่อแม่ไม่เห็นใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. ถ้าฉันไม่ได้พบพ่อแม่ ฉันจะรู้สึกโล่งใจมาก

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอน 4 ประสพการณ์กับเพื่อน

คำแนะนำในการตอบ

ให้นักเรียนนึกถึงเพื่อนแล้วพิจารณาว่าในสถานการณ์เหล่านี้ แล้วเพื่อนแสดงออกดังที่กล่าวในแต่ละข้ออย่างไร โปรดอ่านข้อความอย่างช้าๆ และพิจารณาดอบข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบตามความเป็นจริง แล้วขีด ✓ ลงบนเส้นเหนือตัวเลือกจาก จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ ข้อคำถามมี 2 ส่วน กรุณาตอบทั้ง 2 ส่วน

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ส่วนที่ 1

1. ฉันเห็นเพื่อนในห้องเรียนมีเรื่องโต้เถียงทะเลาะกันเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. เพื่อนมักใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. เพื่อนจะแสดงอาการหงุดหงิดกับคนรอบข้างเวลาไม่พอใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. เพื่อนจะหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ทำให้เขาโกรธ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. แม้เพื่อนจะผิดหวังหรือเสียใจ พวกเขาไม่ย่อท้อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. แม้มีใครทำให้เพื่อนของฉันโกรธ เขาก็ยังคงพูดจากันด้วยเหตุผล

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. เพื่อนมักแสดงอาการไม่พอใจด้วยการเอะอะโวยวาย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. เมื่อมีใครมาล้อเลียน เพื่อนจะฉุนเฉียวขึ้นมาทันที

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. เพื่อนจะแสดงท่าทางไม่พอใจเมื่อถูกครูลงโทษ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. เมื่อโมโหเพื่อนจะใช้คำพูดรุนแรง โดยไม่สนใจว่าพูดกับใครและสถานที่ใด

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. เมื่อถูกขัดใจ พวกเพื่อนในกลุ่มฉันมักหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. เพื่อนมักมีปฏิกิริยาที่รุนแรงต่อปัญหา แม้ว่าจะเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. เพื่อนของฉันแสดงความไม่พอใจเมื่อเพื่อนบางคนได้รับคำชมจากครู

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. เพื่อนๆพูดคุยด้วยดีกับทุกคนรวมทั้งเพื่อนที่เขาไม่ชอบ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. เพื่อนชอบล้อเลียนผู้ที่ผิดพลาดหรือเสียใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. เพื่อนในกลุ่มมักจะโต้เถียง เพื่อเอาชนะคนที่พูดด้วยอารมณ์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. เมื่อพบว่าใครไม่สบายใจ เพื่อนจะเข้าไปปลอบโยนและให้กำลังใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. เพื่อนจะขอโทษเมื่อทำให้เพื่อนบางคนเสียใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. เพื่อนมักทำอะไรตามความพอใจโดยไม่สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. เพื่อนของฉันอ่านหนังสือทั้งที่เขายังหงุดหงิดอยู่

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

21. เพื่อนมักจะสงบอารมณ์จนคล้ายความโกรธแล้วค่อยกลับมาพูดกันด้วยเหตุผล

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

22. เพื่อนมักกลัวว่าจะสอบตก จะตั้งใจเรียนวิชานั้นมากขึ้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

23. เพื่อนมักจะทำใจให้สงบก่อนที่จะตัดสินใจแก้ปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

24. เพื่อนมักจะทำตัวให้คลายเครียดก่อนที่จะอ่านหนังสือต่อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ส่วนที่ 2

1. เมื่อฉันเศร้าซึมไม่พูดกับใคร เพื่อนในกลุ่มจะเข้ามาถามด้วยความห่วงใยและให้กำลังใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. เมื่อฉันเสียใจ เพื่อนในกลุ่มจะให้กำลังใจฉันและให้ความช่วยเหลือ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. แม้ว่าคนในครอบครัวจะไม่เข้าใจฉัน ฉันก็มีเพื่อนที่เข้าใจฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. เมื่อฉันไม่สบายใจ เพื่อนในกลุ่มฉันจะรับรู้ได้จากการมองสีหน้าและแววตาของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ฉันรู้สึกกลัวและไม่มั่นใจ หากต้องทำอะไรโดยไม่ได้ปรึกษาเพื่อนก่อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. เพื่อนแนะนำให้ฉันลดความตื่นเต้นในการสอบโดยการหายใจเข้าลึกๆ แล้วอ่านคำถามให้รอบคอบ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. เมื่อฉันกลัวมากจนสับสน ฉันจะได้รับคำแนะนำจากเพื่อนในการแก้ปัญหา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. เมื่อฉันรู้สึกเครียดกับการบ้านที่ยาก เพื่อนจะช่วยให้ผ่อนคลายแล้วจึงกลับมาทำการบ้านใหม่

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. เมื่อฉันรู้สึกท้อแท้ต่อการเรียน เพื่อนในกลุ่มจะให้กำลังใจให้ต่อสู้ต่อไป

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. เมื่อฉันรู้สึกเสียใจต่อผลการเรียน เพื่อนจะปลอบโยนและให้กำลังใจแก่ฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. เวลาฉันเสียใจในเรื่องเรียน เพื่อนในกลุ่มจะรับฟังและปลอบใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 5 ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำในการตอบ

ข้อความเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อสิ่งต่างๆ และต่อตัวท่านเอง ขอให้ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาข้อความดังกล่าวตรงกับลักษณะนิสัยและการกระทำของท่านมากน้อยเพียงใด โดยขีด ✓ ลงในช่อง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก ปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเลย เพียงช่องเดียว ในแต่ละข้อ

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย เลย
1. ฉันชอบที่จะมีคนอยู่รอบข้าง					
2. ฉันหัวเราะได้ง่าย					
3. ฉันคิดว่าฉันไม่ใช่คนใจอ่อนเกินไป					
4. ฉันชอบที่จะพูดคุยกับคนทั่วไป					
5. ฉันชอบที่จะอยู่ในที่ที่มีกิจกรรมทำ					
6. ฉันชอบทำงานคนเดียว					
7. ฉันรู้สึกว่าตนเองมีพลังที่อยากทำ กิจกรรมต่างๆอยู่ตลอดเวลา					
8. ฉันเป็นคนร่าเริงและสดชื่นแจ่มใส					
9. ฉันไม่ใช่คนมองโลกในแง่ดี					
10. ทุกๆวันฉันมีกิจกรรมที่ต้องรีบทำ มากมาย					
11. ฉันเป็นคนที่กระตือรือร้นอย่างมาก					
12. ฉันอยากที่จะทำตามแนวทางของฉัน มากกว่าที่จะเป็นผู้นำคนอื่น					

ตอนที่ 6 สำรวจตนเอง

คำแนะนำในการตอบ

โปรดอ่านข้อความที่ให้ทีละข้อ ซึ่งข้อความเหล่านี้สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น และพฤติกรรมทั่วไปแล้วพิจารณาว่าข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากน้อยเพียงใด โดย ✓ ลงในช่อง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพียงช่องเดียว ในแต่ละข้อ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ฉันรู้สึกว่เมื่อไรควรจะพูดปัญหาส่วนตัวของฉันกับคนอื่น					
2. เมื่อฉันเจออุปสรรค ฉันจะระลึกถึงช่วงเวลาที่เคยพบอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน และฝ่าฟันไปได้					
3. ฉันหวังว่าฉันจะทำได้ดีในสิ่งต่างๆ ที่ฉันใช้ความพยายาม					
4. ฉันได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นได้ง่าย					
5. ฉันไม่ค่อยเข้าใจความหมายของสีหน้า และท่าทางของคนอื่น					
6. เหตุการณ์สำคัญบางอย่างในชีวิตของฉัน ทำให้ฉันกลับมาประเมินใหม่ว่าสิ่งไหนสำคัญไม่สำคัญสำหรับฉัน					
7. เมื่ออารมณ์ฉันดีขึ้น ฉันพบวิธีแก้ปัญหาใหม่ๆ					
8. อารมณ์เป็นสิ่งที่หนึ่งที่ทำให้การดำรงชีวิตของฉันมีคุณค่า					
9. ฉันรู้อารมณ์ที่เป็นอยู่ของฉัน					
10. ฉันหวังว่าสิ่งดีๆ จะเกิดขึ้น					
11. ฉันชอบที่จะบอกให้คนอื่นรู้ว่าฉันมีความรู้สึกเช่นไร					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. เมื่อฉันอารมณ์ดี ฉันรู้วิธีที่จะทำให้ อารมณ์ดีคงอยู่ได้นาน					
13. ฉันสามารถจัดสภาพเหตุการณ์ที่ทำให้ ให้คนอื่นมีความสุขได้					
14. ฉันแสวงหากิจกรรมที่ทำให้ฉันมีความสุข					
15. ฉันรู้ถึงการสื่อสารด้วยภาษาท่าทางที่ ต้องการแสดงออกให้คนอื่นรับรู้					
16. ฉันสามารถทำให้คนอื่นประทับใจตัว ฉันได้					
17. เมื่อฉันอยู่ในสภาวะที่อารมณ์ดีการแก้ ปัญหาก็เป็นสิ่งที่ง่าย					
18. เมื่อมองสีหน้าของคนอื่น ฉันก็รู้ได้ว่า เขากำลังมีอารมณ์อย่างไร					
19. ฉันรู้ว่าทำไมอารมณ์ของฉันจึงเปลี่ยน ไป					
20. เมื่อฉันอารมณ์ดี ฉันสามารถเกิด ความคิดใหม่ๆ					
21. ฉันสามารถควบคุมอารมณ์โกรธที่เกิด ขึ้นได้					
22. ฉันรู้สึกได้ง่ายถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้นของ ตนเอง					
23. ฉันภูมิใจตนเองโดยนึกถึงผลลัพธ์ที่ดี ของงานที่ฉันทำ					
24. ฉันชมเชยคนอื่นเมื่อบุคคลนั้นทำสิ่ง ต่างๆ ได้ดี					
25. ฉันเข้าใจภาษาท่าทางที่คนอื่นสื่อสาร ให้ฉัน					
26. เมื่อมีคนเล่าเหตุการณ์ที่สำคัญในชีวิต ของเขา ฉันรู้สึกว่ามีอารมณ์ทุกข์สุข ไปตามเหตุการณ์ที่ได้ฟัง					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
27. เมื่อฉันรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงใน อารมณ์ ฉันมีแนวโน้มที่จะเกิดความคิดใหม่ ๆ					
28. เมื่อมีอุปสรรคฉันจะเลิกทำเพราะไม่ มั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ					
29. เพียงแต่มองดู ฉันรู้ได้ว่าคนอื่นกำลังรู้ สึกอย่างไร					
30. ฉันช่วยคนอื่นให้รู้สึกดีขึ้นเมื่อคนนั้นรู้ สึกหมดหวัง					
31. ฉันใช้การมีอารมณ์ที่ดีช่วยให้ตนเอง ใช้ความพยายามต่อไปเมื่อเผชิญกับ อุปสรรค					
32. ฉันสามารถบอกได้ว่าคนนั้นมีความรู้ สึกเป็นเช่นไร โดยฟังจากน้ำเสียงของ เขา					
33. ฉันไม่ค่อยเข้าใจความรู้สึกของผู้ อื่น					

ภาคผนวก ค

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ที่ ศธ 0519.13/ ๐ ๔๙ ๒

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

/8 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบรรพตพิสัยพิทยาคม

เนื่องด้วย นายจรัญศักดิ์ พิศักดีโสภณ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังทำวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อน กับปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น โดยมี อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม เป็นที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตอบแบบสอบถาม การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพแสดงตัวและปรีชาเชิงอารมณ์ ในระหว่างวันที่ 28 มิถุนายน ถึง 16 กรกฎาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้ นายจรัญศักดิ์ พิศักดีโสภณ และคณะ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี

(อาจารย์ ดร. วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

สำนักงานผู้อำนวยการ

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5223, 5224

โทรสาร. 0-2258-4482

ที่ ศร 0519.12/๐5๖3

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๙/ มกราคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยพหุกรรมศาสตร์ ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น” โดยมี อาจารย์วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี และ รองศาสตราจารย์อรพินท์ ชูชม เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพแสดงตัว และปรีชาเชิงอารมณ์ ในระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์ หะวานนท์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-9734181

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ศธ 0519.12/๙๖-๙๔

วันที่ // มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่าง
การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อน กับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น”
โดยมี อาจารย์วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี และ รองศาสตราจารย์อรพินทร์ ชูชม เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำ
ปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ฉันทนา ภาคบงกช และ อาจารย์พรณี บุญประกอบ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามความสัมพันธ์
ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจแบบสอบถามให้ นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.13/ ค ๔ ๑ ๕

สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

/8 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนตากลีประชาสรรค์

เนื่องด้วย นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาวิชาการวิจัยพฤกษศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังทำวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อน กับประสิทธิภาพของวัยรุ่นตอนต้น โดยมี อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร ชูชม เป็นที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตอบแบบสอบถาม การถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัว และจากเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพแสดงตัวและประสิทธิภาพอารมณ์ ในระหว่างวันที่ 28 มิถุนายน ถึง 16 กรกฎาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้ นายจรัญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ และคณะ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี

(อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์

สำนักงานผู้อำนวยการ

โทร. 0-2664-1000 ต่อ 5223, 5224

โทรสาร. 0-2258-4482

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายจรูญศักดิ์ พิรศักดิ์โสภณ
วันเดือนปีเกิด	26 พฤศจิกายน 2511
สถานที่เกิด	อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2/17 หมู่บ้านข้าสุวรรณ ชอยสระตาเจ็อย ตำบลตากลี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ 60140
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	พยาบาลวิชาชีพ ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลตากลี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนตากลีประชาสรรค์
พ.ศ. 2535	ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (เทียบเท่าปริญญาตรี) จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์
พ.ศ. 2538	สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2547	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ